DORIS LESSING

Beşinci Çocuk

AFA
ÇAĞDAŞ DÜNYA EDEBİYATI

Doris Lessing 1919'da bir İngiliz ailesinin çocuğu olarak İran'da doğdu. Çocukluğu, beş yaşındayken taşındıkları Rodezya'da bir çiftlikte geçti.

1949'da İngiltere'ye gelen Doris Lessing'in ilk romanı *The Grass is Singing* (Türkü Söylüyordu Otlar) 1950 yılında yayınlandı ve büyük başarı sağladı. Yazdığı sayısız kısa hikaye ile ünü perçinlendi. Bu öykülerini topladığı *Five* adlı kitabı Somerset Maugham ödülüne layık görüldü. 1981'de Avusturya'nın Avrupa Edebiyatı için verdiği devlet ödülünü, 1982'de Federal Almanya'nın Shakespeare ödülünü aldı. Eserleri arasında beş kitaptan oluşan *Children of Violence* dizisi, *The Golden Notebook, The Summer Before the Dark* ve *Memoirs of a Survivor* sayılabilir.

AFA - Çağdaş Dünya Edebiyatı: 18
AFA - Yayınları: 141

ISBN 975 - 414 - 074 - X

Kasım, 1990

©Doris Lessing, 1988
Jonathan Cape Ltd
ONK Ajans

The Fifth Child adlı orijinalinden dilimize çevrilen bu kitabın tüm Türkçe çeviri hakları AFA Yayıncılık AŞ'ye aittir.

Dizgi: AFA Yayıncılık A.Ş.
Baskı: Gülen Ofset
Kapak: Reyo Basımevi

AFA Yayıncılık A.Ş., Babıali Cad. Sıhhiye Apt. 19/8 Cağaloğlu - İSTANBUL
☎526 39 80

DORIS LESSING

Beşinci Çocuk

Çeviren:

Nihal Yeğinobalı

AFA
YAYINLARI

Harriet ile David pek de isteyerek gitmedikleri bir ofis partisinde tanıştılar ve bunun eskiden beri bekleyip durdukları şey olduğunu ikisi de hemen anladı. Tutucu, demode, hatta çağın gerisinde kalmış, pısırık, müşkülpesent insanlar... Onları herkes böyle tanımlardı ama onlara yakıştırılan ve sevecen olmayan sıfatların sayısı zaten belirsizdi. Onlarsa kendilerine ilişkin, inatla benimsedikleri bir görüşü savunurlardı ki bu, sıradan kişiler oldukları, böyle olmaya da hak taşıdıkları inancıydı; duygusal yönden titiz, perhizkâr olmalarını, sırf bu niteliklerin modası geçti diye eleştirmeye kimsenin hakkı olmamalıydı.

Bu ünlü ofis partisinde, yılın üçyüzaltmışbeş günü yönetim kurulunu barındıran uzun, süslü, ağırbaşlı bir odaya yaklaşık ikiyüz kişi doluşmuştu. Hepsi de bina yapımıyla uğraşan üç ortak şirketin yıl sonu partisi birarada veriliyordu. Çok gürültü vardı. Çoğunluk dansediyordu, yer darlığından biraraya sıkışmış, oldukları yerde hoplayan, görünmez bir pikaba konmuş gibi kendi çevrelerinde dönüp duran çiftler. Kadınlar giyimli kuşamlıydılar, dramatik, çarpıcı ve tuhaf, rengarenk: *Bana bakın! Bana bakın!* Kimi erkekler de çevrenin dikkatinden aynı ölçüde pay ister gibiydi. Dansetmeyen az sayıdaki kişi duvar diplerine sokulmuş duruyordu. Harriet'le David de bunların arasındaydılar, tek başlarına, ayakta, ellerinde birer bardak – gözlemciler. İkisi de dansedenlerin yüzlerindeki çarpılmayı –kadınlarınki erkeklerden çok, ama erkeklerinki de öyle– zevk kadar ıstırap çığlıklarıyla kasılmalarının

da yaratmış olabileceğini aklından geçirmişti. Karşılarındaki manzara bir heyecan zorlamasını yansıtıyordu... Ne var ki David'le Harriet, diğer birçoğu gibi, bu gözlemlerini de başka herhangi biriyle paylaşabileceklerini hiç ummamışlardı.

Odanın karşı yanından bakıldığında Harriet –bunca göz alıcı insan arasında onu bir gören olsa bile– pastel bir bulanıklıktan ibaretti. İzlenimci resimlerde, hileli fotoğraflarda görülen türden, eriyip çevresine karışmış kızları andırıyordu. Kurutulmuş ot ve yapraklarla dolu, kocaman bir vazonun yanında durmaktaydı, çiçekli bir kumaştan elbise giymişti. Zamanla odaklanan bakışlar bu kez, son moda olmayan kıvırcık koyun saçlar görüyordu... yumuşak ama düşünceli mavi gözler... biraz aşırı bir kesinlikle kısılmış dudaklar. Doğrusunu isterseniz Harriet'in bütün yüz çizgileri belirgin, düzgün, yapısı sağlam ve sıkıydı. Gürbüz bir genç kadın... kapalı mekanlardan çok açık havada rahat eden tiplerden mi, acaba?

David bir saatten beri durduğu yerde dikilmiş, ölçülü yudumlarla içkisini içerken o ciddi, gri mavi gözleri hiç acelesiz, rasgele kişilerin, çiftlerin üzerinde oyalanıyor, insanların biraraya gelip ayrılmalarını, birbirlerine çarpıp sekmelerini seyrediyordu. Harriet'in gözüne, yere sağlam basmış biri gibi görünmedi; konacak yer arar gibiydi adeta, topukları üzerinde dengelenerek yaylanırken. Zayıf bir genç erkek –yaşından genç gösterirdi– açık yürekli, yuvarlak bir yüzü, yumuşak, kahverengi saçları vardı. Kadınlar ellerini bu saçların arasından geçirmeye can atarlardı ama sonradan, o düşünen, tartan bakışların etkisini hissettikleri zaman vazgeçerlerdi. David tedirgin ederdi onları. Oysa Harriet tedirgin olmadı. Onun gözlerindeki, kendini herkesten ayrı tutan, tetikte bakışın kendi bakışını yansıttığını biliyordu. Ondaki, çevresini şakaya alırmış gibi havanın zorlama olduğunu tahmin etti. David de içinden, Harriet'e ilişkin benzer yorumlar yapmaktaydı. Bu genç kadın da tıpkı kendisi gibi, bu tür toplantılardan hiç hoşlanmıyordu, besbelli. Birbirlerinin kim olduğunu ikisi

de öğrenmişti. Harriet, yapı malzemeleri tasarımlayıp pazarlayan bir şirketin satış bölümünde çalışıyordu, David mimardı.

Peki öyleyse, onların tuhaf, nerdeyse anormal kişiler sayılmasına yol açan neydi? Cinsellik konusundaki tutumları! Altmışlı yıllardı bunlar! David gönülsüzce sevdiği bir kadınla uzun, zor bir aşk yaşamıştı. Bu tam da onun istemediği gibi bir kadındı. Aralarında, zıtların birbirini çekmesi üstüne espriler yaparlardı. Genç kadın David'in onu ıslah etmeyi kurduğunu ileri sürerdi, şakadan: "Saati geri alabileceğine, bunu benden başlayacağına inanıyorsun sen, bana sorarsan!" Ayrıldıklarından bu yana -az acı çekmemişlerdi ayrılırlarken- genç kadın, David'in tahminine göre, Sissons Blend ve Ortakları'ndaki herkesle yatmıştı. Kadınlarla bile, Tanrı bilir. Bu gece de burdaydı, üzerinde siyah dantelli kırmızı bir elbise vardı, flamenko giysilerinin sevimli bir hicvi. Bu bileşimin içinden yükselen başı çok çarpıcıydı. Tam anlamıyla bindokuzyüzyirmilerin başı: Saçları dümdüz arkaya taranarak ensesinde sivriltilmiş, kulaklarının üstüne iki, alnının ortasına da bir tane parlak siyah zülüf düşürülmüştü. Odanın karşı tarafından, kavalyesiyle dönüp durduğu yerden David'e adeta telaşla el sallayıp duruyor, o da buna dostça gülümseyerek karşılık veriyordu: Gücenmece yok.

Harriet'e gelince, o bakireydi. Kız arkadaşları duysalar, "Bakire ha, bu zamanda?" diye çığlıklar koparırlardı belki de; "Deli misin sen?" Bakirelik savunulması gereken bir fizyolojik durumsa eğer, o kendini hiçbir zaman bir bakire olarak düşünmemiş, en uygun insana en uygun zamanda verilecek olan, kat kat cicili bicili kağıtlara sarılmış bir tür armağan gibi görmüştü. Kendi kızkardeşleri onunla alay ediyorlardı. "Kusura bakmayın ama böyle her önüne gelenle yatıp kalkmak hoşuma gitmiyor, bana göre değil," diye direttiği zaman işyerindeki kızlar ayıp olmasın diye şakacı bir ifade takınırlardı. Her zaman ilginç bir konu olarak, çoğu zaman da kötülene-

rek arkasından konuşulduğunu Harriet biliyordu. Büyükannesinin kuşağındaki namuslu kadınların "Ahlak denen şeyden hiç nasibini almamış, doğrusu", "Onun gibilerden ancak böylesi umulur," ya da "Tepeden tırnağa ahlaksız," derken, sonra annesinin kuşağındakilerin "Erkek budalası," ya da "Nymfomanyak," derken kullandıkları buz gibi küçümsemeyle bu okumuş, aydın, zamane kızları şimdi birbirlerine, "Çocukluğundaki bir olay yüzünden böyle oldu herhalde," diyorlardı. "Zavallıcık."

Gerçi Harriet'in de bazen kendini talihsiz, kusurlu, eksik gördüğü oluyordu çünkü birlikte yemek yemeye ya da sinemaya gittiği erkekler onun kendilerini reddetmesini insafsızlık olduğu kadar patalojik bir zihniyetin kanıtı olarak görüyorlardı. Bir süre ötekilerden daha küçük olan bir kızla arkadaşlık etmişti ama sonra, Harriet'in umarsızlıkla belirttiği gibi o da, "Bütün ötekiler gibi" olup çıkmıştı; Harriet'in kendisine de uyumsuzluk yakıştıran bir tanım. Harriet birçok akşamını yalnız geçiriyor, hafta sonlarında çok zaman annesinin evine gidiyordu. "Ne olmuş yani," diyordu annesi. "Sen eski zaman kızısın, hepsi bu. Birçok kız senin gibi olmak ister bence, fırsat bulabilse."

İşte bu iki egzantrik, Harriet'le David, durdukları köşeden aynı anda ayrılarak birbirlerine doğru yöneldiler; ünlü ofis partisi onların öyküsünün bir parçası olup çıktıkça bu, gözlerinde büyük önem taşıyacaktı: "Evet, aynı saniyede..." Duvar diplerine sıkışmış duran insanları iterek kendilerine yol açmak zorundaydılar; ellerindeki içki bardaklarını, dansedenler çarpmasın diye iyice havaya kaldırmışlardı. İşte böylece biraraya geldiler en sonunda, gülümsüyorlardı, biraz kaygıyla da olsa. David kızın elini tuttu, kendilerine zorla yol açarak o odadan çıkıp büfenin bulunduğu, şamatacı insanlarla dolu olan öbür odaya, oradan da, birkaç çiftin sarmaş dolaş durduğu koridora geçtiler, sonra tokmağını ilk bulabildikleri kapıyı açtılar. Burası bir ofisti, içinde bir çalışma masasıyla

sandalyelerden başka bir de kanape vardı. Sessizlik... yani, hemen hemen. İç geçirdiler. Bardaklarını ellerinden bıraktılar. Birbirlerine gönüllerince bakabilmek için yüz yüze döndüler, sonra başladılar konuşmaya. Konuşmak ikisinin de yoksun bırakıldığı bir şeymiş gibi, konuşmaya ölesiye acıkmış gibi konuşuyorlardı. Böyle, birbirlerine çok yakın oturarak konuşmayı, koridorun karşısındaki odalardan taşan gürültü hafifleyene değin sürdürdüler, sonra usulca dışarı çıktılar ve David'in, yakında olan dairesine gittiler. Burda yatağın üzerine el ele uzanarak ve arada öpüşerek konuşmayı sürdürdüler, sonra da uyudular.

Harriet hiç zaman geçirmeden David'in yanına taşındı, çünkü kazandığı para kendisinin büyük, kalabalık bir katta tek bir oda tutmasına yetiyordu. Zaten David'le ilkbaharda evlenmeye karar vermişlerdi. Beklemek niye? Onlar birbirleri için yaratılmışlardı.

Harriet üç kızkardeşin en büyüğüydü. Çocukluğuna ne çok şey borçlu olduğunu ancak onsekiz yaşında, evden ayrıldığı zaman anladı, çünkü arkadaşlarından birçoğu boşanmış anababaların çocuğuydu, günü gününe, düzensiz yaşıyorlardı ve günün moda deyimiyle, sorunluydular. Harriet sorunlu değildi, ne istediğini her zaman bilmişti. Lisede iyi okumuş, sonra da bir güzel sanatlar okuluna giderek grafik desinatörü olmuştu. Evleninceye kadar hoşça vakit geçirmek için iyi bir yol gibi gelmişti bu ona. Meslek kadını olmak ya da olmamak sorusu kafasını hiç kurcalamamıştı, gene de bu konuyu tartışmaya hazırdı; olduğundan da egzantrik görünmek hoşuna gitmezdi. Annesi hayattan isteyebileceği her şeye sahip olan, doygun bir kadındı; kızları onu böyle görüyorlardı. Harriet'in anababası aile ortamını mutlu bir hayatın temeli olarak görmüş, bunu doğal saymışlardı.

David'in aile çevresiyse bambaşkaydı. Annesiyle babası o yedi yaşındayken boşanmışlardı. David iki takım anababası olduğu konusunda, biraz fazla sıkça, espri yapar dururdu; iki

ayrı evde odası olan çocuklardan biriydi o! Hem de çevresindeki herkesin ruhsal sorunlar konusunda çok anlayışlı olması koşuluyla. Hiçbir çirkinlik ve garez yaşanmamıştı, bir dolu rahatsızlık, hatta mutsuzluk yaşansa bile... yani çocuklar açısından. Annesinin ikinci kocası, David'in öbür babası akademisyendi, tarihçi. Oxford'da büyük, bakımsız bir evi vardı. David seviyordu bu adamı; Frederick Burke insana pek sokulmasa da iyi yürekliydi, tıpkı David'in insana pek sokulmayan, iyi yürekli annesi gibi. Bu evdeki odası David'in gerçek yuvası olmuştu, düşüncelerindeki gerçek yuva hâlâ orasıydı ama David şimdi artık çok yakında Harriet'le birlikte yeni bir yuva kuracaktı, eskisinin bir uzantısı ve büyütülmüşü. Bu eski yuva evin arkasında, bakımsız bir bahçeye bakan geniş bir odaydı, pejmürde bir oda, David'in çocukluğuyla dopdolu ve biraz da soğuk, tam İngilizliğe yaraşır biçimde.

Gerçek babası kendine benzer biriyle evlenmişti; zenginlerin o alaycı güleryüzlülüğüne sahip, şamatacı, iyi yürekli, becerikli bir kadınla. James Lovatt bir tekne yapımcısıydı. Onun yanına gitmeye razı olduğu zamanlarda David'in kaldığı yer çok zaman bir yatın kamarası olurdu ya da Fransa'nın güneyinde ya da Batı Hint Adaları'nda bir evde bir oda ("Burası *senin* odan, David."). Ama o, Oxford'daki o eski odasını yeğlerdi. Kendi geleceği konusunda, gizliden gizliye, ateşli bir beklenti besleyerek büyümüştü. Kendi çocukları için her şey bambaşka olacaktı. David ne istediğini, nasıl bir kadına gereksinme duyduğunu biliyordu. Harriet kendi geleceği konusunda eski tarz bir görüş besliyorsa, yani bir erkek ona cennetin anahtarlarını verecek ve o da orada doğasının istediği her şeyi bulacaktı; bu, onun –ilkin kendi de bilmeden, sonralarıysa büyük bir kararlılıkla– her türlü karmaşa ve dramı elinin tersiyle iterek yönelmiş olduğu doğal bir hakkıydı... Harriet'in görüşü buysa David de kendi geleceğini, amaçlayıp hedeflemesi, savunup esirgemesi gereken bir şey olarak görüyordu. Karısı da kendisi gibi olmalıydı bu konuda; mutluluğun nerde

bulunduğunu ve nasıl elde tutulacağını bilmeliydi. David Harriet'le tanıştığı zaman otuz yaşındaydı ve yıllardan beri hırslı kişilerin disiplinli inadıyla çalışmaktaydı; ama çalışmasının temelindeki amaç bir yuva kurmaktı.

İstedikleri hayat tarzına uygun, istedikleri gibi bir evi Londra'da bulmak olanaksızdı. Hem zaten Londra'da yaşamak istediklerinden de emin değillerdi –yok istemiyorlardı, kendine özgü bir "hava"sı olan, küçükçe bir kent daha hoşlarına gidecekti. Hafta sonlarını, Londra'ya günübirlik gidilip gelinebilecek uzaklıktaki kentlerde ev arayarak geçirmeye başladılar. Çok geçmeden bahçesini ot bürümüş, Victoria stilinde, kocaman bir ev buldular. Mükemmel! Ne var ki genç bir çiftin böyle bir ev alması gülünçtü –üç katlı, hem de tavanaralı bir ev, odalar, koridorlar, sahanlıklarla dolu... tam çocuk büyütecek, ferah bir ev, ashında.

Onlar da bir dolu çocuk yapmak niyetindeydiler. İkisi de, gelecekle ilgili beklentilerinin muazzamlığı yüzünden, biraz meydan okurcasına, çok çocukları olmasında "sakınca görmediklerini" ileri sürüyorlardı. "Dört, hatta beş tane bile..." "Hatta altı tane," dedi David. Harriet, "Hatta altı tane!" dedi; öyle rahatlamıştı ki gözlerinden yaşlar gelene değin güldü. İkisi de gülerek yatağın üzerine devrildi, öpüştüler; sevinçlerinden içleri içlerine sığmıyordu çünkü ikisinin de ters bir yanıt almaktan korktuğu, hatta ödün vermeye bile hazırlandığı bu konunun hiçbir tehlike oluşturmadığını görmüşlerdi. Ne var ki Harriet David'e, David Harriet'e, "En azından altı çocuk," diyebiliyorsa da bunu başka kimseye söyleyemiyorlardı. David'in oldukça iyi maaşına Harriet'inkini ekledikleri zaman bile bu evin ipoteğini ödemelerine olanak yoktu. Ama bir yolunu bulacaklardı elbet. Harriet daha iki yıl çalışır, David'le birlikte Londra'ya gider gelirdi, sonra da...

Evin mülkiyetinin üzerlerine geçtiği gün küçük sundurmada el ele durdular: ağaç dallarının hâlâ kapkara olduğu ve bahar başlangıcının soğuk yağmuruyla ışıldadığı bahçede, çe-

peçevre, kuşlar ötüyordu. Yürekleri mutlulukla küt küt atarak sokak kapısını açtılar, kendilerini çok büyük bir odada, geniş, ferah bir merdivenin karşısında buldular. Evin eski sahiplerinden birinin de onların "yuva" tanımını paylaştığı anlaşılıyordu. Birtakım duvarları yıkarak hemen hemen bütün zemin katını kapsayan bu odayı meydana getirmişlerdi. Odanın yarısı mutfaktı. Mutfağı odadan yalnızca, üzerine kitap rafları konabilecek alçak bir duvar ayırıyordu. Geri kalan bölümde kanapeler, koltuklar koymak için, bir "aile odası"nın ferahlığını, rahatlığını yaratmak için bol bol yer vardı. Harriet'le David usulca yürüdüler, yavaşça, nefes bile almaktan çekinerek, gülümseyip birbirlerine bakarak, sonra, ikisinin de gözleri yaş içinde olduğu için daha da gülümseyerek... yakında halılarla kaplanacak olan çıplak tahtaların üzerlerinden geçtiler ve eski tarz pirinç çubukları yol halılarını bekleyen geniş merdiveni ağır ağır tırmandılar. Sahanlıkta durup aşağıya baktılar ve dünyalarının kalbini oluşturacak olan bu kocaman, harika odayı inanmazlıkla seyrettiler. Sonra daha yukarıya çıktılar. Birinci katta bir tane büyük yatak odası vardı –onların odası. Buna açılan daha küçük odadaysa sırayla bebekler yatacaklardı. Bu katta bunlardan başka dört tane daha büyükçe oda vardı. Aşağıdakine oranla daha dar olmakla birlikte gene de geniş sayılabilecek ikinci kat merdivenini tırmandılar, burda da dört oda buldular. Pencerelerden, aşağıki kattaki gibi, ağaçlar, bahçeler yeşillikler görünüyordu: Güzel banliyö semtlerinin manzaraları. Bu katın yukarsındaysa koskocaman bir tavanarası vardı; gizli ve sihirli oyunlar oynama yaşına gelmiş çocuklar için tam uygun bir yer.

Merdivenlerden ağır ağır indiler, bir kat, iki kat, gözlerinde, çocuklarla, hısım akraba ve konuklarla dolu olarak canlandırdıkları odaların önünden geçerek gene kendi yatak odalarına geldiler. Burda büyük bir yatak bırakılmıştı. Evi onlara satan çift için özel olarak yapılmış bir yataktı bu. Emlakçının dediğine göre burdan götürülmesi için sökülmesi gerekiyor-

muş, hem zaten o karı koca artık başka bir ülkede yaşayacaklarmış. David'le Harriet bu yatağın üzerine yan yana uzandılar ve odalarına baktılar. Üstlenmekte oldukları şeyin içlerine verdiği ürküntü ve huşuyla suskundular. Islak güneşin önündeki bir leylak ağacının gölgeleri tavana onların bu evde geçirecekleri yılları çizer gibiydi, baştan çıkarırcasına. Başlarını pencereye doğru döndürdüler; burdan yaşlı leylak ağacının yakında çiçek açacak olan dipdiri tomurcukları görünüyordu. Sonra birbirlerine baktılar. Gözyaşları yanaklarından aşağı süzüldü. Oracıkta, yataklarının üzerinde seviştiler. Harriet, "Yok, dur! Ne yapıyoruz biz?" diye bağırıyordu nerdeyse. Öyle ya, çocuk yapmak için iki yıl beklemeye karar vermemişler miydi? Ama Harriet David'in kararlılığına yenik düştü... evet, öyle oldu. David onun gözlerinin içine bakarak öyle kasıtlı, yoğun bir ateşle sevişiyordu ki, Harriet onu kabul etti, onu ve onun kendisindeki geleceğe el koymasını. Yanında gebeliği önleyici bir şey yoktu. (Doğum kontrol haplarına ikisi de güvenmiyorlardı, doğallıkla.) Harriet doğurganlığının doruğundaydı. Gene de seviştiler, ciddilikle, bile bile. Bir kez. İki kez. Daha sonra, odaya karanlık çöktüğü zaman gene seviştiler.

"Eh," dedi Harriet, ufacık bir sesle, çünkü korkuyordu ama bunu dışa vurmamaya kararlıydı. "Eh, olan olmuştur artık, eminim."

David güldü. O alçakgönüllü, esprili, akıllı uslu David'le hiç bağdaşmayan bir kahkaha, yüksek, pervasız, utanmasız. Şimdi karanlık iyice basmıştı ya, oda son derece büyük görünüyordu, ucu bucağı olmayan kara bir mağara gibi. Bir yerlerde bir dal duvara sürtünmekteydi. Ortalıkta soğuk, yağmurlu toprak ve seks kokusu vardı. David yattığı yerde kendi kendine gülümsüyordu; Harriet'in baktığını hissedince başını hafifçe döndürdü, gülümseyişi onu da içine aldı. Ama kendi koşullarıyla; gözleri karısının kestiremediği düşüncelerle ışıldıyordu. Harriet'e onu hiç tanımıyormuş gibi geldi... "David,"

dedi çabucak, büyüyü bozmak için ama o kolunun çemberini daralttı, Harriet'in kolunu sıktı; elinin gücü, ısrarı Harriet'i şaşırttı. "Sus," diyordu bu kavrayış.

Onlar orda yatarken yaşamın sıradanlığı yavaş yavaş geri geldi, o zaman onlar da birbirlerine dönüp ufak ufak, iç yatıştırıcı gündüz öpücükleriyle öpüşebildiler. Kalktılar, buz gibi karanlıkta giyindiler; elektrik daha açılmamıştı. Tümden el koymuş oldukları bu kendilerine ait evin merdiveninden usulca inerek o kocaman aile odasına girdiler, sonra da kendini onlardan saklayan, henüz ellerine geçmemiş olan gizemli bahçeye çıktılar.

Londra'ya dönmek üzere David'in arabasına binerlerken Harriet, "Eee?" dedi, yarı şaka. "Bütün bu masrafların altından nasıl kalkarız gebe kalmışsam?"

Tam üstüne basmıştı. Nasıl? Kendi yatak odalarında geçirdikleri o yağmurlu öğleden sonra saatlerinde Harriet gerçekten de gebe kalmıştı. Gelirlerinin darlığını ve kendi yetersizliklerini düşünerek korkulu dakikalar yaşadılar. Çünkü maddi desteğin yeterli olmadığı böyle zamanlarda insana, gizli bir güç tarafından yargılanıyormuş gibi gelir. Harriet'le David de şimdi kendilerini yetersiz ve yetisiz buluyorlardı; başkalarının oldum olası sakat bulduğu inatçı birtakım inançlarından başka tutunacak dalları yoktu.

David varlıklı olan babasından hiçbir zaman para almamıştı; babası onun eğitim giderlerini ödemişti ama hepsi bu. (David'in kızkardeşi Deborah'nın okul giderlerini de babaları ödemiştiya, David nasıl annesinin yaşam tarzını benimsemişse Deborah da babasınınkini yeğlemiş olduğundan iki kardeş pek görüşmüyorlardı. İki kardeşin anlaşmazlıkları, David'e göre, şöyle özetlenebilirdi: Deborah zenginlerin yaşam tarzını seçmişti.) David para istemekten yana değildi. İngiliz anababasının –annesiyle annesinin kocasına böyle diyordu– çok parası yoktu çünkü akademisyendiler, hırslı da değildiler.

Bir gün öğleden sonra dördü –David'le Harriet, David'in

annesi Molly ve Frederick– aile odasında, merdivenin yanında durmuşlar, yeni krallığı gözden geçirmekteydiler. Bu arada mutfak bölümüne onbeş yirmi kişiyi kolayca alabilecek bir masa konulmuştu. Yöredeki bir açık arttırmadan alınmış elden düşme iki büyük kanapeyle birkaç büyük koltuk da vardı. David'le Harriet, onları yargılayan bu iki yaşlı insanın karşısında kendilerini her zamankinden de gülünç derecede egzantrik ve aşırı genç hissederek yan yana duruyorlardı. Molly ile Frederick, modayı hor görmekten hoşnut, rahat giysiler içinde, gür kır saçlı, iri yapılı ve derbederdiler. İyiliksever, cömert, iki saman balyasını andırıyorlardı, ama birbirlerine bakışları David'in çok iyi bildiği o her zamanki bakışmaları değildi.

Genç adam havadaki gerginliğe daha fazla dayanamayarak "Pekâlâ," dedi, "tamam, söyleyebilirsiniz." Sonra kolunu, hem aşerdiği hem de bütün haftayı yer ve pencere silmekle geçirdiği için solgun ve çökkün duran Harriet'in omzuna doladı.

Frederick mantıklı bir ifadeyle, "Niyetiniz otel mi işletmek?" diye sordu. Karşısındakileri yargılamamaya kararlıydı.

Molly, "Kaç çocuk yapmayı tasarlıyorsunuz siz?" diye sordu, karşı çıkmanın anlamsız olduğunu belirten kısa bir gülüşle.

David yumuşak bir sesle, "Bir dolu," dedi.

Harriet de, "Evet," dedi. "Evet." David'in tersine o, karşısındaki iki insanın ne kadar sinirlenmiş olduğunun farkında değildi. Molly ile Frederick, bütün benzerleri gibi, toplum kurallarının dışında görünmeyi amaçlamakla birlikte, aslında gelenekselliğin ta kendisiydiler ve abartılı olan, aşırı olan her şeyden nefret ederlerdi. Bu ev de abartılı ve aşırıydı.

David'in annesi, "Yürüyün, size yemek ısmarlayalım," dedi. "Yörede gidilecek gibi bir otel varsa."

Yemekte başka konular konuşuldu, ancak kahveler içilir-

ken Molly, "Babandan yardım istemek zorunda kalacağının farkında mısın?" diye sordu.

David irkilmiş, üzülmüş gibiydi ama gerçeği kabul etmek zorundaydı: Önemli olan bu ev, bu evde yaşanacak olan hayattı. Öyle bir hayat ki –yaşlı çift bunu onun yüzündeki kararlı ifadeden okuyor ve gençliğin kendini beğenmişliğine veriyordu– onların, yani hem Molly ile Frederick'in hem de James ile Jessica'nın yaşamlarındaki bütün eksiklerle kusurları ortadan kaldırıp geçersiz kılacak, bağışlatacaktı.

Otelin karanlık park yerinde ayrılırlarken Frederick, "Şahsen, bana göre siz ikiniz de biraz delisiniz," dedi. "Peki, dikkafalı diyelim isterseniz."

"Evet," dedi Molly. "İyice düşünüp taşınmamışsınız aslında. Çocuk... çocuk yetiştirmenin ne zahmetli olduğunu çocuksuz olanlar bilemez."

Bunu duyan David imalı bir şekilde güldü. Eskiden de tartışılmış olan bu konuyu Molly hatırladı ve bilinçli bir gülüşle üstüne gitti.

David, "Sen anaç bir insan değilsin," dedi. "Mizacın öyle değil. Ama Harriet anaç."

Molly, "Pekâlâ, bu sizin hayatınız," diye yanıtladı.

Wight Adası yakınlarında bir yatta olan ilk kocası James'e telefon etti. Bu konuşma, "Sanırım sen kendin gelip görsen iyi olur," sözleriyle son buldu.

James, "Peki, öyle yaparım," diyerek konuşulmuş olanlar kadar konuşulmamış olanlara da boyun eğdi; karısından ayrıldığına memnun olmasının esas nedeni, onun söze dökmediği dilleriyle başa çıkmakta çektiği güçlük olmuştu.

Bu konuşmadan kısa bir süre sonra David'le Harriet gene David'in anababasıyla –bu kez öbür takım– birarada evi seyrediyorlardı. Bu kez evin dışındaydılar. Jessica, hâlâ kışın ve rüzgarlı geçmiş olan baharın döküntüleriyle dolu olan çimliğin orta yerinde durmuş, eleştiren gözlerle evi incelemekteydi. Ona göre bu ev kasvetli, çirkin ve sevimsizdi, tıpkı İngilte-

re gibi. Jessica, Molly ile aynı yaştaytı ama ince, sımsıkı ve esmer olduğu, teni her zaman güneş yağı sürülmüşçesine ışıldadığı için ondan yirmi yaş daha genç dururdu. Saçları sarı, kısa, ışıklı, giysileri parlak renkliydi. Şimdi yemyeşil ayakkabılarının topuklarını otlara bastırarak kocası James'e baktı.

Evi gezip görmüş olan James, tıpkı David'in tahmin ettiği gibi, "İyi bir yatırım," dedi.

"Evet," dedi David.

"Fiyatı fahiş değil. Çoğu kimseye göre çok büyük de ondan, herhalde. Tapuda bir sorun yok sanırım, değil mi?"

David, "Yok," dedi.

"Öyleyse ipoteğin sorumluluğunu ben üstüme alıyorum. Kaç yılda ödenecek?"

David, "Otuz yıl," dedi.

"O zamana kadar ben ölmüş olurum herhalde. Neyse, size düğün hediyesi olarak pek fazla bir şey vermemiştim."

Jessica, "Deborah için de aynı şeyi yapman gerekecek," dedi.

"David için yaptığımdan çok daha fazlasını yaptım ben Deborah'ya. Hem zaten bütçemiz müsait nasılsa."

Jessica gülerek omuz silkti; paranın çoğu onundu. Para konusundaki bu rahatlık onların paylaştıkları yaşantının belirleyici özelliğiydi. David bunu yaşamış ve şiddetle reddederek Oxford'daki çiftin elisıkılığını –bu sözü hiçbir zaman yüksek sesle dile getirmemekle birlikte– yeğlemişti. Fazla rahat ve gösterişli: Zenginlerin yaşamı buydu işte ve şimdi de kendisi bu yaşam tarzına minnet borcu altında kalacaktı.

Jessica, "Kaç çocuk yapmayı tasarlıyorsunuz, sormamıza izin varsa?" diye sordu. O ıslak çimliğe gelip konmuş bir papağanı andırıyordu.

"Bir dolu," dedi David.

Harriet de "Bir dolu," dedi.

Jessica, "Senin yerinde olmak istemezdim," dedi ve bu sözlerle David'in öteki anababası rahat bir soluk alarak bahçeden, sonra da İngiltere'den ayrıldılar.

Bundan sonra sahneye Dorothy çıktı, Harriet'in annesi. "Aman Tanrım, ne feci, annemizin her an bizimle birlikte olması!" demek ya da böyle düşünmek ne Harriet'in ne de David'in aklına geldi. Madem ki seçtikleri şey aile hayatıydı, öyleyse Dorothy'nin –kendi hayatı olduğunda, buna dönmesi gerektiğinde direnmesine karşın– Harriet'e yardım etmek üzere süresiz olarak yanlarına taşınması doğaldı. Dorothy duldu; kendi hayatım, dediği şey de daha çok kızlarını ziyaret etmekten ibaretti. Eski evi satılmış, Dorothy bir apartman katına taşınmıştı; pek güzel bir kat değildi ama o da sürekli halinden yakınanlardan değildi. Bu yeni evin büyüklüğünü ve imkânlarını gördükten sonra birkaç gün her zamankinden daha sessiz durdu. Üç kız çocuğu yetiştirmek ona kolay gelmemişti. Kocası endüstri kimyageriydi, geliri de kötü sayılmazdı, gene de hiçbir zaman çok paraları olmamıştı. Dorothy az sayıda da olsa çocuk sahibi olmanın maliyetini her yönden iyi bilirdi.

Bir akşam yemek sırasında bu yollu birkaç şey söylemeye kalkıştı. David, Harriet, Dorothy. David eve yeni gelmişti. gecikmiş olarak; tren rötar yapmıştı. İşe gidip gelmek pek eğlenceli olmayacaktı, yaşantılarının en zor yanı olacaktı, herkes için ama özellikle David için doğal olarak, çünkü işe gidip gelmesi günde iki kez, ikişer saatini alacaktı. Bu onun "rüya"larına yaptığı katkılardan biri olacaktı.

Mutfak hemen hemen son durumunu almış sayılırdı; o kocaman masayla çevresindeki ağır, tahta sandalyeler. Şu sırada sandalyelerin yalnızca dört tanesi masanın yanına çekilmişti ama öbürleri duvar boyunca dizilmiş, konukları ve doğmamış kişileri beklemekteydi. Büyük bir soba vardı, Aga marka, eski tarz bir büfe, çengellere asılı fincanlar, kupalarla. Vazolar, yaz gelince bir gül ve zambak bolluğuyla açılıp saçılmış olan bahçeden kopartılmış çiçeklerle doluydu. Dorothy'nin yapmış olduğu tipik bir İngiliz pudingini yemekteydiler. Dışarda, uçuşurken arada hafif pıtırtılarla pencere camlarına vuran kuru yapraklar ve giderek yükselen rüzgarın sesi son-

baharın gelip yerleşmekte olduğunu belirtiyordu. Ama perdeler örtülmüştü, çiçekli kumaştan, kalın, sıcacık perdeler.

"Biliyor musunuz," dedi Dorothy. "Sizin durumunuzu düşünüyorum da..." David onun dediklerini dinlemek için kaşığını elinden bıraktı; bunu kendi dünyadan habersiz annesi için asla yapmazdı, ne de dünya adamı olan babası için. "Aceleci davranmanız doğru olmaz diye düşünüyorum... yok, bırakın sözümü bitireyim. Harriet daha yirmidört yaşında... yirmibeşinde bile değil. Sen de ancak otuzundasın, David. Oysa ikiniz de öyle davranıyorsunuz ki, sanki her şeyi hemen kapmazsanız elinizden kaçıracakmışsınız gibi. Yani, sizin konuşmalarınızı dinlerken benim edindiğim izlenim bu."

David'le Harriet onu dinliyorlardı. Göz göze geldiler, kaşlar çatılı, düşünceli. Dorothy'yi, kesin tutumları, ince düşünceli halleriyle bu iri yapılı, güzellikten yoksun, sağlam ve has kadını umursamamak olmazdı; onun saygıyı hakettiğinin ikisi de ayırdındaydılar.

Harriet, "Bana gerçekten de öyleymiş gibi geliyor," dedi.

"Evet, kızım, biliyorum. Dün hiç vakit geçirmeden bir çocuk daha yapmaktan sözediyordun. Pişman olursun, bana sorarsan."

"Ama her şey elimizden alınabilir, sahiden de," dedi David, inatçı bir tavırla.

Kadınların ikisinin de bildiği gibi bu korku onun benliğinin derinlerinden kopup gelen bir duyguydu ve radyonun her an bangır bangır yaydığı "Haberler" de onun bu dehşetini azaltmaya yaramıyordu. Her yerden kötü haber; yakında duymaya başlayacakları haberlerin yanında gerçi bu daha hiçti ama gene de yeterince ürkütücüydü.

"İyi düşünün bunu," dedi Dorothy. "Ne olur. Bazen size baktıkça korkuyorum. Bilmem neden."

Harriet adeta yırtıcı bir sesle, "Keşke başka bir ülkede doğmuş olsaymışız!" dedi. "Farkında mısın, altı çocuk sahibi olmak, dünyanın başka bir yerinde normal sayılırdı, kimseyi

dehşete düşürmezdi böyle... Onlara hiç kimse sanki büyük bir suç işliyorlarmış gibi davranmazdı."

David, "Anormal olanlar biziz, Avrupalılar," dedi.

Onlar kadar inatçı olan Dorothy, "Doğrusu orasını bilemem," diye yanıtladı. "Ne var ki altı çocuk yapsaydınız... ya da sekiz ya da on... yok, ben senin aklından geçenleri biliyorum Harriet, seni tanırım ben, öyle değil mi?... ve de dünyanın başka bir yerinde yaşıyor olsaydınız, Mısır ya da Afrika falan gibi, çocuklarınızın yarısı nasılsa ölürdü, okula falan da gidemezlerdi. Sizler her şeyi birarada istiyorsunuz. Aristokratlar, evet... tavşanlar gibi üreyebilirler, doğal sayılır bu, ama onların buna yetecek paraları vardır. Yoksullar da çok çocuk yapabilir, yarısı ölür gider, bu da doğal sayılır. Ama bizim gibiler, ara yerde kalanlar, biz düşünüp taşınarak çocuk yapmak zorundayız, onlara bakabilelim diye. Bana öyle geliyor ki, siz bu konuyu enine boyuna düşünmediniz daha... yok, ben gidip kahve yapacağım, siz de gidin oturun biraz."

David'le Harriet mutfağı ayıran duvarın geniş gediğinden geçerek oturma odasındaki kanapeye gittiler, el ele oturdular; ince, inatçı, biraz tedirgin bir genç adamla yüzü kızarmış, hareketleri hantal, karnı burnunda bir genç kadın. Harriet sekiz aylık gebeydi; gebeliği pek de kolay geçmemişti. Ciddi bir sorun yoktu ama şiddetli bulantı ve baş dönmesi çekmiş, sindirim bozukluğundan uykuları bozulmuş, bu yüzden kendi kendini düşkırıklığına uğratmıştı. Karı koca herkesin neden durmadan onları eleştirdiğini de anlayamıyorlardı.

Dorothy kahveyi getirip bıraktı. "Ben bulaşıkları yıkarım... Yok, sen otur oturduğun yerde," dedi ve gene lavabo başına döndü.

Harriet, "Ama sahiden de içimden öyle geliyor," dedi; üzgün ve tedirgindi.

"Evet."

"Çocuk yapmalıyız, hazır yapabilirken," dedi Harriet.

Dorothy lavabo başından seslendi. "Geçen savaşın baş-

langıcında herkes çocuk yapmanın sorumsuzluk olduğunu söyleyip duruyordu, gene de yaptık, öyle değil mi?" Gülüyordu.

David, "İşte bak, gördün mü?" dedi.

"Büyüttük de!" dedi Dorothy.

Harriet, "Öyle ya, işte ben burdayım," diye ekledi.

İlk bebek, Luke, o kocaman karyolada dünyaya geldi, daha çok ebenin yardımıyla ama Dr. Brett de ordaydı. David'le Dorothy Harriet'in ellerini tutuyorlardı. Doktorun Harriet'i hastaneye yatırmak istediğini söylemeye gerek yok. Harriet gitmemekte direnmiş, doktor da bu yüzden onu kınamıştı.

Noelden hemen sonra rüzgarlı, soğuk bir geceydi. Oda sıcacık ve şahaneydi. David ağlıyordu. Dorothy ağlıyordu. Harriet hem gülüyor hem ağlıyordu. Ebeyle doktor da biraz bayram ve zafer havası içindeydiler. Hep birlikte şampanya içtiler, küçük Luke'un kafasına da biraz şampanya döktüler. Yıllardan 1966'ydı.

Luke uslu bir bebekti. Büyük odaya açılan küçük odada sessiz sedasız uyuyor, memnun mutlu meme emiyordu. Mutluluk! David sabahları Londra trenine yetişmek için evden çıktığında karısını yatakta onun getirdiği çayı yudumlayarak bebeği emzirirken bırakıyordu. Vedalaşırken eğilip karısını öpüşünde, bebeğin başını okşayışında ateşli bir sahiplenme duygusu vardı, bu Harriet'in hoşuna gidiyor, aklına yatıyordu, çünkü sahiplenilen kendisi de bebecik de değil, mutluluktu. Kendisinin ve David'in mutluluğu.

O yılın Paskalyasında aile partilerinin ilkini verdiler. Tam olarak değilse bile yeterince döşenmiş olan odaları şimdi Harriet'in iki kızkardeşi Sarah ile Angela, kocaları ve çocukları doldurmuştu; her şey gönlüne göre olan Dorothy ve kısa bir süre için Molly ile Frederick. Onlar hoşça vakit geçirdiklerini itiraf etmekle birlikte bu çapta aile yaşantısının kendilerine göre olmadığını söylüyorlardı.

İngiliz ortamının meraklıları, hiçbir yerde yazılı değilse

bile geçerli olan o endazeye, İngiliz sınıf sistemine göre Harriet'in David'den biraz daha aşağı düzeyde olduğunu şimdiye kadar farketmişlerdir. Lovatt'larla Burke'lerden herhangi birinin Walker'larla karşılaştığı ilk beş dakika içinde bu olgu dikkate alınmış ama üzerinde yorum yapılmamıştı – hiç değilse sözlü olarak. Frederick'le Molly'nin yalnızca iki gün kalacaklarını söylemeleri Walker'ları şaşırtmadı – James Lovatt'ı görür görmez kararlarını değiştirmeleri de öyle. Uyumsuzluk yüzünden ayrılmak zorunda kalmış birçok karı koca gibi Molly ile James, kısa bir süre sonra ayrılacaklarını bildikleri zamanlarda birarada olmaktan hoşlanırlardı. Aslında herkes hoşça vakit geçirmekteydi, evin böyle aile toplantıları için ideal olduğunda görüş birliği içindeydiler. Bunca sandalyenin rahatça sığdığı o aile boyu masanın başında uzun uzun oyalanarak yemek yemenin tadını çıkarıyor, yemek aralarında da kendilerini gene çok zaman mutfakta buluyorlardı, kahve çay içip laflamak... ve gülmek için... Harriet'le David de yatak odalarında, kimileyin sahanlıktan aşağı inerken bu gülüşleri, konuşma seslerini, oyun oynayan çocukların şamatasını dinleyerek uzanıp el ele tutuşuyor, mutluluklarını gülümsemeleriyle, solumalarıyla dışa vuruyorlardı. Harriet'in gene gebe olduğunu kimse bilmiyordu, Dorothy bile... özellikle Dorothy. Luke şimdi üç aylıktı. Harriet'in gebe kalmasını tasarlamamışlardı. Hiç değilse daha bir yıl için. Ama kalmıştı işte. David, "Bu odanın havasında üretken bir şeyler var, yemin ederim," diyordu gülerek. Tatlı bir suçluluk duyuyorlardı. Yattıkları yerden yan odadaki Luke'un çıkardığı bebe seslerini dinlerken, herkes evden ayrılana değin kimseye bir şey söylememeye karar verdiler.

Dorothy haberi duyunca gene biraz suskunlaştı, sonra "Eh, bana ihtiyacınız olacak, öyle değil mi?" diye sordu.

Öyleydi elbet. Bu gebelik de öbürü gibi normaldi ama Harriet aşeriyor, rahatsızlık çekiyor ve içinden, altı (ya da sekiz–on) çocuk yapma kararından caymamakla birlikte bu ço-

cukla bundan sonrakinin arasına mutlaka uzunca bir zaman koymayı düşünüyordu.

Yılın geri kalan bölümünde Dorothy her zamanki güleryüzlülüğüyle evin içinde dönüp durarak Luke'un bakımına, üçüncü kattaki odaların perdelerinin yapılmasına yardım etti.

O Noel Harriet gene gebeliğinin sekizinci ayında, karnı burnundaydı, kendi hantallığına, karnının büyüklüğüne gülüp duruyordu. Ev dopdoluydu. Paskalyada gelenlerin hepsi gene gelmişlerdi. Harriet'le David'in böyle toplantılar düzenlemekte Tanrı vergisi bir yetenekleri olduğu kabul ediliyordu. Harriet'in üç çocuklu bir kuzini de geldi, çünkü bir hafta süren o harika Paskalya partisinin ününü duymuştu. David'in bir iş arkadaşı karısıyla geldi. Bu Noel, birbirini izleyen şölenlerle on gün sürdü. Luke'u arabasının içinde alt kata indiriyorlardı; herkes onun başına üşüşüyor, büyük çoçuklar onu taşbebekmiş gibi kucaklayıp taşıyorlardı. David'in kızkardeşi Deborah da kısa bir süre için geldi; Molly'den çok Jessica'nın kızı sanılabilecek serinkanlı, güzel bir kızdı. Gerçi kendi deyimiyle, "paçayı zor kurtardığı" zamanlar olmuştu ama henüz evli değildi. Genel hava olarak evdeki öbür insanlardan öylesine bambaşkaydı ki –onlar kendilerini Deborah'yla kıyaslayınca "su katılmamış İngiliz" olarak tanımlıyorlardı– bu ayrımlar sürekli bir espri malzemesi olup çıktı. Deborah her zaman zenginlerin yaşantısını sürmüş, annesinin evindeki pejmürde idealistliğe sinir olmuş, insanların hep biraraya toplanmasından nefret etmişti, gene de şimdi bu partiyi ilginç bulduğunu saklamıyordu.

Oniki büyükle on çocuk vardı. Çağrılmış olan komşular da geliyorlardı ama evdeki aile beraberliği havası ağır basıyor, onları dışarda bırakıyordu. Ve Harriet'le David, kıvançtan içleri içlerine sığmayarak kendilerinin, inatlarının, herkesin kınayıp alaya aldığı şeyin bu mucizeyi yaratmış olduğunu düşünüyorlardı; bütün bu depdeğişik kişileri biraraya getir-

meyi ve onların birbirlerinden zevk almasını sağlamayı başarmışlardı.

İkinci çocuk Helen de, Luke gibi, büyük karyolada dünyaya geldi. Gene aynı kişiler ordaydı, çocuğun başı gene şampanyayla kutsandı ve herkes ağladı. Luke bebek odasından çıkartılarak koridordaki başka bir odaya nakledildi, Helen onun yerini aldı.

Gerçi Harriet yorgun, daha doğrusu bitkindi ama Paskalya partisi gene de verildi. Dorothy buna karşı çıkmıştı. "Sen yorgunsun, kızım," diyordu. "Dökülüyorsun." Sonra, Harriet'in yüzündeki ifadeyi görünce: "Peki, peki, tamam, ama sen hiçbir işe elini sürmeyeceksin, anladın mı?"

Dorothy ile iki kızı en zor işleri, alışverişle yemek yapmayı üstlendiler.

Aşağıdaki kalabalığın arasında –çünkü ev gene dolmuştu– iki minik yaratık vardı, Helen'le Luke, saçlar mısır püsküllü, gözler masmavi, yanaklar pembe pembe... Luke herkesin yardımıyla, yalpalayarak ortalarda dolaşıyor, Helen arabasında yatıyordu.

O yaz –1968 yılıydı– ev tavanarasına kadar doldu; gelenlerin hemen hepsi akrabaydı. Ev Londra'ya yakın sayılırdı, işi olanlar David'le birlikte günübirliğine gidip geliyorlardı. Arabayla yirmi dakika uzaklıkta yürüyüş yapacak güzel yerler vardı.

Gelenler, gidenler, bir günlüğüne gelip bir hafta kalanlar. Peki, bu değirmenin suyu nerden geliyordu? Efendim, herkes katkıda bulunuyordu, doğallıkla; bu da, gene doğallıkla, yetmiyordu ama David'in babasının zengin olduğunu hepsi biliyordu ya. Evin ipoteğini o ödemiyor olsa bunların hiçbiri gerçekleşemezdi. Parasal durum her zaman sıkışıktı. Birtakım tasarruflar yapılıyordu; elden düşme alınan kocaman, otel tipi bir derin dondurucu yaz meyveleri ve sebzelerle doldurulmuştu. Dorothy, Sarah, Angela meyve konserveleri, reçeller, marmelatlar yapıyorlardı. Fırında ekmek pişiriyorlar-

dı ve bütün ev taze ekmek kokuyordu. Mutluluktu bu, eski zamanlardaki gibi.

Ama havada bir bulut da yok değildi. Sarah'yla kocası William'ın evlilikleri iyi gitmiyordu; kavga edip gene barışıyorlardı. Sarah dördüncü çocuğuna hamile olduğu için boşanmaları da olasızdı.

Noel geldi, Paskalya kadar harika bir bayram olarak geçti. Sonra gene Paskalya... bazen hepsi merak ediyorlardı, bunca kişi nereye sığıyor diye.

Sarah'yla William'ın uyumsuzluğu aile mutluluğunun üstündeki bulut olmaktan çıktı, çünkü başlarına daha kötüsü gelmişti. Sarah'nın yeni bebeğinde Down Sendromu görülmüştü; karı kocanın ayrılması artık sözkonusu olamazdı. Dorothy arada, "Yazık ki, iki tane değilim," diye vahvahlanıyordu çünkü Sarah'nın da ona Harriet kadar, hatta daha bile fazla ihtiyacı vardı. O da durup durup Sarah'sını görmeye gidiyordu. Sarah dertliydi, Harriet'inse hiç derdi yoktu.

Jane 1970'de, Helen iki yaşındayken doğdu. Dorothy, çok hızlı gidiyorsunuz, diyordu, aceleniz ne?

Helen Luke'un odasına, Luke da yandaki odaya geçti. Bebek odasında Jane hayatından hoşnut sesler çıkarıyor, iki büyük çocuk anababalarının o kocaman yatağına gelerek yorganın altına sokulup oyunlar oynuyorlardı, ya da Dorothy'nin yatağına gidip orda oynuyorlardı.

Mutluluk. Mutlu bir aile. Lovatt'lar mutlu bir aileydiler. Onların kendi seçtikleri ve layık oldukları bir şeydi bu. Çok zaman, David'le Harriet yüz yüze yattıkları sırada sanki göğüslerinde birer kapı açılıyor ve dışarıya, ikisini de hâlâ şaşırtan bir yoğun ferahlık, bir şükran duygusu taşıyordu: Şimdi onlara çok uzun gelen bir zaman süresince sabır göstermek kolay olmamıştı, doğrusu. Dönemin, o açgözlü ve bencil altmışlı yılların ruhu onları suçlayıp mahkum etmek, yalnız bırakmak, en iyi yönlerini köreltmek için pusuda beklerken kendilerine olan inançlarını korumak zor olmuştu. Ama işte

bak, kendi özgüllüklerinde inatla direnmekte haklıymışlar demek, çünkü o sayede her şeyin en iyisini – bunu seçmişlerdi.

Bu mutlu yerin, aile yuvalarının dışında azgın fırtınalar dünyayı dövmekteydi. O rahat, kolay günler temelli yitmişti artık. David'in çalıştığı şirket sarsıntıya uğramış, David beklediği terfiden yoksun kalmıştı, gene de şanslı sayılırdı çünkü birçokları işten atılmıştı. Sarah'nın kocası işsizdi. Sarah, aledeki olanca şanssızlığı mıknatıs gibi çektiklerine ilişkin hüzünlü şakalar yapıyordu.

Baş başa kaldıklarında Harriet David'e bunun şanssızlık olduğuna inanmadığını söylüyordu. Sarah'yla William'ın mutsuzlukları, kavgaları o "mongol" çocuğu yaratmış olsa gerekti... evet, canım tabii, buncağızlara böyle dememek gerektiğini Harriet de biliyordu. Gene de minik kız sahiden Cengiz Han'a benzemiyor muydu? O minik, yamyassı yüzü, çekik gözleriyle bebek yaşında bir Cengiz Han. David Harriet'in bu huyunu hiç sevmezdi, kişiliğinin geri kalan yanlarına hiç yakışmayan bu kaderciliğini. Bu düşünce tarzını saçma bir histeriklik olarak gördüğünü söyledi. Harriet surat astı, anlaşıp barışmak zorunda kaldılar.

Yaşadıkları küçük kent, ilk geldiklerinden bu yana geçen beş yıl içinde değişmişti. Eskiden herkesi sarsan yabanıl davranış ve olaylar sıradanlaşmıştı artık. Gençlerden oluşan çeteler kimi kafelerin önünde, belirli sokak köşelerinde konuşlanıyor, hiç kimseye saygı göstermiyorlardı. Yanlarındaki eve üç kez hırsız girmişti. Lovatt'lar daha soyulmamışlardı ama onların evi her zaman insan doluydu. Yolun bitimindeki telefon kulübesi öyle çok tahrip edilmişti ki, yetkililer sonunda onarmaktan vazgeçmişlerdi; kulübe kullanılmaz halde, öylece duruyordu. Şimdilerde Harriet geceleri tek başına sokağa çıkmayı aklından bile geçirmiyordu, oysa bir zamanlar canının istediği yere, gece ya da gündüz, istediği zaman gitmemeyi aklından geçirmezdi. Olaylar çirkin bir renge bürünmüştü; gide-

rek insanın İngiltere'de bir değil iki ayrı halkın yaşadığına inanacağı geliyordu; birbirinden nefret eden, birbirinin ne dediğini duyamayan iki düşman halk. Genç Lovatt'lar kendilerini zorlayarak gazeteleri okuyor, televizyondaki haberleri seyrediyorlardı, oysa içlerinden bunların hiçbirini yapmak gelmiyordu. Ama içinde üç kıymetli çocuğun büyüdüğü, sayısız kimsenin güvenlik, rahatlık ve insan sıcaklığı bulmak için geldiği şu kalenin, kendi krallıklarının dışında neler olup bittiğini bilmeleri gerekti.

Dördüncü çocuk, Paul, 1973'te, Noelle Paskalya arasında dünyaya geldi. Harriet pek iyi değildi; gebelikleri hâlâ zor geçiyordu, ufak tefek sorunlarla dolu. Ciddi bir şey yoktu ama yorgundu işte.

Paskalya partisi o zamana kadarki aile bayramlarının en güzeli oldu; zaten onların en iyi yılıydı bu. Sonradan dönüp bakarlardı da o yıl baştan aşağı bir bayrammış gibi gelirdi; bekçiliğini Harriet'le David'in yaptıkları sevecen bir konukseverlik pınarıyla yenilenip duran bu bayram Noelde başlamıştı. Harriet gebeliğinin son dönemindeydi, herkes onun bakımıyla ilgileniyor, harika yemekler yaratma işini paylaşıyor, beklenen bebeği şimdiden benimsiyorlardı... ve Paskalyanın sırada olduğunu biliyorlardı, sonra uzun bir yaz, sonra gene Noel...

Paskalya üç hafta sürdü, bütün okul tatili boyunca. Ev tıklım tıkıştı. Üç çocuğun odaları ayrıydı ama yataklara ihtiyaç olunca hepsi bir odada kalıyorlardı. Buna bayılıyorlardı doğallıkla. Dorothy, "Neden bırakmıyorsunuz, her zaman aynı odada yatsınlar?" diye soruyordu. Başkaları da, "Bu miniminnacık şeylerin her biri için ayrı oda ha!" diyorlardı.

David, "Önemlidir bu," dedi hırsla. "Herkesin bir odası olmalı."

Aile bireyleri aralarında bakıştılar, içlerinden birinin koyduğu taşa ayağı takılan ailelerin huyu olduğu üzere. Ve değerinin bilindiğine inanmakla birlikte dolambaçlı bir yoldan

eleştirildiğini de hisseden Molly, "Dünyadaki herkes!" dedi. "Herkes!" Konuyu şakaya alıyormuş gibi yapmak istemişti.

Bu sahne kahvaltıda geçmişti, daha doğrusu kahvaltı uzadıkça uzadığı için kuşluk saatinde, aile odasında. Büyüklerin hepsi hâlâ sofra başındaydı, onbeşi birden. Çocuklar oturma bölümündeki kanapelerle koltukların arasında oyun oynuyorlardı. Molly ile Frederick yan yana oturuyorlardı, her zamanki gibi; üzerlerinde gene o, her şeyi Oxford'un bakış açısından yargılıyorlarmış havası vardı. Burdakiler bu konuda onlara sık sık takılıyorlardı ama onlar bu tartışmaları oralı olmuyormuş gibi şakacı bir savunmayla geçiştiriyorlardı.

Molly, David'in babası James'e yeniden mektup yazarak daha fazla para "sökülmesini" söylemişti; çocuklar Tom Cobbleigh Amcayla ötekileri besleyip durmanın altından kalkamıyorlardı, işte! James, cömert sayılacak bir çek yollamış, sonra da kendisi gelmişti. Şimdi eski karısıyla onun kocasının karşısında oturmaktaydı. Her zamanki gibi çevredekiler, iki tarafın da birbirlerini süzerek bir zamanlar nasıl olup da biraraya gelmiş olabildiklerine şaştıklarını gözlemliyorlardı. James bir spor gezisi için hazırlanmış gibiydi; gerçekten de yakında kayak yapmaya gidecekti, tıpkı Deborah gibi. O da buradaydı ve egzotik bir kuşmuş da konduğu bu yabancı yerde salt merakından duruyormuş gibi davranıyordu – hayranlık belirtmemeye kararlıydı. Dorothy herkese çay kahve dağıtıyordu. Angela kocasının yanına oturmuştu; üç çocuğu öteki çocuklarla oynamaktaydı. Ateş gibi, becerikli Angela ("Hayatla başa çıkabiliyor," derdi Dorothy, "Helç şükür!" ekini dile getirmeden), öteki kızkardeşlerin annelerine el koyarak kendisine bir şey bırakmadıklarını ileri sürerdi. Zeki, güzel bir tilkiye benziyordu. Sarah, Sarah'nın kocası, kuzinler, dostlar... büyük evin her bir köşesinde insanlar yuvalanmıştı, bu odadaki kanapelerde bile. Tavanarası çoktan bir sürü çocuğun yatırılabileceği, şiltelerle, uyku tulumlarıyla dolu bir yatakhane olup çıkmıştı. Onlar burda, bu geniş, sıcak, rahat odada, dün orman-

da yürüyüş yaparken hep birlikte topladıkları odunlarla yakılan ateşin karşısında otururlarken, yukarki odalar insan sesleriyle, müzikle çınlıyordu. Büyük çocuklardan bazıları bir şarkı hazırlamaktaydılar. Burası televizyonun pek sık seyredilmediği bir evdi ve işte bu herkesin, kendi başaramadıklarına hayranlık duyarak katıldığı bir tanımdı.

Sarah'nın kocası William sofra başında değildi, aradaki alçak duvara yaslanmış duruyor, bu kısa mesafe de onun aileyle arasındaki ilişkiyi belirliyordu. William Sarah'yı iki kez bırakmış sonra gene evine dönmüştü. Bunun yinelenip duracak bir süreç olduğunu herkes görebiliyordu. William sonunda bir iş bulmuştu, inşaat sektöründe kötü bir iş. Sorun şu ki, genç adam bedensel yetersizliğinden huzursuz oluyordu ve yeni doğan kızı, şu Down Sendromlu bebek onu dehşet içinde bırakıyordu. Gene de Sarah'yla sımsıkı evliydi. Karı koca birbirlerine yakışıyorlardı da; ikisi de uzun boylu, dolgun yapılı, esmerdiler, çingeneler gibi her zaman renkli giyinirlerdi. Gelgelelim zavallı bebek şimdi, çevredekilerin keyfini kaçırmamak için sarılıp sarmalanmış, Sarah'nın kucağındaydı, William'sa gözlerini dört bir yanda gezdiriyor ama karısından yana hiç bakmıyordu.

Harriet'ten yana bakıyordu daha çok. Harriet en büyük koltuğa oturmuş, iki aylık olan Paul'ü emzirmekteydi. Bu koltuk bu işi rahatça yapmaya uygun olduğu için ona ayrılmıştı. Genç kadın bitkin görünüyordu. Diş çıkarmakta olan Jane bütün gece uyumamış, başında anneannesini değil annesini istemişti.

Dünyaya dört insan yavrusu getirmek Harriet'i pek değiştirmemişti. Şimdi, masanın baş köşesinde otururken, sırtındaki mavi gömleğin yana sıyrılmış yakasından mavi damarlı beyaz memesiyle Paul'ün hızlı hızlı kıpırdayan minik başı görünüyordu. Dudakları her zamanki gibi kesin bir çizgiyle kapalı duruyor, gözleri çevresinde olup biten hiçbir şeyi kaçırmıyordu. Gürbüz, çekici bir genç kadın, hayat dolu.

Ama yorgun... çocuklar oynamayı bırakıp koşarak onun yanına geldiler, ilgisini istiyorlardı. Harriet birden sinirlenerek, "Neden gidip yukarda oynamıyorsunuz, tavanarasında?" diye onları payladı. Bu onun hiç yapmadığı bir şeydi; büyükler gene kendi aralarında bakıştılar, sonra çocuk patırtısını onun başından uzaklaştırmayı kendi üstlerine aldılar. Sonunda çocukları alıp götüren Angela oldu.

Harriet huysuzluk etmiş olduğu için üzgündü. "Bütün gece ayaktaydım," diye söze başlayınca William duruma el koyarak onu susturdu; orda bulunan herkesin duygularını dile getiriyordu ve Harriet bunun ayırdındaydı; bunu yapmanın neden bu vefasız kocaya, ilgisiz babaya düştüğünü de bilse bile.

William, duvara yaslanmış durduğu yerden öne doğru eğilip elini bando şefleri gibi kaldırarak, "Şimdi artık dükkânı kapamanız gerek, baldız Harriet," dedi. "Kaç yaşındasın sen? Yok, söyleme biliyorum; altı yılda dört çocuk yaptın..." Sözünün burasına gelince herkesin kendisinden yana olduğundan emin olmak için çevresine bakındı. Herkes ondan yanaydı, Harriet de görebiliyordu bunu. Dudak bükerek gülümsedi.

"Suç işledim," dedi. "Hem de ağır suç."

William, "Biraz ara ver, Harriet, senden bütün istediğimiz bu," diye konuşmasını sürdürdü. Giderek ciddilikten uzaklaşıp yapmacıklaşır gibiydi, huyu olduğu üzere.

Sarah, "Dört çocuk babası konuştu!" dedi. Zavallı Amy'sini bağrına basmıştı; içlerinden geçirdiklerini dışa vursunlar, onun o yetersiz kocasını herkesin içinde desteklemek için aşırı çaba harcadığını söylesinler diye hepsine meydan okur gibiydi. William ondan yana minnet dolu bir bakış fırlattıysa da gözlerini onun kucağındaki o içler acısı bohçadan hâlâ kaçırıyordu.

"Evet, ama biz hiç değilse on yılda yaptık bu işi," dedi.

Harriet, "Biz de ara vereceğiz zaten," diye yanıtladı. Sonra, "Hiç değilse üç yıl," dedi meydan okurcasına.

Ordakiler gene aralarında bakıştılar. Harriet'e, onu suçluyorlarmış gibi geldi.

"Ben söyledim size," dedi William. "Bu çılgınlar bu işi sürdürecek."

David, "Doğru, bu çılgınlar bu işi sürdürecek," dedi.

"Ben söyledim size," dedi Dorothy. "Harriet kafasına bir şey koydu mu ne deseniz boştur."

Sarah hüzünle "Tıpkı anası gibi," diye konuştu. Bu, Dorothy'nin, ortadaki özürlü çocuğa karşın, Harriet'in ihtiyacını Sarah'nınkinden üstün tutmasına göndermeydi. Dorothy, "Sen ondan daha dayanıklısın," diye kestirip atmıştı. "Harriet'in sorunu, gözlerinin oldum olası midesinden daha aç olmasıdır."

Dorothy şimdi, rahatsız geçirdiği gecenin keyifsizliğiyle uyuklayan minik Jane'i kucağına almış, Harriet'in yanında dimdik oturmaktaydı; ağzı kesin bir çizgiyle kısılmış, gözünden hiçbir şey kaçmıyordu.

Harriet, "Neden olmasın?" dedi, annesine bakıp gülümsedi: "Bundan iyisi can sağlığı değil mi?"

Dorothy çevresindekilerden yardım dilercesine, "Dört çocuk daha yapacaklarmış," dedi.

James, "Aman Tanrım!" diye bağırdı; hem hayran kalmış hem de afallamıştı. "İyi ki çok para kazanıyorum."

Bu sözlerden hiç hoşlanmayan David kıpkırmızı kesildi; kimseye bakamıyordu.

Sarah, "Yapma böyle David," dedi, güceniklığini dışa vurmamaya çalışıyordu. Kendisinin fena halde paraya ihtiyacı vardı, oysa bunca fazla yardım, zaten iyi bir işi olan David'e veriliyordu.

İçini çekerek, "Sahiden dört çocuk daha yapmayacaksınız, değil mi?" diye sordu. Onun gerçekte, kadere dört kez daha rest çekmektir bu, dediğini hepsi biliyorlardı. Sarah, şala sarıp sarmalayarak dünyadan esirgemeye çalıştığı küçük Amy'nin başına usulca elini koydu.

David, "Sahiden yapacağız," diye karşılık verdi.

Harriet, "Hem de kesinlikle," diye ekledi. "Aslında herkesin istediği de budur ama beynimiz yıkanmış olduğu için unutuyoruz. Herkes böyle yaşamak istiyor, aslında."

Molly, "Mutlu aile!" diye dudak büktü; kendisi evcimenliğin, asıl önemli şeylere bir fon olarak belirli bir çizgide tutulduğu bir yaşam tarzını savunuyordu.

David, "Bu ailenin merkezi biziz," dedi. "Biz... Harriet'le ben, anneciğim, sen değilsin."

Molly, "Tanrıya şükür," dedi, zaten her zaman kırmızı olan o geniş yüzü büsbütün kızararak. Sinirlenmişti.

Oğlu, "Evet, biliyoruz, bu hiçbir zaman senin tarzın değildir zaten," dedi.

James, "Hele benim tarzım hiç olmamıştır," diye lafa karıştı. "Bu yüzden özür dileyecek de değilim."

Deborah cıvıltılı bir sesle, "Ama sen harika bir babasın, süper," diye araya girdi. "Jessica da süper bir anne."

Deborah'nın öz annesi o gür kaşlarını şöyle bir kaldırdı.

Frederick, "Ben senin Molly'ye fazla bir şans tanıdığını hiç anımsamıyorum," dedi.

Deborah, "Ama İngiltere öööyle soğuk ki!" diye sızlandı.

James, o parlak, aşırı parlak giysileriyle güney yazlarına göre giyinmiş, yakışıklı, yaşını göstermeyen bir beyefendi, gençlerin patavatsızlığı karşısında yaşlıların takındığı hafif alaycılıkla burnundan güldü; eski karısıyla onun kocasına yönelen bakışları Deborah adına özür diliyordu. "Gerçekten de," diye üsteledi. "Hiç tarzım değildir benim. Sen de çok yanılıyorsun, Harriet. Dediğinin tam tersidir doğru olan. İnsanlar beyinleri yıkanmış olduğu için en iyisinin aile hayatı olduğuna inanıyorlar. Oysa geçmişte kaldı bu."

Harriet, "Hoşuna gitmiyorsa neden burdasın?" diye sordu. Sesi, bu tatlı sabah sahnesine uymayacak kadar saldırgan çıkmıştı. Sonra kıpkırmızı kesilerek, "Yok, böyle demek istemedim," dedi.

"Yok, elbette istemedin," dedi Dorothy. "Aşırı yorgunsun da ondan."

"Burdayız, çünkü burda her şey çok güzel," diye David'in kuzini olan bir liseli kız sesini yükseltti. Mutsuz ya da en azından karmaşık bir ev yaşantısı olduğundan tatillerini burda geçirmeyi adet edinmişti. Anababası onun böylelikle gerçek bir aile hayatı tatmasına seviniyorlardı. Adı Bridget'ti.

Harriet'le David, çok zaman olduğu gibi kendi aralarında uzun, destekleyici, gülümseyen bakışlarla birbirlerine bakarlarken Bridget'i duymamışlardı. Kızcağız şimdi onlardan yana içler acısı bakışlar fırlatmaktaydı.

William, "Hadi bakalım, ev sahipleri," dedi. "Bridget'e aranızda bir yeri olduğunu söyleyin."

Harriet, "Ne? Nasıl yani?" diye sordu.

"Bridget bu evde bir yeri olduğunu sizden duymak istiyor," dedi William. "Bunu hepimiz isteriz aslında, ara sıra," diye gene şakaya vurarak ekledi ve karısından yana şöyle bir bakmaktan kendini alamadı.

David, "Aa, elbet senin burda yerin var, Bridget," dedi, Harriet'ten yana şöyle bir bakınca o da hemen, "Elbette," dedi. Söylemeye ne gerek var, demek istiyordu. Bunun arkasında yüzlerce karıkoca tartışmasının ağırlığı vardı. Bunu duyumsayan Bridget gözlerini David'den Harriet'e, sonra gene David'e, ordan da çevredekilere çevirerek, "Evlendiğim zaman ben de böyle yapacağım," dedi. "Harriet'le David gibi olacağım; kocaman bir evim, bir sürü çocuğum olacak... hepinizin de başımın üstünde yeriniz olacak." Onbeş yaşındaydı, esmer, tombul, alımsız bir kız, ama onun yakında çiçek gibi açarak güzelleşeceğini hepsi biliyor ve bunu ona söylüyorlardı.

Dorothy, "Doğaldır," dedi serinkanlılıkla. "Senin aslında doğru dürüst bir yuvan olmadığı için bunların kıymetini biliyorsun."

Molly, "Bu mantıkta bir aksaklık var ya," dedi.

Liseli kız masanın çevresindekilere baktı, kafası karışmıştı.

David, "Annem demek istiyor ki herhangi bir şeyin kıymetini bilmemiz için onu yaşamış olmamız gerekir," dedi. "Ama ben bunun böyle olmadığının canlı kanıtıyım."

Molly, "Doğru dürüst bir yuvan olmadığını demeye getiriyorsan saçmalıyorsun," dedi.

"İki yuvan vardı senin," dedi James.

David, "Odam vardı benim," dedi. "Odam... yuva buydu benim için."

Karşısındakiler omuz silkerek gülüp geçmeyi yeğlediler.

Molly, "Siz bu çocukların okul sorununu daha düşünmediniz bile," dedi. "Görebildiğimiz kadarıyla."

İşte şimdi, bu büyük evdeki yaşantının üstünü örtmeyi çok iyi başardığı bir çıban başına parmak basmış oluyordu. David'in özel okullarda okumuş olduğunu belirtmeye gerek yoktu.

Harriet, "Luke bu yıl burdaki devlet okuluna başlıyor," dedi. "Helen de önümüzdeki yıl gidecek."

"Eh, siz bununla yetiniyorsanız," dedi Molly.

Dorothy bu sözleri yanıtsız bırakmayarak, "Benim kızlarımın üçü de devlet okuluna gittiler," dedi ama Molly onunla tartışmaya girmedi. "Eh, James kesenin ağzını açıp da katkıda bulunmazsa..." diyerek kendisiyle Frederick'in katkıda bulunamayacaklarını ya da bulunmayacaklarını belirtmiş oldu.

James susuyordu. Hafiften gülümsemeye bile kalkışmadı.

Harriet, "Luke'la Helen'in orta öğrenimini dert edinmeye başlamamız için daha beş, altı yıl var," dedi; sesi gene aşırı sinirli çıkmıştı.

Molly üsteledi: "David'i gideceği okullara daha doğar doğmaz yazdırmıştık. Deborah'yı da öyle."

Deborah, "Bilmem ki," dedi. "Pahalı okullara gittim diye Harriet'ten... ya da başkalarından daha iyi mi sayılacağım yani?"

"Bu da bir fikir," dedi, o pahalı okulların parasını ödemiş olan James.

Molly, "Pek de parlak bir fikir değil," diye dudak büktü.

William göğüs geçirerek işi maskaralığa vurdu. "Meğer bizler nelerden yoksun büyümüşüz! Söyle bana Molly, ben de pahalı okullara gitmiş olsaydım şimdi doğru dürüst bir iş bulabilir miydim?"

"Sorun o değil," dedi Molly.

Sarah, "Molly demek istiyor ki, berbat bir işte çalışsan, hatta işsiz bile kalsan da iyi okullarda okumuş olmak kötü okullarda okumuş olmaktan yeğdir," dedi.

Molly, "Üzgünüm," dedi. "Devlet okullarının verdiği eğitim feci. Harriet'le David'in okutacak dört çocukları var, arkası da gelecek gibi görünüyor. James'in size yardım edebileceğini nerden biliyorsunuz? İnsanın başına her şey gelebilir."

William acı acı, "Hem de geliyor, her dakika," dedi sonra ifadesini yumuşatmak için güldü.

Harriet koltuğunda sıkıntıyla kıpırdayarak Paul'ü memesinden çekti –göğsünü gizlemekteki ustalığını hepsi de ayrımlayıp hayran kaldılar– ve "Ben bu konuyu konuşmak istemiyorum," dedi. "Öyle güzel bir sabah ki..."

James, "Size yardım ederim, tabii, olanaklar elverdiği ölçüde," dedi.

"Ah, James..." diye göğüs geçirdi Harriet. "Sağol... sağol... Hadi, neden ormana gitmiyoruz biz? Yanımıza yiyecek bir şeyler de alırız."

Sabah saatleri gelip geçmiş, öğle olmuştu. Güneş o neşeli kırmızı perdelerin uçlarına vurarak bunları parlak, koyu turuncuya döndürüyor, masadaki fincanlarla tabakların, çukur tabaktaki meyvelerin arasına turuncu çubuklar düşürüyordu. Çocuklar evin üst katından inmiş, şimdi bahçedeydiler. Büyükler pencereden onları seyretmeye gittiler. Bahçe hep öyle bakımsızdı; kimse bahçeyle uğraşacak zaman bulamıyordu. Yer yer uzamış olan çimlerin üzerinde oyuncaklar vardı. Çocuklara hiç aldırış etmeyen kuşlar dallarda ötüşüp duruyorlardı. Dorothy'nin yere bıraktığı Jane sarsak adımlarla ötekilerin yanına gitti. Bir grup çocuk gürültülü bir oyun oy-

namaktaydı. Onlara göre çok küçük olan Jane iki yaşın gizemli mahrem dünyasından onların oyununa girip çıkıyor, onlar da oyunlarını ustaca ona uyduruyorlardı. Geçen pazar, Paskalya gününde bu bahçenin her yanına üzeri resimli yumurtalar gizlenmişti. Harika bayram günü boyunca çocuklar bahçenin dört bir köşesinden, Harriet, Dorothy ve Bridget'in gece yarılarına kadar oturup süslediği bu sihirli yumurtaları bulup bulup getirmişlerdi.

Harriet'le David pencere başında yan yana duruyorlardı, bebecik Harriet'in kucağındaydı. David kolunu karısının omzuna doladı. Çarçabucak, şöyle bir bakıştılar, biraz suçlu bir bakış, çünkü yüzlerinden silemedikleri gülümseyişin ötekileri çileden çıkaracağını kestirebiliyorlardı.

William, "Siz ikiniz hiç adam olmazsınız," dedi. Sonra ötekilere dönerek, "Hiç umut yok bunlarda," diye ekledi. "Ama yakınan kim? Ben değilim, doğrusu! Hadi, şu pikniğe gidilecekse gidelim artık."

Evdeki ahali büyüklerin kucağına oturan, aralarına sıkışan çocuklarla birlikte beş otomobil doldurdu.

Yaz da böyle geçti. İki ay boyunca hısım akraba geldi, gitti, gene geldi. Liseli kız artık hep ordaydı, zavallı Bridget, mutlu aile mucizesine dört elle sarılmıştı. Biraz da Harriet'le David gibi, aslını ararsanız. Kızın o tapınma, hatta huşu dolu yüzüne -bir an bile dikkati dağılırsa bir iyilik ve mürüvvet gizinin açıklanmasını kaçırıvermekten korkar gibi her an tetikte bir yüz- baktıklarında kaç kez kendilerini görmüşlerdi. Kendilerini görüp tedirgin olmuşlardı hatta. Çok fazlaydı bu kadarı... aşırı... Şimdi onların genç kıza, "Buraya bak, Bridget, bu kadar çok şey umma. Hayat böyle değildir!" demeleri gerekmez miydi? Ama hayat bal gibi de böyleydi işte, insan seçimini doğru yaparsa. Öyleyse kendilerinin bol bol sahip oldukları şeyi bu kızın da elde edebileceğine neden inanmasınlardı?

Ailenin 1973 Noeli için toplanmaya başlamasından bile önce Harriet gene gebe kaldı. Bunu öğrenmek dehşete düşür-

dü onu. David'i de. Nasıl olmuş olabilirdi bu? Bir süre çocuk yapmamaya kararlı oldukları için özellikle dikkatli davranmışlardı. David işi şakaya vurmaya yeltendi: "Suç bu odada, yemin ederim, bu odada bebek yapan bir şey var!"

Dorothy'ye söylemeyi ertelemişlerdi. Zaten Dorothy yanlarında değildi, çünkü Sarah onun hep Harriet'e yardım etmesinin haksızlık olduğunu söylemişti. Ama Harriet'in tek başına evi çekip çevirmesinin yolu yoktu. Ona yardım etmek için birbiri ardına üç kız geldi; okuldan yeni çıkmış, hemen iş bulamamışlardı. Pek işe yaramıyorlardı. Canları isteyince geliyor, sonra da Harriet ırgat gibi çalışırken onlar kız arkadaşlarıyla oturup çay içiyorlardı. Harriet umarsız, bitkindi.... huysuzlaşmıştı, sinirlenip bağırıyor, durduk yerde gözyaşlarına boğuluyordu... David onu sık sık mutfak masasının başında, başını ellerine almış otururken görüyordu. Harriet bu yeni dölütün kendisini zehirlediğini söyleyip duruyordu. Paul'ün arabasında mızıldanmasına kimsenin aldırdığı yoktu. David evde kalıp işlerin ucundan tutmak için onbeş günlük izin aldı. Dorothy'ye neler borçlu olduklarının zaten ayırdındaydılar ya, şimdi bunu... ve Harriet'in gene gebe olduğunu anlayınca çok kızacağını daha iyi anlıyorlardı. Çok kızacaktı. Haklı olarak.

Harriet ağlayarak, "Noel tatili başladığı zaman her şey kolaylaşacak," diyordu.

David öfkeyle, "Ciddi olamazsın," dedi. "Bu Noelde elbette gelemezler."

"Ama evde insanlar olduğu zaman her şey öyle kolaylaşıyor ki! Herkes bana yardım ediyor."

David, "Bu seferlik biz birilerinin evine gideriz," dedi ama bu fikir beş dakikadan fazla yaşamadı. Akrabalarından hiçbirinin evi altı fazla insan alacak büyüklükte değildi.

Harriet yatağa uzanmış ağlıyordu. "Gelsinler istiyorum, engel olma buna... ah, David, kuzum ne olur... hiç değilse kendi derdimi unuttururlar bana."

David yatağın ucuna ilişmiş, tedirgin, eleştiren ama eleş-

tirmemeye çalışan bakışlarla Harriet'i süzüyordu. Aslını ararsanız evin üç hafta, bir ay insanlarla dolup taşmaması onu memnun edecekti; öyle pahalıya oturuyordu ki bu toplantılar, kendilerininse elleri her zaman öylesine dardaydı ki! Kendisi şirkette ek bir iş almıştı, evde de işte dadılık ediyordu.

"Yanına bir yardımcı alman şart, Harriet. Gelenlerin birinden birini alıkoymaya çalış."

Harriet bu eleştiri karşısında öfkeyle, "Haksızlık bu!" diye parladı. "Onlarla uğraşmak zorunda olan sen değilsin, tabii. Hiç işe yaramıyorlar. Bu kızların biri bile ömründe en ufak bir iş yapmamıştır, kalıbımı basarım."

"Ne olsa bir yardımları dokunuyor... hiç değilse bulaşık yıkamakta."

Dorothy telefon ederek Sarah'nın da, Harriet'in de kendi başlarının çaresine bakmak zorunda olduklarını bildirdi. Kendisinin biraz tatile gereksinimi vardı. Birkaç haftalığına kendi evine gidiyordu, başını dinlemek için. Bunu duyunca Harriet ağlamaya başladı; doğru dürüst konuşmakta güçlük çekiyordu. Dorothy ortadaki sorunun ne olduğunu ona bir türlü söyletemedi. "Pekâlâ, ne yapayım, geleyim bari," dedi.

Şimdi o büyük masanın başında David ve Harriet'le oturmuş, –dört çocuk da ordaydılar– sert bir ifadeyle Harriet'e bakmaktaydı. Kızının yeniden gebe olduğunu gelir gelmez anlamıştı. İçinden çok kötü şeyler söylemek geldiğini Harriet'le David onun o gergin, kızgın yüzünden anlıyorlardı: "Ben sizin hizmetçinizim zaten, hizmetçi gibi çalışıyorum bu evde." Ya da, "Siz ikiniz de çok bencilsiniz. Çok sorumsuzsunuz." Bu sözcükler havada titreşmekle birlikte ağza alınmıyordu. Dorothy'nin bir kez kendini bırakıp konuşmaya başlarsa bunlarla yetinmeyeceğini ikisi de biliyorlardı.

Dorothy masanın baş köşesinde, sobanın yanındaki iskemlede, çayını karıştırırken bir gözü de, yüksek sandalyesinde mızıldanarak kucak isteyen küçük Paul'deydi. Kendisi de yorgun görünüyordu, o kır saçları dağınıktı; kendine çekidüzen vermek için odasına gideceği sırada Luke, Helen, Jane

onu muhabbet gösterileriyle kuşatıp engellemişlerdi. Çocuklar onu özlemişlerdi, hem evde esmekte olan huysuzluk ve tahammülsüzlük havasının şimdi artık ortadan kalkacağını da biliyorlardı.

Dorothy somurtuk bir tavırla, "Biliyorsunuz değil mi, herkes Noel için buraya gelmeyi umuyor," dedi. Harriet'le David'in yüzüne bakmıyordu.

Luke'la Helen, "Ay, evet, evet, evet," diye yaygarayı bastılar, el çırpıp zıplayarak mutfağın içinde koşuşturmaya başladılar. "Evet, evet, ne zaman geliyorlar? Tony geliyor mu? Robin geliyor mu? Anne geliyor mu?"

David sert, buz gibi bir sesle, "Oturun," dedi. Çocuklar ona şaşkın, küskün gözlerle bakarak oturdular.

"Çılgınlık bu," dedi Dorothy. İçtiği çaydan ve söylememek için kendini zorladığı şeylerden yüzüne ateş basmıştı.

Harriet, "Herkes elbet gelecek," dedi, ağlamaya başlayarak koşup dışarı çıktı.

David, "Onun için çok önemli bu," dedi özür dilercesine.

"Senin için değil mi yani?" Dorothy'nin sorusu acı bir alayla doluydu.

David, "Sorun şu, bugünlerde Harriet pek kendinde değil," dedi. Dorothy'nin yüzüne bakarak onu kendine bakmaya zorluyordu. Ama Dorothy ona bakmamakta ısrarlıydı.

Altı yaşındaki Luke, "Ne demek yani, annem pek kendinde değil?" diye sordu, bu sözlerden bir oyun çıkarmaya hazır. Hatta belki bir bilmece. Beri yandan tedirgindi de. David kollarını açınca çocuk gidip sokuldu, başını kaldırıp babasının yüzüne baktı.

David, "Yok bir şey, Luke," dedi.

"Bir yardımcı bulmanız şart," dedi Dorothy.

"Az uğraşmadık." David tuttukları o güleryüzlü, vurdumduymaz üç kızı anlattı.

Dorothy, "Hiç şaşmam. Bugünlerde alın teriyle çalışmak isteyen kaldı mı?" diye dudak büktü. "Gene de birilerini bulmanız şart. Hem bir şey söyleyeyim mi, ahir ömrümde sizin

ve Sarah'nın hizmetçiniz durumuna düşeceğim hiç aklıma gelmezdi."

Bunu duyunca Luke'la Helen anneannelerine inanmazlık dolu gözlerle bakarak ağlamaya başladılar. Bir duralamadan sonra Dorothy kendini tutup onları avutmaya girişti.

"Tamam, tamam," dedi. "Ben şimdi gidip Paul'le Jane'i yatıracağım. Size gelince, Luke'la Helen, siz kendiniz gidip yatabilirsiniz artık. Ben bir ara gelip size iyi geceler dilerim. Sonra da nineniz kendisi yatıp uyuyacak. Çok yorgunum."

Çocuklar, yatışmış, suskun, yukarı kata çıktılar.

Harriet o akşam bir daha aşağı inmedi; kocasıyla annesi onun kustuğunu biliyorlardı. Buna alışıktılar... alışık olmadıkları şey, Harriet'in huysuzluğu, siniri, gözyaşlarıydı.

Çocuklar yattıktan sonra David eve getirmiş olduğu işler üzerinde bir süre çalıştı, sonra kendine bir sandviç yaparken Dorothy çay yapmak için çıkageldi. Bu kez birbirleriyle sinirli konuşmadılar; çetin, zor olaylarla karşı karşıya olan iki eski dava arkadaşı gibi dost bir sessizlik içinde bir zaman birlikte oturdular.

Sonra David yukarıya, o geniş yatak odasına çıktı. Otuz metre kadar ötedeki bir komşu evin üst kat penceresinden vuran ışıklar odanın tavanına parıltılar ve gölgeler düşürüyordu. David durdu, Harriet'in yattığı büyük karyolaya baktı. Harriet uyuyor muydu? Minik Paul annesinin yanıbaşına yatmış uyumaktaydı, üstü açık. David usulca eğildi. Paul'ü battaniyesine sardı, yandaki bebek odasına götürdü. Harriet'in, onun yaptıklarını izleyen gözlerinin ışıltısını seçti.

Yatağa yattığında her zamanki gibi kolunu uzattı. Harriet başını dayasın, kendisi de Harriet'i bağrına basabilsin diye.

Ama Harriet, "Şuraya bir dokun," diyerek onun elini kendi karnına götürdü.

Hemen hemen üç aylık gebeydi.

Bu yeni bebek daha kıpırdamamıştı, nevarki David şim-

di elinin altında bir sarsıntı hissetti, adamakıllı sert bir devinim.

"Hesabında yanılmış olabilir misin?" Çocuğun tepmesini gene hissetti, inanamadı.

Harriet gene ağlıyordu; haksızlık ettiğini bilmesine karşın David'e öyle geldi ki, karısı aralarındaki bir kontratın koşullarına aykırı davranmaktadır: Gözyaşları ve keder hiçbir zaman onların gündeminde olmamıştı ki!

Harriet'se David'in kendisini dışladığını hissediyordu. Burda böyle yatıp karnında yeni kıpırdayan yaşamı hissetmek, selamlamak, onların eskiden beri çok sevdikleri bir şeydi. Harriet tam dört kez, önceleri insanı kolaylıkla yanıltabilen, sonra kesinleşen bu ilk, minik kıpırtıları duyabilmek için beklemişti: Bir balığın ağzından bir kabarcık çıkmış gibi bir duyu; kendi devinimlerine, dokunuşlarına, hatta –Harriet bundan emindi– düşüncelerine cevap veren minicik kıpırtılar.

Bu sabah, çocuklar uyanmadan önce karanlıkta yatarken karnının içinde bir vuruş duymuştu, ilgi isteyen, buyurgan bir vuruş. İnanmak istemeyerek yatağın içinde yarı doğrulmuş, biraz yumuşamış olsa bile hâlâ dümdüz duran karnına bakakalmıştı. Sonra küçük bir davulun sesini andıran o buyurgan vuruşu yeniden duymuştu. Taşıdığı bu yeni canın, şimdiye değin bildiği hiçbir şeye benzemeyen buyruklarını hissetmemek için bütün gün ayakta dolaşmış, oturmamaya çalışmıştı.

David, "Dr. Brett'e git de tarihleri yeniden gözden geçirsin bari," dedi.

Harriet, bunun hiçbir anlam taşımadığını düşünerek susuyordu; neden böyle düşündüğünü kendi de bilmiyordu.

Gene de Dr. Brett'e gitti.

Doktor, "Eh, belki bir ay yanılmış olabilirim," dedi. "Ama eğer öyleyse çok dikkatsiz davranmışsın demektir, Harriet."

Bu azarı artık herkesten yemeye başlamış olduğu için genç kadın, "Ne yapayım, herkes yanılabilir," diye parladı.

Doktor onun karnındaki şiddetli devinimleri hissettikçe kaşlarını çatarak, "Eh, bunda da kötü bir taraf yok, öyle değil mi?" diye mırıldandı. Gene de bir kararsızlık içindeymiş gibiydi. Artık pek genç olmayan, derdi başından aşkın bir adamdı; Harriet onun evlilik yaşantısının hayli pürüzlü olduğunu duymuştu. Eskiden beri kendini ondan biraz üstün sayardı, oysa şimdi onun insafına kaldığını hissediyor, orda, onun elleri altında yatmış, o profesyonel, ketum yüzüne bakarken bambaşka bir şeyler söylesin diye içi gidiyordu. Ne mi? Bir *açıklama.*

Doktor ona arkasını dönerek, "Kendini hiç yormaman gerek artık," dedi.

Harriet onun sırtına bakarak, "Sen kendini yorma da görelim," diye homurdandı, sonra kendi kendini payladı: Seni huysuz karı!

Noel için gelen herkese Harriet'in gene gebe olduğu söylendi; bir kaza olmuştu ama şimdi çok mutluydular, gerçekten... Gelgelelim Dorothy, "Siz kendi adınıza konuşun," diye burun kıvırıyordu. Herkesin birlik olup işlerin ucundan tutması gerekiyordu, her zamankinden çok. Harriet ne yemek ne ev işi, hiçbir şey yapmayacaktı. Ona hizmet edilecekti.

Her yeni gelen, gebelik haberini duyunca bir afallıyor, sonra şakaya vuruyordu. Harriet'le David odaya girdiklerinde, içerdeki akrabalar susuveriyorlardı. Demek ki aralarında onları suçlamaktaydılar. Dorothy'nin, bu evdeki hayatı yürütmekteki rolü övülüyordu. David'in maaşının –ne de olsa pek yüksek bir maaş sayılmazdı– zorlanmakta olduğuna değiniliyordu. James'in bu haberi nasıl karşılayacağına ilişkin espriler yapılıyordu. Derken takılmalar başlıyordu. Harriet'le David üretken olmakla suçlanıyorlardı, yatak odalarındaki gizli güç üzerine şakalar yürütülüyordu.

Şakalar, espriler onları rahatlatıyordu. Ne var ki bu latifelerin hepsinde bir alaycılık vardı; insanlar genç Lovatt'lara eskisinden daha başka bir gözle bakmaya başlamışlardı. Onları birleştirmiş olan o sessiz ve dirençli sabır – bu evi yaratmış ve en umulmadık kimseleri İngiltere'nin, hatta dünyanın çe-

şitli köşelerinden (James Bermuda'dan geliyordu, Deborah Amerika'dan, Jessica bile kısa bir süre için gelmeye söz vermişti) çekebilmiş olan bu gizemli nitelik, bu yaşam tutkusu, eskiden (zoraki ya da candan) saygıyla karşılanırken şimdi öbür yüzünü göstermeye başlamıştı: İnsan içine karışmak istemeyerek yatağında solgun yatan, sonra onlara katılmak kararıyla aşağıya inen ama bunu beceremeyerek gene odasına çıkan Harriet; Dorothy'nin gösterdiği o korkunç tahammül (çünkü güneşin doğmasından batmasına, çoğu zaman gecenin geç saatlerine değin iş yapıyordu); çocukların, özellikle minik Paul'ün, geçimsizlikleri, ille ilgi istemeleri.

Köyden Dr. Brett'in bulduğu yeni bir kız geldi. Bu da ötekiler gibi güleryüzlü, tembeldi; siz söylemediğiniz zaman yapacak hiçbir iş bulamıyor, dört çocuğa bakmanın gerektirdiği işin çapını gördükçe bozuluyordu. Beri yandan evin içindeki dostluk havası, herkesin oturup çene çalması çok hoşuna gidiyordu; çok geçmeden onlarla birlikte sofraya oturur, çene çalar oldu. Onların kendisine hizmet etmesini hiç yadırgamıyordu. Bu neşeli aile topluluğu dağıldığı zaman onun da bir özür bulup ayrılacağını hepsi biliyorlardı.

Topluluk bu yıl her zamankinden erken dağıldı. Ziyaret etmeye söz vermiş olduğu başka yerlerdeki başka insanları birden anımsayan yalnızca Jessica değildi. İngiltere kışına hafif bir hırkanın dışında ödün vermeyen parlak yazlık giysileriyle Jessica ordan ayrıldı. Deborah'yı da yanında götürdü. Onları James izledi. Frederick'in bitirilecek bir kitabı vardı. Ortalarda mest dolaşan liseli kız Bridget bir gün Harriet'i yatağında yüzüstü yatarken buldu. Harriet ellerini karnına bastırmış, gözyaşları yanaklarından aşağı süzülüyor, tanımlayamadığı bir acıyla inildiyordu. Genç kız öylesine sarsıldı ki, "Biliyordum zaten, fazla iyiydi, devam edemezdi," diyerek kendisi de ağlamaya başladı. Ve tam o sıralarda yeniden evlenmiş olan ve aslında kızını yanında istemeyen annesinin yanına döndü.

Köyden gelmiş olan kız da evine dönünce David Lon-

dra'da profesyonel bir dadı aramaya başladı. Gerçi buna durumu müsait değildi ama James dadının parasını vereceğini söylemişti. Harriet iyileşinceye kadar, diyordu alışılmadık bir huysuzlukla. Bu yaşam tarzını Harriet'in kendisinin seçtiğini, faturayı başkasının ödemesini beklememesi gerektiğini düşünüyor ve bunu açığa vuruyordu.

Ne var ki dadı bulamadılar. Bütün dadılar tek, bilemediniz iki çocuklu ailelerle yabancı ülkelere gitmek ya da Londra'da kalmak istiyorlardı. Küçük kentle dört çocuğu ve yoldaki bebeği duyunca cayıyorlardı.

Dadı yerine Alice Dorothy'ye yardım etmeye geldi. Alice, Frederick'in bir kuziniydi, şansı yaver gitmemiş bir dul kadın. Eline çabuk, titiz, sinirliydi; gri renkli, teriye cinsi köpeklere benziyordu. Üç yetişkin çocuğuyla torunları vardı ama onların başına dert olmak istemediğini söylüyordu. Dorothy bu sözleri buruk bir alayla karşılıyor, bu da Harriet'e bir suçlama gibi geliyordu. Yetkiyi kendi yaşında bir kadınla paylaşmak Dorothy'nin hoşuna gitmiyordu ama elinden gelen bir şey yoktu. Harriet hiçbir iş yapabilecek gibi değildi.

Dr. Brett'e bir kez daha gitmişti, çünkü karnındaki dölütün enerjisi yüzünden ne uyuyabiliyor ne de dinlenebiliyordu; dölüt tekmeleriyle onun karnını delip dışarı çıkmak istiyordu sanki.

"Şuna baksanıza," dedi genç kadın, karnının dömelip dalgalanışını ve sönüşünü göstererek. "*Beş aylık* bu."

Doktor olağan testleri yaptı, sonra, "Beş aya göre büyük ama anormal derecede büyük değil," dedi.

Harriet, "Daha önce hiç böyle bir gebelik gördünüz mü?" diye sordu. Sesi sert, buyurgan çıkmıştı; doktor ona sinirli bir bakış fırlattı.

"Elbette, böyle çok hareketli bebekler çok gördüm," dedi. Ama Harriet, "Beş aylıkken ha? Böyle mi?" diye üsteleyince doktor karşılık vermeye yanaşmadı, Harriet de onun dürüst davranmadığını düşündü. "Sana yatıştırıcı bir ilaç vereyim,"

dedi doktor. İlaç Harriet içindi ama Harriet bunu bebeği yatıştıracak bir şey olarak algıladı.

Şimdi, doktordan istemeye çekindiği için arkadaşlarından, kardeşlerinden uyku hapı ister olmuştu. Kaç hap aldığını David'e söylemiyordu; bu, onun David'den gizli olarak yaptığı ilk şeydi. Hapı alıp uyuklamaya başladıktan sonra bir saat süresince dölüt de sakinleşiyor, Harriet onun kesintisiz tekmeleriyle kıvranmalarından kurtularak biraz rahat soluk alıyordu. Çocuğun devinimleri öyle şiddetliydi ki, Harriet'in can acısından bağırdığı oluyordu. David geceleri onun inildediğini, hıçkırdığını duyuyordu ama onu avutmaya çalışmıyordu artık, çünkü bugünlerde onun kucaklayıp okşaması Harriet'i avutamaz olmuştu.

Harriet çoğu zaman, "*Tanrım!*" diye inleyip ıhlıyor, sonra birden dikelip oturuyor ya da apar topar yataktan inerek iki büklüm dışarı koşuyordu, çektiği acıdan kaçarcasına.

David elini, o eski yakınlıkla karısının karnına da koymaz olmuştu, çünkü orda hissettiği şey başedebileceğinin ötesindeydi. Öylesine minicik bir varlığın böylesine ürkünç bir güç göstermesine olanak yoktu, ama gösteriyordu işte. Zaten David ne derse desin Harriet'in kafasına girmez gibiydi; Harriet büyülenmiş gibi geliyordu David'e; dölütle yürüttüğü, kendisinin paylaşamadığı bu mücadelede David'den uzaklaşmış gibiydi.

Kimi zaman David uyanıyor, onun karanlıkta saatler saati odada volta atmasını seyrediyordu. Harriet en sonunda gelip yeniden yatağa yattığı zaman da soluğunun rahatlamasıyla yerinden gene kalkması bir oluyor, genç kadın kocasının uyanık olduğunu bildiği için aşağıya, aile odasına iniyordu; burda kimse görmeden inleyip ağlayarak, sövüp sayarak bir aşağı bir yukarı dolaşabilirdi.

Paskalya yortusu yaklaşıp da Dorothy ile Alice hazırlık yapmaktan sözetmeye başlayınca Harriet, "Gelemezler," dedi, "Mümkün değil, gelemezler."

"Gelmek isteyeceklerdir," dedi Dorothy.

Alice, "Başa çıkabiliriz," dedi.

Harriet, "Olmaz," diyordu.

Çocuklardan vaveylalar, itirazlar yükseldiyse de Harriet yumuşamadı. Bu, Dorothy'nin onu daha da kınamasına yol açtı. İşte Alice'le kendisi, iki becerikli kadın, bütün işleri omuzlamış olduklarına göre Harriet hiç değilse...

David karısına "Gelmelerini istemediğinden emin misin?" diye sordu; çocuklar ona, annelerinin fikrini değiştirsin diye yalvarmışlardı.

"Öf, canınız ne istiyorsa yapın," dedi Harriet.

Ne var ki bayram gelince Harriet'in haklı olduğu anlaşıldı; toplantı hiç başarılı olmadı. Sofra başında hep bir sonraki tekmeyle yumruğa kendini hazırlayarak dimdik oturan Harriet'in o gergin, dalgın yüzü sohbetleri kesiyor, neşeleri bozup keyifleri kaçırıyordu. William, Harriet'in karnının kasılmasını gördükçe, şakadan, gene de tedirgin, "Ne var kuzum orda?" diye soruyordu. "Güreşçi falan mı?"

Harriet de, "Tanrı bilir," diyordu ama onun konuşması acıydı, şaka değil. Sonra genç kadın, "Temmuza kadar nasıl dayanacağım ben?" diye dehşet dolu, alçak bir sesle soruyordu. "Yapamam! Dünyada yapamayacağım!"

Herkes, David dahil, bu bebek vaktinden önce geldiği için Harriet'in bitkin düştüğünü, sorunun bundan ibaret olduğunu düşünüyordu. Onun suyuna gitmeleri gerekiyordu. Çilesini tek başına çeken genç kadın –buna zorunlu olduğunu biliyordu. çünkü kendisinin yavaş yavaş, istemeyerek kabul etmekte olduğu şeyi kabul etmiyorlar diye ötekileri suçlayamazdı– giderek suskun, somurtuk olup çıkmıştı; çevresindekilere kuşku ve alınganlıkla bakıyordu. Sıkıntısını hafifleten tek şey, sürekli hareket halinde olmaktı.

Düşmanı –içindeki bu yırtıcı şeyi şimdi böyle görmeye başlamıştı– herhangi bir sakinleştirici ilaçla bir saat için uyuşturabildiği zaman, bu süreden elden geldiğince yararlanarak

uyuyordu, uykuyu dört elle kavrayıp kendine çekerek, sımsıkı tutarak, yudum yudum içerek, hazır fırsat varken. Sonra dölütün dömelip gerinerek uyanmasıyla o da içi bulanarak yataktan fırlıyordu. Çektiği acıyı bedeninin olanca gücüyle yadsıyarak mutfağı, oturma odasını, merdivenleri silip süpürüyordu, camları yıkıyor, dolapları ovuyordu. İş yapmasına izin versinler diye annesiyle Alice'e yalvarıyor, mutfağın yeni baştan temizlenmesine gerek olmadığını söyledikleri zaman onlara, "Mutfak için değil, benim için," diyordu. Kimileyin kahvaltı saatinden önce üç dört saat çalışmış oluyor, çökmüş, bitkin, kocakarılara benzeyip çıkıyordu. David'i arabayla istasyona, iki büyük çocuğu okula bırakıyor, sonra arabayı bir yere park ederek yürüyordu. Sokaklar boyunca yürüyordu, bastığı yeri doğru dürüst görmeden, saatler saati, en sonunda çevrenin merakını çektiğini algılayıncaya değin. Bu kez de arabayı kentin biraz dışarsına sürerek kır yollarında hızlı adımlarla yürümeye başlıyor, bazen de koşuyordu. Gelip geçen arabalardaki insanlar, kollarını karnına bastırarak ağzı açık, soluk soluğa koşan bu saçları uçuşan, bembeyaz yüzlü çılgın kadına hayretler içinde dönüp bakıyorlardı. Durup yardım önerdikleri zaman da o kafasını iki yana sallayarak koşmasını sürdürüyordu.

Zaman geçmekteydi. Ama o çevresindekilerin yaşadığından daha başka bir zaman düzeninin içine hapsolmuştu. Gebe kadınların yavaş olan, gizli varlığın gelişim takvimini oluşturan zaman boyutu da değildi bu. Can acısı içeren bir tahammülden ibaretti. Beyninin içine heyulalar, karabasanlar yerleşmişti. Arada düşünüyordu da, bilim adamları deneyler yaparak ayrı boylarda iki ayrı hayvan türünü birleştirdikleri zaman zavallı analar bu acıyı çekiyor olsalar gerekti. Gözünün önünde hiçbir şeye benzetilememiş acınası, şekilsiz yaratıklar canlanıyordu. Bunlar feci biçimde gerçekti onun için, kocaman bir danua ya da bir tazıyla küçücük bir finonun birleştirilmesinin ürünü, bir aslanla bir köpeğin, bir kaplanla keçi-

nin. Bazen karnının içindeki yumuşak, nazik etleri toynaklar paralıyormuş gibi geliyordu, bazen de pençeler.

Öğleden sonra gidip çocukları okuldan, daha sonra da David'i istasyondan alıyordu. Çocuklar akşam yemeği yerken o mutfağın içinde dolaşıyor, çocukları televizyon seyretmeye özendiriyor, sonra üçüncü kata çıkarak hızlı adımlarla koridoru arşınlıyordu.

Ötekiler onun yukardan gelen hızlı, güm güm ayak seslerini duydukça göz göze gelmemeye çalışıyorlardı.

Zaman geçiyordu. Hiç geçmeyecek gibiydi ama geçiyordu işte. Yedinci ay daha rahat geçti, çünkü Harriet durmadan ilaç alıyordu. Kendisiyle kocasının, kendisiyle çocuklarının, annesinin, Alice'in arasında büyüyüp gitmiş olan mesafeyi algılayınca dehşete düşmüş, şimdi günlerini tek bir amaca göre tasarlıyordu: Luke'la Helen'in okuldan çıktıkları saat olan dörtle yattıkları saat olan sekiz, dokuz arasında normal gözükebilmek. Aldığı ilaçlar onu pek etkilemiyor gibiydi. Harriet şimdi ilaçların kendisine dokunmadan bebeği, yani dölütü, onunla bir ölüm kalım savaşına girmiş olan bu yaratığı etkilemesine göz yumuyordu. İlacın etkin olduğu saatlerde dölüt sakin duruyordu; yok, uyanma belirtisi gösterecek olursa Harriet bir ilaç daha alıyordu.

Şimdi gene eskisi gibi, normal olduğu, aralarına döndüğü için herkes öyle sevinçliydi ki! Onun gerginliğini, yorgunluğunu görmezlikten geliyorlardı, çünkü Harriet böyle istiyordu.

David kollarını ona sararak, "Ah, Harriet," diyordu, "Gerçekten iyisin, değil mi?"

İki ay kaldı.

"Evet, evet, iyiyim, gerçekten." Sonra genç kadın rahminin içinde pusuda bekleyen varlığa, sessizce, "Sen rahat dur bakalım artık, yoksa bir hap daha alırım ha!" diyordu. Ve bu varlık onu dinliyormuş, anlıyormuş gibisine geliyordu.

Bir mutfak sahnesi: Aile akşam yemeğinde. Harriet'le

David sofranın iki ucunu tutmuş. Luke'la Helen bir tarafta, yan yana. Küçük Paul –ana kucağına öylesine hasret ki pışpışlanmaya doyamıyor– Alice'in kollarında. Jane Dorothy'nin yanında oturuyor. Dorothy şu sırada ocak başında, elinde kepçe.

Harriet annesine baktı, kır düşmüş kabarık, kıvırcık saçları, "lolipop şekerlerine benzeyen" –aile arasında böyle şakalaşırlardı– iri mavi gözleriyle elli yaşın üzerinde, yapılı, dinç bir kadın; "Ben de onun kadar güçlüyüm," diye düşündü. "Yıkılmayacağım." Sonra zayıf, gergin, sağlam, enerjik Alice'e bakıp gülümsedi ve gene, "Şu yaşlı kadınlara baksana," diye düşündü. "Her güçlüğü yenip ayakta kalmışlar."

Dorothy tabaklara sebze çorbası doldurmaktaydı. Sonunda kendi tabağını alarak rahatça kendi yerine geçti. Ekmeği elden ele geçirdiler, kocaman bir sepet dolusu.

Mutluluk geri dönmüş, onlarla birlikte sofraya oturmuştu. Ve Harriet masanın altındaki elini gizlice düşmanın üstüne bastırmıştı: *Sen rahat dur bakayım.*

"Masal," dedi Luke, "Masal anlat, baba."

Ertesi gün okul varsa çocuklar erkenden yemek yiyip yatak odalarına çıkarlardı. Ama cuma ve cumartesi akşamları büyüklerin sofrasına otururlardı ve yemek sırasında masal anlatılırdı.

Bu güleryüzlü, kuytu mutfak şu sırada, çorbanın kokusuyla buğulu ve sıcacıktı. Dışarda sert rüzgarlı bir akşam. Aylardan Mayıs. Perdeler örtülmemişti. Pencerenin önünde bir dal uzanıyordu, bir bahar dalı, alacakaranlıkta solgun duran bembeyaz çiçeklerle yüklü, ne var ki camlara çarpan hava bir buz dağından ya da kar tarlalarından kopup gelmişe benziyordu. Harriet çorbasını kaşıklıyor, tabağına ekmek doğruyordu. İştahı müthiş açıktı, karnı öylesine doymak bilmiyordu ki genç kadın utanıyor, kimse yokken gidip buzdolabını yağmalıyordu. Gece voltalarını yarıda kesip bulabildiği her türlü yiyeceği tıkınıyordu. Hatta öteberi depoladığı gizli köşe bucaklar

vardı, alkoliklerin içki gizlemesi gibi; yalnız o yiyecek gizliyordu: Çikolata, ekmek, börek.

David masalı anlatmaya başlamıştı. "İki çocuk, biri kız biri oğlan, günlerden bir gün ormanda serüven aramaya gitmişler. Ormanın epey derinlerine dalmışlar. Dışarda hava sıcakmış ama ağaçların altı çok serinmiş. Yere uzanmış, dinlenen bir geyik görmüşler. Havada uçuşan kuşlar onlar için şakıyorlarmış."

David kaşığını elinden bırakmıştı. Helen'le Luke, gözlerini onun yüzüne dikmiş, kıpırtısız oturuyorlardı. Jane de dinliyordu ama daha farklı. Dört yaşında olan küçük kız büyüklerin tepkisini ölçmek için yüzlerine bakıyor, sonra onlara öykünerek gözlerini babasına çeviriyordu.

"Kuşlar bizim için mi şakır?" diye sordu Luke kaşlarını çatarak, kuşkuyla. Ciddi, sert hatlı bir yüzü vardı; her zamanki gibi şimdi de gerçeği istiyordu. "Hani biz bahçedeyken kuşlar öttüğü zaman bizim için mi öterler?"

Helen, "Yok canım, ne münasebet," diye yanıtladı. "Bu sihirli bir ormanmış da ondan."

Ama Dorothy kesin bir tavırla "Elbette sizler için şakırlar," dedi.

İlk açlıkları geçmiş olan çocuklar iri iri açılmış gözleri babalarının yüzünde, kaşıkları ellerinde oturuyorlardı. Harriet'in yüreği sıkışıyordu; çocukların şu apaçık güveni, şu çaresizliği yok muydu ya! Televizyon açıktı, bir ses, profesyonel bir serinkanlılıkla, Londra'nın banliyölerinden birinde işlenmiş cinayetleri anlatmaktaydı. Harriet hantal adımlarla gidip düğmeyi çevirdi, dönüp daha çorba aldı, içine tepeleme ekmek doğradı... David'in sesini dinliyordu, bir masalcının sesi, bu mutfakta sık sık duyulan, onun mutfağı, Dorothy'nin...

"Karınları acıkınca önlerinde, üzeri çikolatalı şekerlemelerle dolu bir çalı görmüşler. Sonra da portakal suyuyla dolu bir göl bulmuşlar. Uykuları gelmiş. Dost geyiğin yakınında bir çalı dibine yatmışlar. Uyandıkları zaman geyiğe teşekkür ederek gene yola koyulmuşlar.

Birden küçük kız bir de bakmış ki tek başına. Ağabeyiyle birbirlerini yitirmişler. Kızcağız evine dönmek istiyormuş. Ama ne yönde yürüyeceğini bilemiyormuş ki! Çevresinde ikinci bir dost geyik aranıyormuş ya da ona evinin yolunu gösterebilecek bir serçe, herhangi bir kuş. Uzun zaman ormanın içinde dolaşmış; gene susamaya başlamış. Bir pınar başına gelince, acaba portakal suyu mu diye eğilip bakmış ama bayağı suymuş, tertemiz, duru orman suyu, tadında çakıl taşlarının, bitkilerin lezzeti varmış. Küçük kız suyu avuçlarına doldurarak içmiş." Masalın burasında iki büyük çocuk bardaklarını alıp sütlerini içtiler. Jane parmaklarını birbirine geçirerek bir kupa yaptı.

"Kız o suyun başına oturmuş. Yakında karanlık basacakmış. Kız suya eğilip bakmış, acaba ona evinin yolunu gösterebilecek bir balık falan var mı, diye. Ama suda hiç beklemediği bir şey görmüş. Bir kız çocuğunun yüzüymüş bu, hem de tıpkı doğru ona bakıyormuş. Ömründe görmediği bir yüz. Bu yabancı kız gülümsemekteymiş ama dostça değil, pis bir sırıtmaymış bu. Bizim kıza öyle gelmiş ki bu yabancı kız sanki uzanıp onu suyun içine çekiverecek..."

Dorothy soluğunu, ağır, inanmazlık dolu bir sesle içine çekti; bu masal ona, yatak saati için fazla ürkütücü gelmişti.

Oysa çocuklar dikkat kesilmişlerdi. Helen, Alice'in kucağında mızıldanan küçük Paul'ü, "Sus sen, kapa çeneni," diye payladı.

"Phyllis – kızın adı buymuş– ömründe böyle ürkünç gözler görmemişti."

Jane, "Bizim yuvadaki Phyllis mi bu?" diye sordu.

"Hayır," dedi Luke.

Helen de, "Hayır," dedi.

David susmuştu. Esin gelsin diye, besbelli. Yüzü buruşmuş, gözlerinde dalgın bir bakış belirmişti, başı ağrıyormuş gibi. Harriet'e gelince o, "Sus, yeter artık!" diye bağırmak istiyordu: "Beni anlatıyorsun sen, böyle görüyorsun beni!" David'in bunun ayırdında olmadığına inanamıyordu.

"Sonra ne olmuş?" diye sordu Luke. "Tam olarak anlat."

David, "Dur bir dakika," dedi. "Bekle, çorbam..." çorbasını kaşıkladı.

Dorothy kararlı bir tavırla. "Ben biliyorum ne olduğunu," diye araya girdi. "Phyllis o sevimsiz suyun başından hemen ayrılmaya karar vermiş. Bir yol bulup var hızıyla koşmaya başlamış, derken birden ağabeyiyle çarpışmaz mı? Meğer o da onu arıyormuş. El ele tutuşup koşarak ormandan çıkmışlar, bir selamet evlerine kavuşmuşlar."

David, "Evet, aynen böyle," dedi. Hafif bir pişmanlıkla gülümsüyordu ama biraz da şaşalamış gibiydi.

Luke kaygıyla, "Sahiden, tıpkı tıpkısına böyle mi olmuş baba?" diye sordu.

David, "Tıpkı tıpkısına," dedi.

Helen bir babasının bir de annesinin yüzüne bakarak heyecanla, "Ya o suyun içindeki kız, o kimmiş?" diye sordu.

David, "İşte, sihirli bir kız," diye üstünde durmadan yanıtladı. "Hiçbir fikrim yok. Birden belirivermiş."

"Yatak saati geldi," dedi Dorothy.

Luke, "İyi ama, belirivermek nedir?" diye üsteledi.

Jane, "Daha puding yemedik ki!" diye bağırdı.

Dorothy, "Puding yok, meyve var," dedi.

Luke, "Babacığım, belirivermek nedir?" diye kaygıyla direniyordu.

"Demin olmayan bir şeyin birden ortaya çıkıvermesi demek."

Helen, "Neden ama, neden ortaya çıkıyor?" diye üzgün bir yaygara kopardı.

Dorothy, "Çocuklar, yukarıya!" dedi.

Helen'le Luke birer elma aldılar, Jane cin gibi hınzır bir gülüşle annesinin tabağından biraz ekmek yürüttü. Masal onu etkilememişti.

Üç çocuk paldır küldür yukarı çıkarken minik Paul dışlanmışlığının bilincindeymiş gibi dudağını bükmüş, ağlamaya hazır, onların arkasından bakıyordu.

Alice onu kucağında tutarak çarçabuk ayağa kalktı, çocukların ardından seğirtti. "Küçükken bana hiç masal anlatan olmadı!" dedi. Bu bir yakınma mıydı, yoksa "Daha da iyi oldu," anlamına mı geliyordu? Kestirebilmek güçtü.

Birden Luke sahanlıkta belirerek, "Yaz tatilinde herkes geliyor mu?" diye sordu.

David Harriet'ten yana kaygıyla şöyle bir baktı, sonra gözlerini kaçırdı. Dorothy kızının gözlerinin içine bakıyordu.

Harriet cılız bir sesle, "Evet," dedi. "Elbette."

Luke üst kata doğru dönerek, "Annem, elbette, diyor!" diye bağırdı.

Dorothy, "Yeni doğum yapmış olacaksın," dedi.

"Karar seninle Alice'in," dedi Harriet. "Başa çıkamayacağınızı düşünüyorsanız açıkça söylemelisiniz."

Dorothy, "Ben başa çıkabildiğimi sanıyorum," diye biraz sitemle konuştu.

David hemen, "Elbette," dedi. "Harikasın sen."

"Düşünmüyorsun bile ben olmasaydım nasıl..."

"Yapma," dedi David. Sonra Harriet'e döndü. "En iyisi şimdilik erteleyelim, Noelde alalım onları."

Harriet, "Çocuklar öyle üzülecek ki!" dedi.

Ama bu onun eski inadına benzemiyordu; sesi düz ve kayıtsız çıkmıştı. Kocasıyla annesi onu merakla süzdüler; Harriet onların bakışlarını üzerinde hissetti ve soğuk, acımasız buldu. Dudaklarını kısarak, "Bilmem, belki bu bebek erken doğar," dedi. "Erken doğacağı belli değil mi zaten?" Acı acı güldü, sonra birden, "Hareket etmem lazım!" diye inleyerek ayağa fırladı, saatler süren o bir aşağı bir yukarı dolaşmasına başladı.

Gebeliğinin sekizinci ayında Dr. Brett'e giderek doğumu çabuklaştırmasını istedi.

Doktor ona eleştiren gözlerle bakarak, "Senin bunu yapmaktan yana olmadığını sanıyordum," dedi.

"Değilim. Ama bu başka."

"Ben hiçbir başkalık göremiyorum."

"Görmek istemiyorsunuz da ondan. Siz değilsiniz ki karnınızda bu..." Canavarı diyecekken doktoru kendisine düşman etmemek için sustu. Sonra, "Bakın," dedi, sakin konuşmaya çalışıyordu ama sesi suçlar gibi, kızgın çıkmıştı. "Sizce sağduyudan yoksun bir kadın mıyım ben? Histerik? Laf anlamaz? Zavallı histerik kadının biri miyim sizce?"

"Bence tükenmişsin sen, iliklerine kadar yorgunsun. Gebelik senin için hiçbir zaman kolay olmadı zaten, öyle değil mi? Yoksa unuttun mu? Bu odada senin dört gebeliğini izledim ben, hepsinde de çeşitli sorunların vardı. Hakkını teslim etmek gerek, hepsine çok iyi dayandın."

"Ama aynı şey değil bu, tamamen başka. Anlamıyorum, neden göremiyorsunuz bunu. Gözlerinizle göremiyor musunuz?" Harriet oturduğu yerde sanki için için kaynayan, kasılıp dalgalanan karnını öne doğru çıkardı.

Doktor onun karnına ne diyeceğini bilemiyormuş gibi baktı, içini çekti, yeni bir sakinleştirici reçetesi yazdı.

Hayır, göremiyordu. Daha doğrusu görmek istemiyordu –işin püf noktası buydu. Yalnızca bu doktor değil ki, hiçbirisi bu gebeliğin nasıl bambaşka olduğunu görmek istemiyordu.

Ve Harriet kır yollarında dolaşır, uzun uzun adımlarla yürür, koşarken kafasında fanteziler kuruyordu. O büyük ekmek bıçağını alıp kendi karnını yarıyor, çocuğu tutup dışarı çekiyordu... O zaman, bu uzun kör dövüşünden sonra en nihayet karşı karşıya geldikleri zaman gördüğü şey ne olacaktı?

Çok geçmeden, hemen hemen bir ay erken, sancılar başladı. Bir kez sancılar başlayınca Harriet çabuk doğum yapardı. Dorothy Londra'ya, David'e telefon etti, sonra Harriet'i hemen hastaneye götürdü. Harriet hastanede doğurmak için ilk kez ısrar ederek herkesi şaşırtmıştı.

Hastaneye vardıklarında Harriet içinden bir şeyler koparılıyormuş gibi şiddetli sancılar çekiyordu; şimdiye değin hiç böylesini bilmemişti. Çocuk dölyatağından dışarı dövüşerek

çıkıyordu sanki. Harriet çürük içinde kaldığından emindi; içersindeki etler mosmor çürümüş olmalıydı... ama bunu kimsecikler bilmeyecekti.

En sonunda onu uyutabilecekleri an geldiğinde yüksek sesle, "Şükürler olsun!" diye bağırdı, "Şükürler olsun, nihayet bitti!"

Bir hastabakıcının, "Yumurcağın teki, baksana şuna," dediğini duydu. Sonra bir kadın sesi "Mrs. Lovatt, Mrs. Lovatt, duyuyor musun? Hadi, uyan artık! Kocan burda, şekerim. Tosun gibi bir oğlun var."

"Küçük bir pehlivan," dedi Dr. Brett. "Dünya alemle güreşerek fırladı."

Kıpırdayınca belden aşağısı cılk yaraymış gibi acıdığı için Harriet zorlukla doğruldu. Bebeği kucağına verdiler. Beş kilodan ağırdı. Ötekilerin hiçbiri üçbuçuk kilonun üstünde doğmamıştı. Sıkı kaslı, sarımtrak renkli, upuzun bir bebek. Ayaklarını annesinin döşüne dayayarak ayağa kalkmak ister gibiydi.

David, "Tuhaf bir veletçik," dedi; sesinde üzüntü, biraz da korku vardı.

Güzel bir bebek değildi. Daha doğrusu hiç bebeğe benzemiyordu. O geniş omuzlarını kısmış gibi bir duruşu vardı, yatarken bile pusuda bekliyormuşçasına. Alnı kaşlarından geriye doğru eğimleniyordu. Saçları da olağandışıydı. Alnın bitiminde saçın ayrıldığı iki nokta vardı ve bunların arasındaki saç öne doğru uzuyor ve üçgen biçimli bir perçemle alnın aşağısına doğru iniyordu, fırça gibi dik, sık, sarı kıllar; arka ve yanlardaki saçlarsa aşağı doğru uzuyordu. Çocuğun elleri kalın ve ağırdı, avcunun içinde şişkin kas yumruları vardı. Gözlerini açtı, dosdoğru annesinin yüzüne baktı. Sabuntaşı gibi yeşilimtrak sarı, sabit bakmasını çok iyi bilen gözlerdi bunlar. Harriet kendi içinden çıkan bu yaratıkla göz göze geleceği anı beklemişti; onun kendisini incitmeye çalıştığından emindi. Artık birbirlerini tanımamışlardı. Harriet'in yüreği bu ço-

cuğa karşı duyduğu acımayla sıkıştı: Zavallı hayvancık, annesi ondan hiç hoşlanmıyor... Gene de kendi kendisinin, bir yandan gülmeye çalışırken bir yandan tedirgin bir sesle, "Yecüc-mecüclere benziyor, cin gibi, yercücesi gibi bir şey," dediğini duydu. Ve çocuğu göğsüne bastırdı, günah çıkartırcasına. Ama çocuk gergin ve ağırdı.

Dr. Brett, "Hadi, Harriet," dedi; ona sinirlenmişti. Harriet içinden, bu deneyimi sayın Bay Doktor Brett'le dört kez yaşadım, dördü de harikaydı, oysa şimdi öğretmen gibi davranıyor, diye geçirdi.

Göğsünü açtı, memesini çocuğa verdi. Hemşireler, doktor, Dorothy, David, yüzlerinde bu dakikanın gerektirdiği gülümsemelerle durmuş, onu seyrediyorlardı. Gelgelelim şimdi, o eski zamanların bayram ve zafer havası yoktu, ne de şampanya. Tam tersine, herkeste bir gerginlik, bir kaygı ve korku vardı. Güçlü bir emme refleksi, sonra memeye sımsıkı yapışan damaklar. Harriet irkildi. Çocuk onun yüzüne baktı, sonra memeyi var gücüyle ısırdı.

Harriet, "Vay!" dedi, gülmeye çalışarak, çocuğu memeden ayırdı.

Hemşire, "Biraz daha deneseydin," dedi.

Çocuk ağlamıyordu. Harriet onu havaya kaldırdı; çocuğu alması için hemşireye bakışlarıyla meydan okudu. Kadın dudaklarını sitemle kısarak bebeği aldı, küçük karyolaya yatırdı; bebek buna hiç itiraz etmemişti. İlk kopardığı protesto, belki de şaşkınlık böğürmesi dışında, doğduğundan bu yana hiç ağlamamıştı.

Dört çocuk, yeni kardeşlerini görmek üzere hastane koğuşuna getirildiler. Odayı Harriet'le paylaşmakta olan öbür iki kadın yataktan çıkmış, çocuklarını alarak oturma odasına geçmişlerdi. Ama Harriet yataktan çıkmayı reddetmişti. Doktorlarla hemşirelere, içindeki çürüklerle berelerin iyileşmesi için zamana gereksinmesi olduğunu söylüyordu; meydan okurcasına söylüyordu bunu, kayıtsızca, onların eleştiren bakışlarına aldırış etmeden.

David kucağında minik Paul'le yatağın ayak ucunda durmuştu. Harriet'in bu bebeği, koynundan çok erken kopartılmış olan bu küçük çocuğu kucaklayabilmek için içi gidiyordu. Paul'e bakmaya doyamıyordu, o minik, komik yüzü, o tatlı mavi gözleri –kır çiçekleri gibi, diye düşünüyordu Harriet– o küçücük, yumuşacık kollarıyla bacakları... Harriet ellerini sanki onun bacaklarından geçiriyor, küçücük ayaklarını avuçluyordu. Gerçek bir bebek, gerçek bir küçük çocuk...

Üç büyük çocuk eğilmiş, yeni kardeşe bakıyordu. Bu çocuk onların hepsinden öyle bambaşkaydı ki... başka bir maddeden yapılmış gibi; Harriet'e öyle geliyordu. Bunun nedeni biraz, çocuğu hâlâ, karnında taşıdığı o zor günlerin gözüyle görmesiydi, ama biraz da çocuğun o ağır, tıkız, sarı benizli donukluğu. Çocuğun kaş çıkıntılarından arkaya doğru eğimlenen kafası da bir tuhaftı.

"Adını Ben koyacağız," dedi Harriet.

David, "Öyle mi?" dedi.

"Evet, ona yakışıyor."

Bir yandan Luke, bir yandan Helen, Ben'in minik ellerini tutarak, "Merhaba, Ben," dediler. "Merhaba, Ben." Gelgelelim bebek onlara bakmıyordu.

Dört yaşındaki Jane onun ayağını ilkin bir eliyle, sonra iki eliyle tuttu ama çocuk hızla tekmeleyerek onu itti.

Harriet'in aklından, elinde olmaksızın bir düşünce uçup geçti: Annesi neye benzerdi acaba, bu... başka dünyalı çocuğu bağrına basması gereken anne?

Bir hafta yatakta kaldı, yani kendisini bekleyen mücadeleyle başedebileceğini kestirinceye kadar, sonra yeni çocuğunu alarak evine gitti.

O gece, o büyük yatak odasında, bir yastık yığınına dayanıp oturarak bebeği emzirdi. David ona bakıyordu.

Ben öyle hızlı emiyordu ki, ilk memeyi bir dakikadan az zamanda boşalttı. Her seferinde, meme boşalmaya yüz tutunca Ben damaklarını öyle bir sıkıyordu ki Harriet onu meme-

sinden hemen çekmek zorunda kalıyordu. Dışardan bakan da onun çocuğu taşyüreklilikle memeden yoksun bıraktığını sanırdı; nitekim Harriet David'in soluğundaki ritmin değiştiğini duydu. Ben öfkeyle böğürerek sülük gibi öbür memeye yapıştı, öyle bir şiddetle emmeye başladı ki Harriet'e göğsü bütünüyle emilip yutuluyormuş gibi geldi. Bu kez damakların memeyi şiddetle sıkıştırmasını bekledi, sonra hafif bir çığlık koparark çocuğu göğsünden çekti.

David. "Bu çocuk olağandışı," diyerek ona gereksediği desteği verdi.

"Evet, öyle, olağan olmadığı çok kesin."

"Ama bir şeyi yok, yalnızca..."

"Normal, sağlıklı, tosun gibi bir bebecik," diye acı bir alayla hastanedekilerin söylediğini yineledi Harriet.

David sesini çıkarmadı; karısının işte bu öfkesine, bu acı alaycılığına nasıl tepki göstereceğini bilemiyordu.

Harriet Ben'i tutmuş havaya kaldırmıştı. Çocuk güreşiyor, dövüşüyor, ıkınıp sıkınarak o kendine özgü yaygarasıyla –böğürmeyle kükreme arası bir şey– ağlarken yüzü öfkeden sarımsı beyaz bir renk alıyordu, normal öfkeli bebeklerin yüzü gibi kırmızı değil.

Harriet Ben'i gazını çıkartmak için omzuna kaldırdığı zaman onun adeta ayakta durduğunu gördü ve korkudan dizleri çözüldü; bu güç daha geçen günlere kadar kendi içinde yuvalanmış ve kendi varlığı bu gücün insafına kalmıştı ha! Çocuk dışarı çıkmak için aylarca savaşmıştı, nasıl ki şimdi de annesinin kucağında, bağımsız olmak için savaşıyordu.

Harriet onu karyolasına yatırdığı zaman –kolları kopacak gibi ağrıdığı için bunu her zaman sevinerek yapıyordu– çocuk öfkesini bir böğürtüyle dışarı vurduysa da çok geçmeden sustu. Uyumuş değildi, canlı bakışlarla, pür dikkat yatıyor, bütün bedeni, topuktan tepeye güçlü bir ıkınmayla kasılıp açılıyordu. Harriet'in iyi bildiği bir devinimdi bu; çocuk

onun içindeyken karnını yarılıyormuş gibi acıtan şey onun bu devinimleriydi.

Harriet yatağa, David'in yanına girdi, David onun sokulması için kolunu uzattı, ama Harriet ikiyüzlülük ediyormuş, doğruyu gizliyormuş gibi bir duygu içindeydi çünkü biliyordu ki David onun kafasından geçenleri okusa hiç hoşnut kalmazdı.

Ben'i emzirmek kısa bir süre sonra Harriet'i bitkin düşürdü. Çocuğun gelişmediği sanılmasın; tersine. Bir aylıkken doğduğu zamanki ağırlığının üzerine bir kilo eklemiş durumdaydı, oysa erken doğmasaydı şimdi daha bir haftalık bile olmayacaktı.

Harriet'in memeleri acıyordu. Şimdiye değin ürettiğinden çok daha fazla süt yapmak zorunda kalan göğüsleri bir sonraki meme saati daha gelmeden iki kocaman, bembeyaz yuvarlak olup çıkıyordu, patlayacak gibi şişkin. Ne var ki Ben de daha meme saati gelmeden yaygarayı basıyordu. O zaman Harriet onu emziriyor, o da memelerdeki sütü son damlasına değin iki üç dakikada emip bitiriyordu. Gövdesinden oluk oluk süt akıtılıyormuş gibi geliyordu Harriet'e. Ben şimdi yeni bir huy da edinmişti. Meme emmeye iki, üç kez ara veriyor ve damaklarını, Harriet'i can acısıyla bağırtan o sert bastırışla, öğütürcesine sıkıyordu. Annesine, o soğuk, küçük gözler hain hain bakıyormuş gibi geliyordu.

Harriet annesine, "Ona biberon vereceğim artık," dedi.

Dorothy ana ile oğul arasındaki bu savaşımı seyretmekteydi. Harriet onun gözlerindeki bakışın, Ben'i seyreden herkesin gözlerinde beliren bakış olduğunu düşündü. Dorothy hiç kıpırdamadan duruyordu, dikkat kesilmiş, büyülenmiş, sanki ipnotize olmuş... ama tiksinti de vardı bu bakışta. Ya korku?

Harriet annesinin, "Ama çocukcağız daha beş haftalık!" diye kendisine karşı çıkacağını sanmıştı, oysa Dorothy, "Evet, öyle yap, yoksa hasta olacaksın," dedi. Bir süre sonra, Ben'in

böğürmesini, boks yaparcasına bükülüp durmasını seyrederken, "Yakında herkes yaz tatili için buraya gelecek," diye ekledi. Dorothy yepyeni bir konuşma tarzı edinmişti; ağzından çıkanları can kulağıyla dinler, ağzından çıkabileceklerden korkar gibi. Harriet bunu ayırımlıyordu, çünkü kendi duyguları da böyleydi, en basit bir şey söylerken bile. Düşünceleri, başkalarının bilmesini istemedikleri gizli mecralarda akan kimseler böyle konuşurlar.

İşte o gün Dorothy kızının Ben'i emzirmekte olduğu odaya girince Harriet'in meme başlarının çürük içinde olduğunu gördü. "Emzirme artık," dedi. "Hemen kes memeden. Ben şişeleri aldım, sütü de. Şişeleri sterilize ediyorum."

David de, "Evet, kes," diye hemen ona hak verdi.

Oysa Harriet öbür dört çocuğunu aylarca emzirmiş, eve biberon girmemişti.

Büyükler, Harriet'le David, Dorothy'yle Alice büyük masanın başındaydılar, çocuklar yatmıştı. Harriet Ben'e biberon vermeyi denedi. Ben şişeyi dakikada bitirdi. Sütü içerken bedeni kasılıp doğruluyor, dizleri karnına doğru bükülüp sonra yay gibi açılıyordu. Şişe boşalınca bir kükreyiş kopardı.

Dorothy, "Bir tane daha ver," diyerek hemen yeni bir biberon hazırlamaya girişti.

Alice, "Amma iştahlı ha!" dedi; bir neşe havası yaratmak için kendini zorluyordu, ama gözlerinde korku vardı.

Ben ikinci şişe sütü de bitirdi; şişeyi iki yumruğuyla kendisi tutuyordu.

"Neandertal bebesi!" dedi Harriet.

David, "Yapma, kuzum, zavallı yavrucak," dedi.

Harriet, "Aman, David, zavallı Harriet, desene," diye söylendi.

"Peki, peki... genler bu kez özel bir şey çıkarmış ortaya."

"Ama ne? Sorun bu," dedi Harriet. "*Nedir* bu çocuk?"

Öbür üçü karşılık vermedi, daha doğrusu bu sorunun ta-

şıdığı anlamla yüz yüze gelmek istemediklerini sessizlikleriyle belirttiler.

Harriet, "Tamam," dedi. "İştahlı, gürbüz bir çocuk, diyelim, böylesi daha hoşunuza gidecekse."

Dorothy boks yaparcasına gerinip ıkınan küçük yaratığı tutup aldı; Harriet, bitkin, arkasına yaslandı. Çocuğun o kucağa sığmayan iriliğini, ağırlığını, uzlaşmaya yanaşmayan tavrını hissedince yüzü değişen Dorothy, Ben'in piston gibi inip kalkan bacakları çarpmasın diye oturuşunu değiştirdi.

Çok geçmeden Ben yaşı için tavsiye edilenin iki katı besin almaya başladı: Günde on şişe, bazen de daha çok süt.

Bir tür süt enfeksiyonuna yakalanınca Harriet onu Dr. Brett'e götürdü.

Dr. Brett "Meme emen bir çocukta süt enfeksiyonunun görülmemesi gerekir," dedi.

"Ben meme emmiyor."

"Sen böyle bir şey yapmazsın, Harriet! Çocuk ne kadar oldu şimdi?"

"İki aylık." Harriet elbisesinin önünü açtı, Ben'in hiç yatışmayan iştahına cevap verircesine hâlâ süt yapmakta olan göğüslerini gösterdi. Meme başlarının çevresi mosmor çürük içindeydi.

Dr. Brett bu zavallı göğüslere sessizce baktı, Harriet de ona baktı: Adamın o efendi, ilgili, sevecen doktor çehresi şimdi başedemediği bir sorunla karşı karşıyaydı.

Dr. Brett ona hak vererek, "Kaka bebek," dedi ve Harriet şaşkınlığından, yüksek sesle güldü.

Dr. Brett kızardı, onun sitemini teslim edercesine bir an onunla bakıştı, sonra gözlerini kaçırdı.

Harriet, "Yalnızca diyare için bir reçete istiyorum," dedi. Sonra ona dik dik bakıp onu da kendine bakmaya zorlayarak, tane tane, "Ne de olsa," dedi, "öldürmek istemem küçük mendeburu."

Doktor bir göğüs geçirerek gözlüğünü çıkardı, camları

ağır ağır sildi. Kaşlarını çatmıştı ama Harriet'i kınadığı için değil. "Bir çocuğa antipati beslemek anormal sayılmaz," dedi. "Ben çok görüyorum ne yazık ki."

Harriet sesini çıkarmadı ama pis pis sırıttığının ayırdındaydı.

"Bir bakayım şu çocuğa."

Harriet Ben'i arabasından çıkarıp masaya yatırdı. Çocuk anında yüzüstü döndü, dört ayağının üzerine kalkmaya çalıştı. Bir an için başardı da bunu.

Harriet gözlerini doktordan ayırmıyordu ama o döndü, reçeteyi yazmak için çalışma masasına gitti.

"Besbelli sağlıklı bir bebek," dedi, insanların Ben'den sözederken kullandıkları o biraz şaşkın, biraz dargın sesle.

Harriet, "Siz hiç iki aylık bir bebeğin bunu yapabildiğini gördünüz mü?" diye üsteledi.

"Hayır. Ne yalan söyleyeyim, görmedim. Her neyse, arada sırada beni ara da gelişmeleri bildir."

Yeni bebeğin dünyaya geldiği, işlerin yolunda gittiği haberi bütün aileye yayılmıştı. Akrabalardan birçoğu mektup yazarak, telefon ederek yaz tatilini iple çektiklerini söylüyorlardı. "Yeni bebeği görmeye can atıyoruz," diyorlardı. "Küçük Paul gene eskisi kadar canayakın mı?" diyorlardı.

Ülkenin dört bir yanından şarap, yaz meyveleri, yaz sebzeleri getirerek sökün ettiler. Mutfakta her türlü insan, Dorothy'yle Alice'in yanı sıra meyve konserveleri, reçeller yapmaya girişti. Bir sürü çocuk bahçede oynuyor ya da arabalara doldurulup kırlara, ormanlara piknik yapmaya götürülüyordu. Çok sokulgan hem de komik olan küçük Paul her zaman birilerinin dizindeydi, kahkahaları her yanda duyuluyordu: Bu onun, Ben'in ve isteklerinin gölgesinde kalmış olan gerçek kişiliğiydi.

Ev çok dolu olduğundan büyük çocukların hepsi aynı odada kalıyorlardı. Ben daha şimdiden, kenarları yüksek parmaklıklı bir karyolada duruyor, zamanını bu parmaklıklara tutu-

nup kendini yukarı çekerek oturmaya çalışmakla geçiriyordu; sonra düşüp yuvarlanıyor, sonra gene kendini yukarı çekiyordu... Karyolasını büyük çocukların odasına koymuşlardı; kardeşlerinin arasında olmanın onu açacağını, daha sokulgan, daha yakın yapacağını umuyorlardı. Olmadı. Ben kardeşlerini umursamıyor, onların gösterdiği yakınlığa hiç cevap vermiyordu; ağlaması, daha doğrusu böğürmesi de Luke'un, "Of *sus* be!" diye bağırmasına neden oluyordu. Ama sonra Luke kendi sertliğinden utanarak ağlamaya başlıyordu. Küçük bebekleri sevip şımartacak yaşta olan Helen Ben'i kucağına almaya çalışıyorduysa da Ben fazla hareketliydi.

Derken bütün büyük çocukları, canları istediğince şamata yapabilsinler diye tavanarasına koydular, Ben de kendi odasına, bebek odasına geri döndü. Burda onun yeni bir güç denemesine girişip de beceremeyip düşünce çıkardığı homurtuları, bağırtıları duyabiliyorlardı.

Yeni bebeği, tabii, her isteyenin kucağına vermişlerdi, ne var ki bu fenomenle karşılaşanların yüzlerinin nasıl değiştiğini görmek üzücüydü. Ben'i kucağına alan, hemencecik geri veriyordu. Harriet bir gün mutfağa girdiğinde kardeşi Sarah'nın bir kuzine, "Şu Ben'i gördükçe içim bir tuhaf oluyor," dediğini duydu. "Cinlere, yercücelerine falan benziyor. Zavallı Amy'ciğimi bin kat yeğlerim ben."

Bunu duyunca Harriet vicdan azabına kapıldı: Zavallı Ben! Kimse onu sevemiyordu! Annesinin onu sevemediği kesindi. Babaların en iyisi olan David'se ona elini bile sürmüyor, dense yeri vardı. Harriet Ben'i, bir kafese çok benzeyen karyolasından alıp büyük yatağın üzerine yatırdı, kendi de onun yanına oturdu. "Vah zavallı Ben, zavallı Ben," diye ninni söyler gibi mırıldanarak onu okşamaya başladı. Çocuk iki eliyle onun sırtındaki gömleğe yapışarak kendini yukarı çekti, annesinin kalçasına basıp ayağa kalktı. O sert, minik ayaklar Harriet'in canını acıttı. Genç kadın çocuğu kucağında pışpışlamaya, göğsünde baylandırmaya çalıştı ama çok geçme-

den vazgeçerek gene yatağına bıraktı, ya da kafesine... Ben yatırılmaya bir kükremeyle karşı çıkınca Harriet ona ellerini uzattı: "Vah zavallı Ben, sevgili Ben!" Çocuk da onun ellerini kavradı, ıkınıp homurdanarak ayağa kalktı ve bir zafer bağırtısı kopardı. Dört aylık... öfkeyle diş bileyen bir yercücesini andırıyordu.

Harriet her gün, öteki çocuklar ortalıktan çekildikten sonra Ben'i büyük yatağın üzerine alarak bir süre okşayıp oynamayı ihmal etmiyordu; bu onun bütün çocuklarıyla yapmış olduğu bir şeydi. Ama Ben'in bir kerecik bile şöyle gevşeyip muhabbet gösterdiği olmuyordu. O yalnızca Harriet'e karşı koyuyor, ıkınıyor, çırpınıyor, sonra başını yan çevirerek annesinin başparmağını ısırıyordu. Ama diş çıkaran normal bebeklerin ağrıyı dindirmek için ya da ağızlarının, dillerinin olanaklarını keşfetmek amacıyla emip geveledikleri gibi değil; Harriet kemiğinin büküldüğünü hissediyor, çocuğun yüzündeki o buz gibi zafer sırıtışını görebiliyordu.

Kendi kendisinin, "Beni çökertemeyeceksin," dediğini duyuyordu. "Fırsat vermeyeceğim bunu yapmana."

Gene de, onu sıradan bir bebek yapmak için bir süre büyük çaba harcadı. Aşağıdaki büyük aile odasına götürerek ordaki bebek bahçesinin içine koydu. Gelgelelim insanlar Ben'in varlığından rahatsız oluyor, ilk fırsatta odadan dışarı çıkıyorlardı. Kimi zaman da Harriet onu kucağında sofraya getiriyordu, öbür çocuklarının bebekliğinde yapmış olduğu gibi. Ne var ki Ben çok güçlü ve hareketliydi, Harriet onu tutamıyordu.

Yaz tatili, Ben'in varlığına karşın harikulade geçmekteydi. Gene iki ay sürecekti. Gene, David'in babası kısa bir süre için çıkıp gelerek onlara bir çek yazdı. Bu çek olmasa iki yakaları biraraya gelmeyecekti. James, "Bu evde olmak koskocaman bir meyveli pudingin orta yerinde olmak gibi bir şey," diyordu, "Nasıl becerebiliyorsunuz, Tanrı bilir."

Ama sonradan, Harriet bu yaz tatilini düşündüğü za-

man esas anımsadığı şey, akrabaların Ben'e bakarkenki ifadeleriydi. İlkin uzun, düşünceli bir ifadeyle bakıyorlardı, şaşkınlık, hatta kaygıyla dolu, ama sonra bunu –gizlemeye çalışmalarına karşın– korku izliyordu. Hatta dehşet... ki Harriet'in, her gün daha şiddetlenerek, hissettiği de buydu. Çok geçmeden Ben'i herkesten uzaklaştırıp odasına kapamaya başladı. Ben bunu kendine dert edinmez, hatta bunun ayırdına bile varmaz gibiydi. Çevresindekiler için gerçekte ne düşündüğünü çıkartabilmek zordu.

Bir gece, uykuya dalmadan önce Harriet David'in kolunda yatarken, her zamanki gibi o gün olup bitenleri konuştukları sırada, "Bu ev ne işe yarıyor, biliyor musun?" diye, yaz tatili konusunda kafasından geçenleri dile getirdi, "Herkes ne diye geliyor buraya? Hoşça vakit geçirmeye, hepsi bu."

David şaşırmıştı. Hatta şoke olduğunu Harriet sezinliyordu.

"Peki ama, zaten ne diye yapıyoruz ki bu toplantıları?" diye sordu David.

Harriet, "Bilmiyorum," dedi umarsız bir sesle. Sonra dönüp kocasına sokularak ağlamaya başladı. David onu sımsıkı tutuyordu. Doğumdan sonra sevişmeye henüz başlamamışlardı. Bu, daha önce hiç başlarına gelmemişti. Gebelik sırasında ve doğumdan hemen sonra sevişmek... bu, asla sorun olmamıştı onlar için. Ama şimdi ikisi de düşünüyorlardı: Bu yaratık ikimizin de elimizden geldiğince önlemli olduğumuz bir sırada çıkageldi, ya onun gibi bir tanesini daha çıkarırsak? Çünkü ikisi de –ama Ben'le ilgili duygularından utandıkları için gizliden gizliye– çocuğun bu doğumu kendi iradesiyle gerçekleştirdiğini, onların yaşamlarının sıradanlığını kendi amaçları için işgal ettiğini düşünüyorlardı. Oysa bu sıradanlık Ben'e, Ben'e benzeyen herhangi bir şeye karşı tümden savunmasızdı. Beri yandan sevişmemek onların ikisi için de salt bir gerilim kaynağı değil, aralarında bir duvardı, çünkü

onlara sürekli olarak kendilerini tehdit eden tehlikeyi anımsatıyordu... ya da onlara öyle geliyordu.

Derken gerçekten kötü bir şey oldu. Tam bütün akrabaların evden ayrıldığı, okulların açıldığı bir sırada Paul bir ara tek başına Ben'in odasına girdi. Bütün çocuklar arasında Ben'e karşı en çok ilgi duyanı Paul'dü. Harriet büyük çocukları okula götürmüştü; mutfakta olan Dorothy'yle Alice yukardan çığlıklar duydular, üst kata koşunca bir de baktılar, Paul elini parmaklıkların arasından Ben'e uzatmış, Ben de bu eli kavrayıp çocuğu parmaklığa doğru çekerek kolunu arkaya bükmüştü. İki kadın Paul'ü kurtardılar. Başarısının keyfiyle sevinç sesleri çıkarmakta olan Ben'i azarlamak zahmetine bile katlanmadılar. Paul'ün kolu kötü burkulmuştu.

Çocuklara, "Aman, Ben'e dikkat edin," demeyi kimsenin içi kaldırmıyordu. Ne var ki bu olaydan sonra buna gerek kalmadı. O akşam çocuklar olanları duydular ama ne anababalarının ne de Alice'le Dorothy'nin yüzüne baktılar. Birbirlerine de bakmadılar. Başları eğik, öylece duruyorlardı. Bu da büyüklere, onların Ben'e ilişkin tutumlarının şimdiden şekillenmiş olduğunu anlattı; çocuklar Ben hakkında kendi aralarında konuşmuşlardı ve o konuda ne düşüneceklerini biliyorlardı. Luke, Helen, Jane, hiçbir şey demeden yukarı çıktılar. Bu da anababaları için zor bir an oldu.

Alice onların arkasından bakarak, "Zavallı küçükler," dedi.

Dorothy, "Çok yazık," dedi.

Harriet'e öyle geldi ki bu iki kadın, yaşamın türlü badiresini atlatmış bu iki yaşlı, güçlü kadın, görüp geçirdiklerine dayanarak onu, Harriet'i suçlamaktaydılar. Harriet David'e bir göz attı, onun duygularının da aynı olduğunu gördü. Suçlama, kınama, soğukluk: Ben insanlarda bu duyguları uyandırır, bu duyguları insanların içinden dışarı, gün ışığına çıkarır gibiydi...

Olayın ertesi günü Alice, evde artık kendisine gereksin-

me kalmadığını, kendi yaşamına dönmek istediğini söyledi; Dorothy'nin işleri onsuz da çekip çevirebileceğine inanıyordu. Öyle ya, Jane de okula başlamıştı artık. Aslında Jane'in bu yıl okula başlamaması gerekiyordu; erken yollamışlardı. Gerçi kimse dile getirmemişti ama Ben yüzündendi bu, kesinlikle. Alice de gitti. Gerçi bunun Ben yüzünden olduğunu hiç dokundurmamıştı ama "Ben tüylerimi diken diken ediyor," diye Dorothy'ye söylemişti (Dorothy de Ben'in anababasına); "Hastanede değiştirilmiş falan olsa gerek," demişti. Dorothy, her zamanki gibi sağduyulu, pratik, ona gülmüştü. Sonradan, "Evet, güldüm," diye anlattı. Ardından, "Ama neden güldüm ki?" diye söylendi, yüzü kararark.

Harriet'le David başbaşa verdiler, Ben'in varlığının adeta zorunlu kıldığı inanmazlık dolu, alçak, nerdeyse suçlu seslerle görüştüler. Bu bebek daha altı aylık bile olmamıştı... ama aile yaşantılarını mahvedecekti. Daha şimdiden mahvetmekteydi. Yemek zamanlarında ve çocukların aşağıda, büyüklerle birlikte oldukları sırada, yani aile saatlerinde, onun yukarda, kendi odasında kalmasını sağlamaları gerekiyordu.

Ben artık hemen hemen her zaman kendi odasındaydı, mahpuslar gibi. Dokuzuncu ayında parmaklıklı karyolasına sığmaz oldu; Harriet bir gün onu tam parmaklıkları aşmış, düşmek üzereyken yakaladı. Odasına küçük, normal bir yatak kondu. Ben yürümeyi de, duvarlara, sandalyelere tutunarak kolayca başardı. Hiç emeklememiş, doğrudan ayağa kalkmıştı. Odasında, yerde oyuncaklar, daha doğrusu oyuncak parçaları saçılmış duruyordu. Ben oyuncaklarla oynamıyor, onları yere, duvarlara vura vura kırıp parçalıyordu. Kendi başına, hiçbir şeye tutunmadan ayakta durduğu gün zafer sevincini bir kükremeyle dışa vurdu. Bütün öteki çocuklar bu başarı dakikasına ulaştıklarında gülmüşler, sevilmek, beğenilmek, övülmek istemişlerdi. Ama bu çocuk bunların hiçbirini yapmadı. Buz gibi bir zafer kıvancıydı onunkisi; gözleri derin bir zevkle ışıldayarak, sarsak adımlarla ortalıkta dolaşırken

annesinden yana bakmıyordu bile. Harriet çok zaman merak ediyordu, bana baktığı zaman ne görüyor acaba, diye. Çocuğun bakışlarında da dokunuşlarında da, bu benim annem, diyen hiçbir şey yoktu, hiçbir zaman.

Bir sabah erkenden Harriet nedenini kendi de bilmeden usulca yataktan kalkıp Ben'in odasına gitti ve orda Ben'in pencere pervazında durduğunu gördü. Pencere yüksekteydi – çocuğun oraya nasıl tırmanabildiğini Tanrı bilirdi. Hem de pencere açıktı. Harriet bir an sonra gelse Ben aşağı düşmüş olacaktı. Harriet, ne yazık, diye düşündü... kendinden de hiç utanmadı.

Pencereye kalın parmaklıklar takıldı. Şimdi Ben pervaza çıkıyor, parmaklıkları tutup sarsarak dış dünyayı seyrederken bir yandan da o kalın, çatlak sesiyle bağırıp duruyordu.

Noel tatili boyunca onu bu odada tuttular. İnsanların, sakınarak, "Ben nasıl?" diye sorup da, "iyidir," yanıtını aldıktan sonra bir daha sormayışları ne tuhaftı! Arada Ben'in kopardığı, altkata ulaşacak kadar yüksek bir bağırışın odadaki konuşmayı böldüğü oluyordu. Böyle zamanlarda yüzlerde, Harriet'in her an yüreği daralarak beklediği asılma beliriyordu; genç kadın bunun, dile getirilemeyecek bir yorum ya da düşünceyi maskelediğini biliyordu.

İşte böyle, ev eskisi gibi değildi artık; herkes gergin, tetikteydi. Harriet bazen, kendisi dışardayken kimilerinin korkulu, tedirgin bir merakla Ben'i görmeye çıktıklarını biliyordu. Onların sonradan kendisine bakan gözlerinden okuyordu bunu. Cani falanmışım gibi! diye için için köpürüyordu. Zaten zamanının çoğu, için için köpürmekle geçer gibiydi, genç kadın nedense bundan kurtulamıyordu. David'in bile onu suçladığı kanısındaydı. "Herhalde eski zamanlarda, ilkel toplumlarda acibe doğuran kadınlara böyle davranırlardı," diyordu ona. "Kadının suçuymuş gibi. Oysa biz sözümona uygarız."

David de şimdilerde ona karşı takındığı sabırlı, sakıngan tavırla, "Sen de her şeyi abartıyorsun," diyordu.

"Yerinde bir sözcük... tam bu duruma göre! Kutlarım seni! Abartmak ha!"

David bambaşka bir sesle, "Of! Tanrım! Harriet," dedi umarsızca. "Ne olur, yapmayalım bunu. Aramızda dayanışma olamazsa..."

Paskalya tatilindeydi. Gündelik yaşantının bu sihirli ülkesinin hâlâ yerli yerinde olup olmadığını görmeye gelen liseli kız Bridget açıkça, "Ben'in nesi var?" diye sordu. "Mongol falan mı?"

"Down Sendromu," dedi Harriet. "Mongol denmiyor artık. Ama yok, Ben öyle değil."

"Nesi var, öyleyse?"

Harriet, "Hiçbir şeyi," diye neşeyle yanıtladı. "Görüyorsun ya, hiçbir şeyi yok."

Bridget gitti, bir daha da hiç gelmedi.

Gene yaz tatili olmuştu. Yıllardan 1975'ti. Bu yaz eskisinden daha az konuk geldi; bazıları telefon ya da mektupla, benzin ya da yol parasını veremeyeceklerini bildirmişlerdi.

Dorothy, "Hepsi bahane," diyordu.

David de, "Ama herkesin eli gerçekten dar," diye karşılık veriyordu.

"Eskiden buraya gelip haftalarca sizin sırtınızdan geçinmeye durumları elveriyordu ama."

Ben artık yaşını doldurmuştu. Henüz tek bir sözcük söylemiş değildi ama başka yönlerden daha normaldi. Onu odasında tutmak zorlaşmıştı. Çocuklar bahçede oynarken onun o boğuk, öfkeli bağırışlarını duyuyor, pervaza çıkıp parmaklıkları açmaya çalıştığını görüyorlardı.

Sonunda küçük hapishanesinden çıkmasına, aşağıdakilerin arasına karışmasına izin verildi. Onlar gibi olması gerektiğini sanki biliyordu. Başını eğip duruyor, büyük masanın başındakilerin nasıl konuşup güldüğüne, oturma odasındakilerin nasıl konuştuğuna bakıyordu. Gözlerini birine, sonra bir başkasına dikiyordu ve baktığı kişi bu ısrarlı bakışın ayırdına

vararak susuyor ya da çocuğu görmemek için sırtını dönüyor, başını çeviriyordu. Salt varlığı bile bir oda dolusu insanı susturmaya, hatta dağıtmaya yetiyordu, insanlar birer bahane bularak dışarı çıkıyorlardı.

Tatilin sonuna doğru çıkıp gelen bir akraba yanında küçük bir köpek getirdi, bir teriye. Ben hayvanı hiç rahat bırakmıyordu. Köpek nereye gitse Ben peşinden gidiyordu. Onu sevip okşadığı yoktu, karşısında durup gözlerini dikip bakıyordu. Bir sabah Harriet çocukların kahvaltısını hazırlamak için aşağı indiği zaman köpeği mutfakta, yerde, ölmüş buldu. Kalp sektesi mi geçirmişti? Harriet birden kuşkuyla içi ezilerek, Ben odasında mı, diye bakmaya, yukarı çıktı. Ben yatağının üzerinde çömelmiş duruyordu; Harriet'in içeri girdiğini görünce başını kaldırıp güldü, ama her zaman huyu olduğu üzere sessizce, dişlerini gösterircesine. Odasının kapısını açmış, uyuyan anababasının odasının önünden sessizce geçerek alt kata inmiş, köpeği bulup öldürmüş, sonra gene sessizce odasına çıkarak kapıyı kapamıştı... bütün bunları yapmıştı, tek başına! Harriet Ben'i odasına kilitledi. Bir köpeği öldürebildiyse bir çocuğu neden öldürmesin?

Harriet yeniden aşağı indiğinde çocuklar ölü köpeğin çevresine doluşmuşlardı. Sonra büyükler aşağıya indi. Onların ne düşündüğü de belliydi.

Küçücük bir çocuğun sağlıklı, yaşam dolu bir köpeği öldürmesi olacak şey değildi elbet. Resmi olarak köpeğin ölümü bir bilmece olarak kaldı. Veteriner hayvanın boğazı sıkılarak boğulmuş olduğunu söylüyordu. Bu olay tatilin son günlerini berbat etti; konuklar erkenden evlerine döndüler.

Dorothy, "Bir daha gelmeden önce daha uzun düşünür taşınırlar," diyordu.

Üç ay sonra evin yaşlı, gri kedisi Mr. McGregor da aynı biçimde öldürüldü. Kedi baştan beri Ben'den korkar, ondan uzak durmaya çalışırdı. Ama Ben sezdirmeden ona yaklaşmış ya da onu uyurken yakalamış olsa gerekti.

Noelde ev yarı yarıya boş kaldı.

Bu, Harriet'in yaşamının en kötü yılıydı; genç kadın herkesin onlardan kaçmasını bile umursayabilecek durumda değildi. Her Tanrının günü bir uzun karabasandı şimdi. Sabahları uyandığında o günü atlatıp akşamı bulabileceğine bile inanamıyordu. Ben hep ayaktaydı, her an gözlenmesi gerekiyordu. Uykuları çok kısaydı. Gecenin çoğu bölümünü penceresinin pervazında, bahçeye bakarak geçiriyordu. Annesi onu yoklamaya gelecek olursa çocuk dönüp ona uzun uzun bakıyordu, başka dünyalı bir varlığın bakışı, ürpertici: Odanın loşluğunda gerçekten de pencereye tünemiş bir yercücesini, bir cini andırıyordu.

Gündüzleyin odasına kilitlenirse öylesine çığlıklar atıp böğürüyordu ki bütün ev yankılanıyordu; hepsi de polis gelecek diye korkuyorlardı. Ben'in bir de durduk yerde, Harriet'in anlayamadığı bir nedenle bir koşu koparark bahçeye, ordan da sokağa fırlayıvermesi vardı. Bir gün Harriet onun peşinden birbuçuk mil koşmak zorunda kaldı; koşarken gözleri yalnızca, kırmızı trafik ışıklarından geçen, korna çalan arabalarla çığlık atan insanların uyarılarına aldırış etmeden yol alan o bodur, tıkız şekli görüyordu. Bir yandan ağlayarak, soluk soluğa, yarı delirmiş, feci bir şey olmadan ona yetişebilmek için çırpınıyor, bir yandan da, ne olur, diye yalvarıyordu, çiğneyin onu, ah, evet, çiğneyin, ne olur... Ben'i tam bir ana yol kavşağında yakaladı, iki eliyle kavradı, çırpınıp yumruklamasına karşın sımsıkı tuttu. Ben tükürükler saçıyor, tıslıyor, annesinin kollarında dev bir balık gibi kıvranıyordu. Harriet geçen bir taksiyi çağırdı, çocuğu içeri itti, kendi de bindi. Ben'i tutan kolu, onun direnmesinin, çırpınmasının gücünden kırılacak gibiydi.

Ne yapabilirlerdi? Genç kadın gene Dr. Brett'e gitti. Doktor çocuğu muayene etti ve bedensel yönden her şeyin normal olduğunu söyledi.

Harriet Ben'in davranışlarını anlattı, doktor da dinledi.

Zaman zaman yüzünde bir inanmazlık beliriyorsa da o bunu dikkatle denetim altında tutuyor, gözlerini hiç kaldırmadan kalemleriyle oynuyordu.

Harriet, "David'e de sorabilirsiniz," dedi. "Anneme sorun."

"Hiperaktif bir çocuk... bugünlerde böyle tanımlıyorlar sanırım," dedi eski tarz bir adam olan Dr. Brett. Harriet ona zaten eski tarz bir adam olduğu için geliyordu.

En sonunda Dr. Brett gözlerini kaçırmaktan vazgeçerek Harriet'e baktı.

"Benden ne yapmamı bekliyorsun, Harriet? Çocuğu uyuşturucu ilaçlarla aptallaştırayım mı? Ben böyle şeylerin karşısındayım."

Harriet içinden, evet, evet, aynen öyle yapmanı istiyorum, diye bağırıyordu! Ama, "Yok canım, ne münasebet," dedi.

"Fizikyönden onsekiz ay için normal. Çok güçlü ve hareketli, tabii, ama doğumundan beri böyle o. Daha konuşmuyor diyorsun ama bu da olağandışı değil. Helen de geç konuşmamış mıydı? Öyleydi, sanırım."

Harriet, "Evet," dedi.

Ben'i alıp eve döndü. Çocuk şimdi odasına kilitleniyordu; kapıya da kalın parmaklıklar taktırılmıştı. Ben uyanık olduğu saatlerin her saniyesinde gözetim altındaydı artık. Dorothy evin başka bütün işlerini çekip çevirirken Harriet Ben'e gözkulak oluyordu.

David, "Dorothy, sana teşekkür etmekte ne anlam var?" diyordu. "Bana öyle geliyor ki durum kuru bir teşekkürün çok ötesinde artık."

Dorothy, "Durum artık her şeyin ötesinde, bu kesin," diyordu.

Harriet zayıflamıştı, yüzü çökmüş, gözleri kan çanağı gibiydi. Gene durduk yerde, hiç yoktan gözyaşlarına boğulup ağlar olmuştu. Çocuklar onun ayağına dolaşmamaya çalışı-

yorlardı. Halinden anladıkları için mi? Yoksa ondan korkuyorlar mıydı? Dorothy ağustosta bir hafta Ben'in başında durmayı önerdi, böylece ötekiler hep birlikte bir yerlere gidebilirlerdi.

Normal zamanlarda Harriet de David de başka bir yere gitmeyi istemezlerdi çünkü evlerini seviyorlardı. Hem zaten yaz tatili için gelmeyi tasarlayan hısım akraba ne olacaktı?

Dorothy, "Henüz yer ayırtmak için acele eden olmadı," dedi.

Fransa'ya gittiler, arabayla. Harriet için bu gezi baştan sona mutluluk oldu. Çocuklarını ona geri vermişler gibi geliyordu. Onlara doyamıyordu, onlar da annelerine doyamıyorlardı. Hele Paul, Harriet'in Ben yüzünden mahrum kaldığı bebeği, bu üç yaşındaki canayakın, sıcacık, sevilesi çocuk gene onun bebeciği olup çıktı. Tam bir aileydiler, hâlâ! Mutluluk... Ben onları ne çok şeyden yoksun bırakmıştı meğer! Hiçbirisinin buna inanacağı gelmiyordu.

Eve döndüklerinde Dorothy çok yorgundu, bir kolunda bir de yanağında mosmor bir çürük vardı. Ne olduğunu anlatmadı. Ama o ilk akşam, çocuklar yattıktan sonra David'le Harriet'e, "Sizinle konuşmam gerek," dedi "Yok... oturun da dinleyin."

Mutfak masasının başına, onun karşısına oturdular.

"Gerçeği kabul etmelisiniz artık. Ben'in özel bir yere kapatılması gerekiyor."

Harriet asık yüzle, dişlerini kısarak, "Ama Ben normal," dedi. "Doktoru normal, diyor."

"Ben kendi doğasının ölçülerine göre normal olabilir ama bizim ölçülerimize göre normal değil."

"Nasıl bir kurum kabul eder ki onu?"

Dorothy, "Böyle bir yer olmalı," dedi, ağlamaya başladı.

Yeni bir dönem başlamıştı şimdi. David'le Harriet her gece yataklarında, uykusuz yattıkları yerde, ne yapabileceklerini konuşuyorlardı. Gene sevişmeye başlamışlardı, ama eskisi

gibi değildi artık. Harriet, "Gebelik önlemlerinden önceki çağlarda kadınlar yatakta böyleydiler herhalde," diyordu. "Dehşet içinde! Aybaşı olmayı iple çekerlerdi herhalde, oldukları zaman da bir ay için kurtulmuş olurlardı. Gene de onların hiç değilse bir ecinni doğurmaktan korkuları yoktu."

Konuşurlarken bir yandan da, "bebek odası"ndan gelebilecek sesleri duymak için kulakları her an kirişteydi. "Bebek odası" lafını kullanmaz olmuşlardı artık; bu sözcük içlerine bıçak gibi saplanıyordu. Ben şu anda, onların, yapamaz sandığı neler yapıyordu acaba? O ağır, çelik parmaklıkları bükmeye başlamış olmasın sakın?

Harriet, "İşin kötüsü, insan cehenneme alışıyor," diyordu. "Ben'le geçirdiğim bir günün sonunda bana, dünyada ondan başka hiçbir şey yokmuş gibi geliyor. Hiçbir zaman, ondan başka hiçbir şey olmamış gibi. Birden farkına varıyorum ki öteki çocukları saatlerdir aklıma bile getirmemişim. Dün akşam yemeklerini unuttum. Dorothy sinemaya gitmişti, aşağıya indim ki Helen akşam yemeği pişiriyor!"

"Ama bunun onlara bir zararı dokunmadı ki."

"Kuzum, Helen *sekiz* yaşında."

Fransa'da geçirdikleri o hafta boyunca, aile yaşantılarının ne olduğunu, ne olabileceğini anımsamış olan Harriet bütün bu kazanımları bir daha elinden kaçırmamaya kararlıydı. Gene içinden sessizce Ben'le konuşmaya başlamış olduğunu algıladı: "Bizi mahvetmene izin vermeyeceğim, beni mahvedemeyeceksin..."

Gene gerçek bir Noel toplantısı düzenlemeyi aklına koymuştu; herkese mektup yazdı, telefon açtı. Laf arasında Ben'in, "artık çok uslandığını" belirtmeye dikkat ediyordu.

Sarah, Amy'yi getirmesinde bir sakınca var mı, diye soruyordu.

Harriet, "Onu Ben'le hiç yalnız bırakmamaya dikkat edersek sakıncası olmaz," diye yanıtladı.

Sarah uzun bir sessizlikten sonra, "Tanrı biliyor Harriet, feleğin sillesini yedik ikimiz de, öyle değil mi?" dedi.

Harriet, "Galiba," diye karşılık verdi, gene de feleğin kurbanı olma düşüncesine Sarah gibi boyun eğmeye karşı çıkıyordu. Sarah, evet, kocasıyla olan sorunları, özürlü çocuğuyla... evet. Ama o, Harriet, onunla bir tutulabilir miydi?

Harriet kendi çocuklarına, "Kuzum, Amy'ye göz kulak olun," dedi. "Ben'le hiç yalnız bırakmayın onu."

Jane, "Amy'ye de bir şey yapar mı, Mr. McGregor'a yaptığı gibi?" diye sordu.

Luke hırsla, "Ben Mr. McGregor'u öldürdü," dedi. "*Öldürdü* onu."

Helen, "O zavallı köpeği de," diye ekledi.

Çocukların ikisi de Harriet'i suçluyorlardı.

"Evet," dedi Harriet. "Olabilir. Bu yüzden gözümüzü Amy'den hiç ayırmamalıyız."

Çocuklar, son zamanlarda hep yaptıkları gibi kendi aralarında bakışıyorlar, kendi aralarında varmış oldukları bir anlaşmadan Harriet'i dışlıyorlardı. Ondan yana bakmaksızın yürüyüp gittiler.

Noel toplantısı, her zamankinden daha tenha olmakla birlikte neşeli, paldır küldür geçti, başarılı oldu; gene de Harriet, bir an önce bitsin diye can attığının ayırdındaydı. Günleri gerilim doluydu, bir yanda Ben'i gözleyip durmak, bir yanda Amy'yi. Amy toplantının odak noktasıydı. Kafası çok büyük, gövdesi çok bodur olmakla birlikte sevgi, muhabbet doluydu, herkes ona bayılıyordu. İlk zamanlarda Ben'i kendi özel bebeğiymiş gibi benimseyip "edinmek" istemiş olan Helen şimdi Amy'yi bağrına basıyordu.

Ben'se bütün bunları sessizlik içinde gözlemliyordu. Harriet o soğuk, sarı-yeşil gözlerdeki bakışı okuyamıyordu. Ama zaten hiçbir zaman okuyamamıştı ki! Kimileyin bütün ömrünü, Ben'in duygularını, düşüncelerini anlamaya çalışmakla tüketiyormuş gibi geliyordu. Herkesin kendisini sevdiğini var-

sayan Amy bazen kollarını açıp gülücükler içinde, kıkırdayarak Ben'e doğru koşuyordu. Sonra, yaşı Ben'inkinin iki katı olmakla birlikte besbelli onun yarı yaşında olan ve benliği muhabbetle ışıyan bu özürlü çocuk birden suskunlaşıyor, yüzüne bir tasa bulutu inerek, gözleri Ben'in üzerinde, geri geri çekiliyordu. Tıpkı o zavallı kedi, Mr. McGregor gibi. Sonra Ben'i görür görmez ağlamaya başladı. Ben gözlerini ondan, kendisi gibi özürlü olan, evde herkesin taptığı bu çocuktan hiç ayırmıyordu. Ama kendisinin özürlü olduğunu biliyor muydu? Gerçekten özürlü müydü peki? *Aslı neydi bu çocuğun?*

Noel tatili sona erdiğinde Ben iki yaşını dolduralı birkaç ay olmuştu. Paul'ü Ben'den uzaklaşsın diye, evin yakınındaki küçük bir yuvaya yazdırdılar. Doğuştan hayat dolu, neşeli, insan canlısı olan çocuk sinirli ve huysuz olup çıkmaya başlamıştı. Ağlama krizleri geçiriyor, öfkeyle haykırarak kendini yere atıp tepiniyordu ya da annesinin, Ben'den hiç ayrılmayan ilgisini çekebilmek için yumruklarıyla Harriet'in dizlerini dövüyordu.

Dorothy başını aldı, Sarah'yla ailesini görmeye gitti.

Gündüzleri Harriet Ben'le yalnız kalıyordu şimdi. Öteki çocukların küçüklüğünde yaptığı gibi, onunla birlikte olmaya çalışıyordu. Yerde oturup oyuncaklarla oynuyordu. Ben'e renkli resimler gösteriyordu. Küçük, şarkılı tekerlemeler söylüyordu. Ne var ki Ben oyuncaklarla, şarkılarla kendi arasında herhangi bir bağlantı kurmaz gibiydi. Yerde yayılı duran parlak renkli şeylerin arasında otururlarken arada, bir kutuyu öbürünün üzerine koyduğu oluyor, bir yandan da yapması gerekenin bu olup olmadığını anlamak istercesine Harriet'e bakıyordu. Önüne uzatılan resimleri, dillerini sökmeye çalışarak, dikkatle bir süzüşü vardı. Hiçbir zaman Harriet'in dizine çıkmıyor, yanıbaşında çömeliyordu. Annesi, "Ben, bu bir kuş, bak... tıpkı şu ağaçtaki kuş gibi. Bu da bir çiçek, bak," dediği zaman gözlerini dikip bakıyor, sonra başını çeviriyordu.

Besbelli bu kutunun şu kutunun içine nasıl girdiğini, kutuların nasıl üstüste yığılacağını anlayamıyor değildi; bunları yapmanın amacını kavrayamıyordu o, kuşların, çiçeklerin... Zekası bu tür oyunlara göre çok ilerde olabilir miydi? Harriet'e kimi zaman öyle geliyordu. Gösterdiği resimlere Ben'in tepkisi bahçeye çıkıp bir ardıç kuşunu kovalamak olmuştu, çömelip iki büklüm, hızlı, sessiz bir koşu koparmış ve de kuşu yakalamasına ramak kalmıştı. Bir gün de birkaç çuha çiçeğini yoldu, durup uzun uzun avcundaki çiçekleri süzdü. Sonra çiçekleri o küçük, güçlü avuçlarında ezerek yere attı. Başını çevirince Harriet'in kendisine baktığını gördü. Onun kendisinden bir şeyler beklediğini bilir de ne olduğunu çıkarmaya çalışır gibi bir duraladı. Yerdeki bahar çiçeklerine, daldaki bir kargaya baktı, baktı, sonra ağır ağır dönüp içeri girdi.

Derken günün birinde Ben konuştu. Apansız. "Anne," "Baba," demedi, kendi adını da söylemedi. "Pasta isterim," dedi. Harriet başlangıçta onun konuştuğunu algılamadı bile. Sonra ayırdına vardı ve hemen herkese söyledi: "Ben konuşuyor. Cümleler kuruyor." Öteki çocuklar, âdetleri olduğu üzere, Ben'i yüreklendirmeye çalıştılar: "Aferin sana, Ben," "Akıllı Ben!" Ama Ben onlara hiç aldırış etmiyordu. Konuşmayı sökünce gereksinmelerini bildirmeye başladı. "Bunu isterim." "Şunu isterim." "Şimdi gezmeye gidelim." Sesi boğuk, kararsızdı, sözcükleri tane tane söylüyordu; sanki zihni fikir ve nesnelerin depolandığı bir yerdi ve onun bunların her birini tek tek ele alması gerekiyordu.

Onun normal konuşması çocukları rahatlatmıştı. İçlerinden biri "Merhaba Ben," dediği zaman Ben de, "Merhaba," diyordu, kendisine sunulanı tam tamına geri vermeye özen göstererek. Helen bir gün, "Nasılsın, Ben?" diye sorunca Ben "Nasılsın," diye yanıtladı. Helen, "Hayır," dedi. "Sen bana, 'iyiyim, teşekkür ederim,' diyeceksin ya da 'çok iyiyim.'"

Ben gözlerini Helen'den ayırmadan bunları kafasında evirdi çevirdi, sonra donuk bir sesle, "Çok iyiyim," dedi.

Çocukları, hele Luke'la Helen'i her dakika izliyordu. Onların hareketlerini, oturup kalkmalarını inceliyor, yemek yiyişlerine öykünüyordu. Bu en büyük iki çocuğun toplumsal yönden Jane'e oranla daha deneyimli, daha olgun olduklarını anlamıştı; Paul'ü ise hiç umursamıyordu. Çocuklar televizyon seyrederken Ben yanıbaşlarına çömelerek bir onların yüzüne, bir ekrana bakıyordu, çünkü hangi tepkilerin denk düştüğünü öğrenmeye gereksinmesi vardı. Çocuklar gülerse bir an sonra o da yüksek, sert, yapay tınılı bir kahkahayla onlara katılıyordu. Anlaşılan onun keyiflenmesinin doğal dışavurumu, o hırlar gibi, dişlerini göstererek sırıtmasıydı. Çocuklar bir heyecan anında dikkat kesilip suskunlaştıkları zaman da Ben tıpkı onlar gibi kaslarını geriyor, ekrana dalmış gibi duruyordu, oysa gözleri çocukların üzerindeydi.

Şimdi genel olarak daha iyiydi. Harriet, eh, diye düşünüyordu, bir çocuğun ayaklanmasından sonraki bir yılı en zor yılıdır. Korunma nedir bilmez, tehlikeden anlamaz, yataklardan, sandalyelerden aşağı atar kendini, boşluğa fırlatır, sokaklara kaçar, her an izlenmesi gerekir... Bu aynı zamanda çocuğun en tatlı dönemidir, diye Harriet ekliyordu, en sevimli, insanın içini cız ettirecek kadar canayakın ve komik. Sonra yavaş yavaş çocuk akıllanmaya başlar ve hayat daha kolaylaşır.

Hayat daha kolaylaşmıştı... ama bu yalnızca onun görüş açısıydı; bunu Dorothy onun yüzüne çarptı.

Dorothy, kendi deyimiyle birkaç haftalık bir "dinlenme"den sonra yanlarına dönmüştü. Annesinin kendisiyle ciddi bir konuşma yapma hazırlığı içinde olduğunu Harriet görebiliyordu.

"Bak, kızım, ben her şeye karışan bir kadın mıyım sence? İstemediğiniz halde durmadan öğüt veren cinsten?"

Büyük masanın başına oturmuşlardı, kuşluk zamanı, önlerinde birer fincan kahve. Ben, her zamanki gibi, görüp ulaşabilecekleri bir yerdeydi. Dorothy sözlerine bir mizah havası

vermeye çalışıyordu, ama Harriet başında bir tehlike bulutu dolaştığını hissediyordu. Annesinin o pembe yanakları duyduğu sıkıntıdan kızarmış, mavi gözleri kaygılıydı.

"Yok," dedi Harriet. "Değilsin, hiçbir zaman."

"Ama şimdi düşündüklerimi açıkça söyleyeceğim."

Gene de biraz ara vermek zorunda kaldı. Ben elindeki taşla metal bir tepsiye vurmaktaydı. Var gücüyle yapıyordu bunu. Şamata feciydi, buna karşın ana kız çocuğun oyununu bırakmasını beklediler. Engel olsalar Ben köpürür, tıslayıp tükürmeye başlardı.

Dorothy, "Beş çocuğun var," diye söze başladı. "Tek değil. Farkında mısın ki ben burdayken onların annesi olup çıkıyorum? Hayır, farkında olduğunu hiç sanmıyorum, kendini öyle kaptırmışsın ki bu..."

Ben gene tepsiye taşla vurmaya başladı; bu başarısının coşkusu içindeydi. Örsünde metal dövdüğüne, metale biçim verdiğine inanır gibi bir hali vardı; insan onu kolayca gözünde canlandırabiliyordu, yerin ta altındaki madenlerde, kendi soyundan olanların arasında... Gene onun gürültüyü kesmesini beklediler.

Dorothy, "Doğru değil bu," dedi ve Harriet annesinin, "Doğru değil bu!"larının kendi çocukluğuna verdiği düzeni anımsadı.

"Yaşlanıyorum artık," diye konuşmasını sürdürdü Dorothy. "Böyle devam edemem, yoksa hasta olacağım."

Evet, zayıflamış, hatta çökmüş gibiydi biraz. Evet, diye içi her zamanki gibi suçlulukla dolarak düşündü Harriet, farkına varmalıydım.

Dorothy, "Bir de kocan var," diye ekledi; kızının yüreğine saplamış olduğu bıçağı nasıl burup durduğunun ayırdına varmaz gibiydi. "David çok iyi bir adam, Harriet, buna inan. Bu duruma nasıl katlanıyor, bilemiyorum."

Ben'in üç yaşını doldurduğu yılın Noelinde ev pek dolmadı. David'in bir kuzeni, "Sen bana esin kaynağı oldun, Harri-

et!" demişti. "Öyle ya, benim de bir evim var. Sizinki kadar büyük değil ama şirin bir yer." Akrabalardan birçoğu oraya gitti. Bir bölümü de gene onlara geldi, *her şeye karşın* geldiklerini Harriet anlayabiliyordu. Bunlar yakın akrabalardı.

İçlerinden biri gene bir hayvanla geldi. Bu kez kocaman bir köpek, Sarah'nın çocuklarının, özellikle de Amy'nin arkadaşı olan neşeli, gürültücü bir kırma. Onu bütün çocuklar seviyorlardı, doğallıkla; hele Paul bayılıyordu. Bunu gördükçe Harriet'in içi sızlıyordu çünkü kendileri eve kedi, köpek alamıyorlardı. Eh, Ben daha akıllandı artık, belki, diye içinden geçirdi ya, bunun olasız olduğunu biliyordu. Bakıyordu da, Amy'nin, o iri, çirkin beden içindeki sevgi dolu yavrunun özel şefkat gereksediğini bu koca köpek sanki biliyor ve taşkınlığını onun hatırına ayarlıyordu. Amy çok zaman kolunu köpeğin boynuna dolayıp oturuyordu. Onu biraz hırpalayacak olsa köpek çocuğu burnuyla usulca itiyor ya da "Yavaş gel," diyen hafif bir uyarı sesi çıkarıyordu. Sarah bu köpeğin Amy'ye nerdeyse dadılık ettiğini söyleyince çocuklar, "Tıpkı Peter Pan'daki Nana gibi," diyorlardı. Ama Ben odadaysa köpek onu dikkatle gözlüyor, gidip bir köşeye yatıyordu, başı pençelerinin üzerinde, gövdesi gergin, tetikte.

Bir sabah herkes kahvaltıdayken Harriet her nedense başını çevirince köpeğin bir kenarda uyuduğunu, Ben'in de dizlerini bükmüş, ellerini öne doğru uzatmış, onun üstüne yürümekte olduğunu gördü...

"Ben!" dedi sertçe; o soğuk gözlerin kendinden yana döndüğünü gördü, katıksız bir hainlik ışıltısı seçti.

Uyanmış olan köpek toparlanıp ayağa kalktı, tüyleri diken diken olmuştu. Kaygıyla, tasayla mızıldanarak insanların bulunduğu bölüme geldi, masanın altına yattı.

Bunu herkes görmüştü; kimse sesini çıkarmadı. Ben Dorothy'nin yanına gelerek, "Süt isterim," dedi. Dorothy bir bardağa süt boşalttı, Ben bunu içip bitirdi. Sonra masanın başındakilere baktı, onlar da ona bakıyorlardı. Çocuk onları anla-

maya çalışır gibiydi gene. Bahçeye çıktı, elindeki çomakla yeri kazan bodur, tıkız bir ecinni. Öteki çocuklar yukarda bir yerdeydiler.

Masanın çevresinde, kucağında Amy'le Dorothy, Sarah, Molly, Frederick, James ve David oturuyorlardı. Bir de Angela, "hayatın üstesinden gelebilen" ve bütün çocukları normal olan başarılı kızkardeş.

Odada esen hava Harriet'i, "Anladık, söyleyin bakalım," diye meydan okumaya kışkırttı.

Konuşan Frederick oldu ve Harriet bunun özel bir anlam taşıdığını düşünmeden edemedi. "Buraya bak, Harriet, kabul etmelisin artık, bu çocuğun özel bir kuruma gönderilmesi gerekiyor."

Harriet, "O zaman onun anormal olduğunu söyleyen bir doktor bulmamız da gerekiyor," diye yanıtladı. "Dr. Brett'in buna hiç niyeti yok."

"Başka bir doktor bul," dedi Molly. "Bu gibi işlerin bir yolu bulunabilir."

Bu iki iri yapılı, kuru ot yığını gibi dağınık görünümlü, besili, al yanaklı kişi, şimdi kararlı bir cephe oluşturmuştu. Şimdi –dolaylı yoldan da olsa– kendilerini tehdit eden bir bunalımın varlığına inanmışlardı ya, iyice pratikleşmişlerdi. Harriet, bir güzel karınlarını doyurduktan sonra kürsüye çıkmış iki yargıcı andırıyorlar, diye içinden geçirdi, bu eleştiriyi paylaşıp paylaşamayacağını görmek için David'den yana bir bakış fırlattı; ama o gözlerini masaya dikmiş duruyordu, ağzı sımsıkı kısılı. O da ötekilerle aynı fikirdeydi.

Angela gülerek, "Tipik yüksek tabaka acımasızlığı," dedi.

Bu masa başında böyle bir tavrın, hele böylesine kesinlikle, takınıldığına bundan önce hiçbiri tanık olmamıştı. Kısa bir sessizlikten sonra Angela kendi sözlerini yumuşatarak, "Bu görüşe katılmadığımdan değil," diye ekledi.

"Elbet katılıyorsun," dedi Molly. "Aklı başında olan herkes katılır."

Angela, "Söyleyiş tarzınıza takıldım," dedi.

Frederick, "Hangi tarzda söylendiğinin ne önemi var?" diye sordu.

David, "Peki parasını kim verecek? Ben veremem," dedi. "Ben şimdiki harcamalarımızı ancak karşılayabiliyorum, o da James'in yardımıyla."

Frederick, "Eh, James bu işin angaryasını yüklenecek, çaresiz," diye yanıtladı. "Ama hepimiz katkıda bulunuruz." Bu aileden ilk olarak parasal bir yardım önerisi geliyordu. Öbür akrabalar onlar konusunda, "pinti bunlar, bütün benzerleri gibi," diye fikir birliğine varmışlardı. Şimdi hepsi de bu yargıyı anımsıyordu. Molly ile Frederick on günlüğüne gelir, yanlarında iki sülünle iki şişe çok pahalı şarap getirirlerdi. Yapacakları "katkı"nın atla deve olmayacağını hepsi biliyordu.

Fikir ayrılıkları içinde, öylece oturdular bir süre.

Sonra James, "Ben elimden geleni yaparım," dedi. "Ne var ki işler eskisi kadar tıkırında değil. Sıkıntılı zamanlarda yat satışlarının parlak olduğu söylenemez."

Gene sessizlik oldu; herkes Harriet'e bakıyordu.

O, kendini herkesten ayrı tutarak, "Hoşsunuz, doğrusu," dedi. "Buraya defalarca, sık sık geldiniz, sorunun ne olduğunu biliyorsunuz, demek istediğim, sahiden biliyorsunuz. Peki, şu özel kurumu işleten kimselere ne diyeceğiz?"

Molly, "Kurumuna bağlı," dedi; o iri gövdesi enerji ve inanç doluydu sanki: Ben'i bir lokmada yutmuş da şimdi sindiriyormuş gibi, diye düşündü Harriet. Yüksek sesle, "Yani, demek istediğiniz," diye sükunetle konuştu, oysa titriyordu. "Ailelerin başlarından atmak istedikleri çocukları almak amacıyla kurulmuş olan yerlerden birini bulacağız, öyle mi?"

"Zengin ailelerin," diye Angela hafif bir meydan okuyuşla burun kıvırdı.

Molly onun küstahlığından yılmayarak "Evet, öyle," de-

di. "Yani başka türlüsünü bulamazsak. Ortada olan tek bir şey var, bir şeyler yapılmazsa durum felakete dönüşecek."

Dorothy de kesin tavır alarak, "Durum zaten felaket," dedi. "Öteki çocuklar... zarar görüyorlar, acı çekiyorlar. Kızım, sen kendi derdine öyle dalmışsın ki bunu görmüyorsun bile."

David, "Dinleyin," dedi; sabırsız, öfkeliydi, çünkü bu duruma dayanamıyordu; gövdesinin liflerini, bir yandan karısı, bir yandan anababası çekeleyerek koparır gibiydiler. "Dinleyin, ben size hak veriyorum. Günün birinde Harriet de hak verecek, ister istemez. Ve bana kalırsa o gün, işte bugündür. Ben buna daha fazla dayanabileceğimi sanmıyorum." Şimdi, en sonunda dönmüş karısına bakıyordu ve bu, acı, yalvarış dolu bir bakıştı. David, *lütfen*, diyordu Harriet'e, *ne olur*.

"Pekâlâ," dedi Harriet. "Uygun bir yer bulunabilirse, şöyle..." Sonra ağlamaya başladı.

Ben bahçeden içeri geldi, her zamanki gibi onlardan ayrı olarak durdu, onlara baktı. Kahverengi kot pantolon, kahverengi gömlek giymişti, ikisi de sağlam kumaştan. Giydiği her şeyin sağlam olması zorunluydu çünkü. Ben bunları yırtıp parçalıyordu. O dar alnı, fırça gibi dik sarımsı saçları, hiç kırpışmayan donuk gözleri, kısılmış duran omuzları, ayrık basan bacakları, bükük dizleri ve önünde, sıkılı tuttuğu yumruklarıyla her zamankinden çok bir yercücesine benziyordu.

"Ağlıyor," dedi, annesi için. Masanın üzerinden bir parça ekmek alarak gene dışarı çıktı.

Harriet, "Peki," dedi. "Bu kurumdakilere ne söyleyeceksiniz?"

"Sen onu bize bırak," dedi Frederick.

Molly de, "Evet," diye ekledi.

Angela, "Tanrım!" dedi, kınama karışık bir onaylamayla. "Bazen, sizlerle birlikteyken bu ülkeyi tümüyle anlar gibi oluyorum."

Molly, "Sağolasın," dedi.

Frederick de, "Sağol," dedi.

Dorothy, "Haksızlık ediyorsun, kızcağızım," dedi.

Kızları, Harriet, Sarah, Angela, hemen hemen bir ağızdan, "*Haksızlık* ha!" dediler.

Bunun üzerine Harriet dışında herkes güldü. Ve Ben'in kaderi işte böylece kararlaştırılmış oldu.

Birkaç gün sonra Frederick telefon ederek uygun bir yer bulunduğunu bildirdi; Ben'i almaya araba yollayacaklardı. Hemencecik. Yarın.

Harriet çılgına döndü. Nasıl bir aceleydi bu, ve... evet, nasıl bir acımasızlık! Ya bunu onaylayan doktor? Ya da onaylayacak olan? Ben'i bir kez bile görmemiş olan bir doktor, değil mi?

Harriet bütün bunları David'e söyledi ve onun tutumundan anladı ki kendisinden habersiz epey işler dönmüştü. Annesi ve babası David'in bürosuna telefon etmiş olsalar gerekti. Molly –Harriet şu anda ondan nefret ediyordu– "Ona sözünü geçirmen lazım," gibilerden bir şey söylemişti herhalde, David de, "Evet, bir çaresine bakarım," mı demişti?

David Harriet'e, "Ya o ya biz," dedi. Sesi, Ben'e karşı duyduğu soğuklukla dopdolu "Bu çocuk Mars'dan gelmiş, bize şöyle bir uğramış olsa gerek," diye ekledi. "Dönüp dünyamızda neler gördüğünü rapor edecek, sanırım." Sonra güldü. Harriet bu gülüşü çok zalim buldu. Sesini çıkarmadı ama Ben'in, gittiği bu kurumda fazla yaşamasının beklenmediğini şimdi anlıyordu; daha doğrusu başlangıçtan beri yarı yarıya biliyordu ya...

"Küçücük bir çocuk o," dedi. "*Bizim çocuğumuz.*"

David, "Hayır, değil işte," diyerek kestirip attı. "Yani hiç değilse benim çocuğum değil."

Oturma odasındaydılar. Karanlık kış bahçesinden, uzak ve tiz çocuk sesleri geliyordu. David'le Harriet aynı dürtüye kapılmışçasına pencereye gidip kalın perdeyi araladılar. Bahçe ağaç ve fundaların loş karaltılarıyla doluydu, ama bu sıcacık odadan vuran ışık çimlerin üzerinden uzanarak kışın ka-

rartmış olduğu bir çalıyı, yağmur damlalarıyla ışıldayan dalları ve bir kayın ağacının beyaz gövdesini aydınlatıyordu. Rengarenk kapitone ceketleri, pantolonları, yün başlıklarıyla birbirlerinden ayırtedilmeyen iki karaltı bir pırnal seddinin altındaki karanlığın içinden çıkarak ilerledi. Bunlar, kimbilir nasıl bir serüven yaşamakta olan Helen'le Luke'tular. İkisinin de elinde değnekler vardı, bunlarla geçen yıldan kalma ölü yaprak yığınlarını dürtükleyip duruyorlardı.

"İşte burda!" diye Helen'in sesi bir zafer nidasıyla yükseldi ve Harriet'le David değneğin ucunda, çocukların yazın yitirdikleri sarılı kırmızılı plastik topu gördüler. Kirlenmiş, ezilmiş, ama sağlamdı. İki çocuk topu havaya kaldırıp dönerek, ayaklarını yere vura vura, hızlı bir dansa başladılar. Sonra, durduk yerde, görünür bir nedeni olmadan teras kapısına doğru bir koşu kopardılar. Harriet'le David kapının karşısındaki bir kanapeye oturmuşlardı. Kapı birden içeri doğru açıldı ve çocuklar eve girdiler, iki narin, zarif karaltı; soğuktan yanmış yanakları parlak kırmızı ve gözleri biraz önce bütünleşmiş oldukları karanlık, yabanıl dünyanın heyecanıyla doluydu. Derinden soluyarak bir an durdular; gözleri yavaş yavaş gerçek dünyaya alıştı: Bu sıcak, aydınlık oda ve orda oturmuş onlara bakan anneleriyle babaları. Birbirine tamamen yabancı iki yaşam biçimi bir an için karşı karşıya geldi: Çocuklar demin eskil bir yabanıllığın parçası olmuşlardı ve bu, kanlarında hâlâ gümbürdüyordu ama şimdi o vahşi varlıklarından sıyrılarak ev halkının arasına dönmek zorundaydılar. Harriet'le David de bu dakikayı onlarla paylaşıyorlar, kendi çocukluklarından kalma anılar ve düş güçleriyle onlara katılıyorlardı: Kendi kendilerini açıkça görebiliyorlardı, kanapede oturmuş iki yetişkin, akıllı uslu, evcil, hatta başıboşluk ve özgürlükten uzak oldukları için acınası.

Anababalarını yalnız bulup da odada başka çocuk, özellikle de Ben'in olmadığını görünce Helen babasına sokuldu,

Luke annesine; Harriet'le David de bu iki serüvenci küçüğü kucakladılar – *öz* çocukları– ve sımsıkı tuttular.

Ertesi sabah Ben'i alacak olan araba –küçük siyah bir kamyonet– geldi. Harriet arabanın geleceğini biliyordu çünkü David işe gitmemişti. Onu, Harriet'i, "idare etmek" için evde kalmıştı! David yukarı çıktı, Harriet çocukların kahvaltısını verirken sessizce hazırladığı bavullarla çantaları aşağı indirdi.

Bunları arabanın içine attı. Sonra yüzünü iyice sertleştirip donuklaştırarak –öyle ki Harriet onu tanıyamıyordu– oturma odasında, yerde oturmakta olan Ben'i kucakladı, götürüp kamyonete koydu. Ordan çabucak Harriet'in yanına geldi, yüzü hep öyle sert ve donuk, onu kollarına alarak kamyoneti görmesin diye başını öte yana çevirdi. Araba yola çıkmıştı bile, içinden bağrışlar yükseldiğini Harriet duyabiliyordu. David onu kanapeye oturttu, kollarında hâlâ sımsıkı tutuyor ve tekrar tekrar, "Bunu yapmamız zorunlu, Harriet," diyordu, "zorunlu". Harriet ağlıyordu, şoktan, ferahlıktan, bütün sorumluluğu yüklenmiş olduğu için David'e duyduğu gönül borcundan.

Çocuklar okuldan dönünce David'le Harriet onlara Ben'in, birilerinin yanında kalmaya gittiğini söylediler.

Helen, "Anneannemin yanında mı?" diye kaygıyla sordu.

"Hayır."

Kuşku, kaygı dolu dört çift göz birden rahatladı. Taşkınlık kertesinde bir ferahlama. Çocuklar kendilerini tutamayarak hoplayıp zıplamaya başladılar, sonra da bu sevinç dansı o anda uydurdukları bir oyunmuş gibi yaptılar.

Akşam yemeğinde de aşırı canlı, taşkındılar, kıkır kıkır gülüp duruyorlardı. Derken bir sessizlik anında Jane tiz sesle, "Bizi de evden gönderecek misiniz?" diye sordu. Duygularını kolay açığa vurmayan, sessiz bir çocuktu, minyatür bir Dorothy, gerekli bulmadığı hiçbir sözü söylemezdi. Oysa şimdi o iri mavi gözleri korkuyla annesinin yüzüne dikilmişti.

David, "Yoo, ne münasebet," diye yanıtladı; sesi sert çıkmıştı.

Luke açıklama yaptı: "Ben'i evden uzaklaştırdılar çünkü o aslında bizden biri değil."

Bunu izleyen günlerde aile suya bırakılmış kağıt çiçekler gibi açıldı. Ben'in nasıl bir yük, hepsinin üzerinde nasıl bir baskı olduğunu, çocukların neler çektiğini Harriet şimdi anlıyordu; onların kendi aralarında Ben'i ne kadar çok tartışmış, bu konuda bir uzlaşmaya varmak için uğraşmış olduklarını anababaları bilmek bile istememişlerdi. Şimdi Ben artık yoktu ya, çocukların gözleri parlıyor, neşeden içleri içlerine sığmıyordu; durup durup Harriet'e küçük armağanlar getiriyorlardı, bir şekerleme, bir oyuncak, "Al, anneciğim, bu senin". Durduk yerde koşup onu öpüyor, yüzünü okşuyor, mutlu buzağılar, taylar gibi ona sokuluyorlardı. David günlerce işe gitmeyip evde kaldı, onlarla birlikte olmak için –Harriet'le birlikte. Harriet'i el üstünde tutuyor, incitmemek için elinden geleni yapıyordu. Hastaymışım gibi, diye Harriet için için isyan etti sonunda. Her an Ben'i düşünüyordu, doğallıkla; Ben bir yerlerde mahpustu. Ama nasıl bir mahpus? Harriet o küçük, siyah kamyoneti gözünün önünde canlandırıyor, alınıp götürülürken Ben'in kopardığı öfke haykırışlarını anımsıyordu.

Günler gelip geçiyordu, evin içi olağanlık doluydu. Harriet çocukların Paskalya tatilinden sözettiklerini duydu. Helen, "Artık Ben yok ya, çok iyi olacak," diyordu.

Meğer annelerinin kabul etmek istediğinden ne kadar daha çok şey anlamışlardı, eskiden beri!

Harriet evdeki genel rahatlamanın bir parçası olmakla, bunca zamandır bunca baskıya nasıl dayandığını anlayamamakla birlikte Ben'i de aklından çıkaramıyordu. Sevgiyle, sıcaklıkla düşünüyor değildi onu. Yüreğinde bir damlacık bile normal duygu bulamadığı için kendine kızıyordu ama geceleri uykusunu kaçıran, suçluluk ve dehşet duygusuydu. Harriet gizlemeye çalışsa da David onun uyanık yattığını biliyordu.

Derken bir sabah Harriet anımsayamadığı kötü bir rüyadan uyandı ve "Ben gidip Ben'e ne yaptıklarını göreceğim," dedi.

David gözlerini açtı, bir süre kolunun üzerinden pencereye bakarak sessiz yattı. Zaten yarı uyanıktı. Harriet onun böyle bir kararı korkuyla beklemekte olduğunu algıladı; David'in şu anki duruşunda ona, güzel, tamam öyleyse, buraya kadar, diyen bir şey vardı.

"David, mecburum buna."

"Yapma," dedi David.

"Mecburum, elimde değil."

Onun orda öylece yatışından, tek bir sözcükten öte hiçbir şey demeyişinden Harriet durumun kendisi için kötü olduğunu, David'in yattığı yerde birtakım kararlar verdiğini anladı. David bir süre yattı, sonra kalktı, odadan çıktı, aşağıya indi.

Harriet giyindiği zaman Molly'ye telefon açtı, Molly onu dinler dinlemez buz gibi bir öfkeye kapıldı. "Yok, onun nerde olduğunu söylemeyeceğim sana. Bir iş yaptın madem, orda bırak artık."

Gene de en sonunda adresi Harriet'e verdi.

Harriet gene neden herkesin kendisine ağır bir suç işlemiş gibi davrandığını merak ediyordu. Ben doğdu doğalı bu böyle, diyordu kendi kendine; bir şanssızlığa kurban oldum ben, suç işlemedim.

Ben'i İngiltere'nin kuzeyinde bir yere götürmüşlerdi; arabayla dört beş saat çekerdi, trafik yoğunsa daha da çok. Trafik kötüydü ve Harriet arabasını kurşuni bir kış yağmurunun altında sürüyordu. Öğleden hemen sonra, o esintili, kurşuni yağmur yüzünden doğru dürüst göremediği bozkırlık bir vadide, koyu renk taştan yapılma büyük, oturaklı bir binaya yaklaştı. Bina, dallarından yağmur süzülen kasvetli çamlar arasında dimdik yükseliyordu ve düzenli üç sıra halinde dizilmiş pencereleri parmaklıklıydı.

Harriet ufak bir antreye girdi. İç kapının üzerinde bir

kart duruyordu; karta elle, "Lütfen zile basınız," diye yazılmıştı.

Harriet zile basıp bekledi ama hiçbir şey olmadı. Yüreği çarpıyordu. Damarları hâlâ onu buraya kadar itmiş olan adrenalinle doluydu, gene de uzun araba yolculuğu onu biraz yatıştırmıştı. Şimdi bu kasvetli bina da onun beynine değilse bile -çünkü elinde hiçbir somut bilgi yoktu- gergin sinirlerine, korktuğu şeyin gerçek olduğunu söylüyordu. Beri yandan Harriet korktuğunun ne olduğunu da kesinlikle biliyor değildi. Zile tekrar bastı. Bina sessizdi. Harriet içerlerde bir yerde, uzaktan uzağa bir zilin tiz sesini duyabiliyordu. Gene hiçbir şey olmadı. Tam arkaya dolanmak üzereydi ki kapı ansızın açıldı, kat kat kazaklar, hırkalar giymiş, boynuna kalın bir atkı dolamış, pasaklı bir kız eşikte belirdi. Kabarık kıvırcık sarı saçlarının altında ufak, soluk bir yüzü vardı, saçının, koyun kuyruğuna benzeyen örgüsüne mavi bir kurdele bağlamıştı. Yorgun görünüyordu.

"Evet?" diye sordu.

Harriet buraya hiçbir ziyaretçi gelmediğini ve bunun da ne anlama geldiğini anladı.

"Ben Bayan Lovatt," dedi, baştan tavrını belli ederek. "Oğlumu görmeye geldim."

Bu ne idüğü belirsiz kurumun böyle bir söz duymayı hiç beklemediği besbelliydi.

Kız ağzı adeta açık kalarak Harriet'e baktı ve başını, elinde olmadan, bir yetersizlik ifadesiyle salladı, sonra, "Dr. MacPherson bu hafta burda yok," dedi. Kendi de İskoçyalıydı, belirgin bir şiveyle konuşuyordu.

Harriet kesin bir ifadeyle, "Yerine bakan biri vardır elbet," dedi.

Kız onun tutumu karşısında gerileyerek hafifçe gülümsedi; çok kaygılıydı. "Bekleyin burda," diye mırıldanarak içeri girdi.

Harriet, büyük kapının yüzüne kapanmasına fırsat ver-

meyerek kızın peşinden yürüdü. Kız dönüp ona baktı; dışarda bekleyeceksiniz, demek ister gibiydi ama, "Ben gidip birini bulayım," dedi ve koridorun loş mağarasına daldı. Tavan boyunca sıralanmış olan küçük lambalar karanlığı hiç etkilemez gibiydi. Havada dezenfektan kokusu vardı. Mutlak bir sessizlik. Yok, hayır; bir süre sonra Harriet binanın arkalarında bir yerden gelen yüksek, tiz bir çığlığın ayırdına vardı, çığlık yükselip kesiliyor, sonra gene başlıyordu.

Hiçbir şey olmadı. Harriet, akşamın yaklaşmasıyla şimdiden kararmaya başlamış olan antreye döndü. Yağmur iliklere işleyen bir sağanağa dönmüştü, sessiz, tekdüze. Bozkırlar gözde silinmişti.

Harriet tekrar ısrarla zile bastı sonra koridora döndü. Tavandaki iğne başına benzer ışıkların altında, ta uzaktan beliren iki karaltı Harriet'e yaklaştı. Pek de temiz olmayan beyaz bir iş gömleği giymiş genç bir adam, peşinde de deminki kız; şimdi ağzında bir sigara vardı, gözlerini dumana karşı kısmıştı. İkisi de yorgun görünüyorlardı, ne yapacaklarını kestiremez gibiydiler.

Genç adam, genel olarak yıpranmış görünen, sıradan biriydi. Teker teker alınınca ellerinde, yüzünde, gözlerinde dikkati çekecek bir şey yoktu ama havasında bir umarsızlık seziliyordu, içinde bir öfke ya da umutsuzluk birikimi varmış gibi.

"Buraya giremezsiniz," dedi telaşlı, kararsız bir sesle. "Bizde ziyaret günü yoktur." Sesi, genizden ve düz, bir Güney Londralının sesiydi.

"Ama burdayım," dedi Harriet. "Oğlum Ben Lovatt'ı görmeye geldim buraya."

Genç adam birden derin bir soluk alarak kıza baktı, kız da dudaklarını büzüp kaşlarını kaldırdı.

Harriet, "Bana bakın," dedi. "Anlamıyorsunuz galiba. Gidecek değilim burdan, inanın. Oğlumu görmeye geldim, görmeden gitmeyeceğim."

Genç adam onun kararlı olduğunu anlamıştı. Ağır ağır

başını salladı, evet, ama sorun o değil, dercesine. Harriet'e gözlerini kısmış bakıyordu. Harriet uyarılmakta olduğunu algıladı, hem de bunun sorumluluğunu yüklenen biri tarafından. Biraz acınacak biri olabilirdi bu genç adam, yeterli beslenmeyen, başka iş bulamadığı için burda olan, aşırı yorgun biri olduğu kesindi, gene de konumunun ağırlığı –acı yükü– üzerinden akıyordu ve yüzünün ifadesi, o kızarmış, duman yorgunu gözleri sert ve otoriterdi, ciddiye alınmaları gerek.

"Çocuklarını getirip buraya atan kimseler bir daha gelip bakmazlar," dedi.

Kız da, "Siz hiç anlamıyorsunuz," diye ekledi.

Harriet, "Bıktım artık!" diye patladı. "Hiçbir şeyi anlamadığımı işitip durmaktan usandım. Bu çocuğun annesiyim ben. Ben Lovatt'ın annesiyim. *Siz* anlıyor musunuz şimdi?"

Birden bu üç kişi evrensel bir kara yazgıyı kavramanın, hatta utnarsızca kabul etmenin yakınlığını duyumsadılar.

Genç adam, peki, gibilerden başını sallayarak, "Neyse," dedi, "gidip bakayım..."

Harriet, "Ben de geliyorum," dedi.

Bunu duyan genç adam gerçekten telaşlanarak, "Yoo, olmaz," diye hafifçe bağırdı. "*Gelemezsiniz!*" Kızdan yana bir baş işareti yaptı, kız şaşılası bir hızla koşarak uzaklaştı. Genç adam Harriet'e, "Siz burda kalın," diyerek uzun adımlarla kızın arkasından yürüdü.

Harriet kızın sağa dönüp gözden yittiğini gördü. Hiç düşünmeden, sağ yanındaki bir kapıyı açtı. Genç adamın lanet okur ya da uyarır gibi kalkan kolunu gördüğü anda kapının ardındaki gerçeği algıladı.

Duvarları boyunca büyüklü küçüklü sayısız karyola dizilmiş duran uzun bir koğuşun başındaydı. Koğuşun öbür ucundaki kapıya doğru hızlı adımlarla yürürken, karyolalarda irili ufaklı çocukların yattığını ve her bir çocuğun, insan modelinin çarpıtılmış bir kalıbına dökülmüş olduğunu gördü. Çarpılma kiminde hafif, kiminde dehşet vericiydi: Sap gibi bedeni-

nin bitiminde sallanan kocaman kafasıyla virgüle benzer bir bebecik... derken, iri fırlak gözleri, kol ve bacak yerine geçen incecik uzantılarıyla sopamsı bir böceği andıran bir şey... etleri eriyip çözülen, her yanı birbirine karışmış bir küçük kız... kireç rengi şişmiş kol ve bacaklarıyla bir taşbebek, gözleri mavi göller gibi geniş ve boş, açık duran ağzının içinde şişmiş bir dil... Gövdesinin bir bölümü öbüründen kopmuş da kayıyormuş gibi çarpık duran ince uzun bir oğlan çocuk. Bir başka çocuk ilk bakışta normal görünüyordu, sonra Harriet onun başının arkasının bulunmadığını gördü; çocuk salt yüzdü ve bu yüz Harriet'e bakıp haykırır gibiydi. Sıra sıra acibe, hemen hepsi uykuda, hepsi sessiz. Hepsi de resmen uyuşturulup aptallaştırılmıştı. Ama hepsinin sessiz olduğu söylenemezdi. Kenarlarına battaniye geçirilmiş küçük bir karyoladan iç karartıcı bir hıçkırık sesi geliyordu. Durup durup yükselen ve şimdi daha yakından gelen o deminki çığlık Harriet'in gene sinirlerini törpüledi. İlaç kokusunu bastıran bir insan pisliği kokusu.

Sonra Harriet bu karabasanlar koğuşundan çıktı, kendini deminkine koşut ve eş olan bir başka koridorda buldu. Koridorun sonunda deminki kızla genç adamın biraz ona doğru yaklaştıktan sonra gene sağa döndüklerini gördü... Var gücüyle bir koşu kopardı; ayaklarının döşeme tahtalarında çıkardığı patırtıyı duyabiliyordu; köşeyi dönünce kendini ilaç yüklü tekerlekli masalarla dolu, minicik bir odada buldu. Harriet bunu da koşarak geçti ve kendini bu kez beton zeminli, uzun bir geçitte buldu. Karşısındaki duvarda sırayla, parmaklıklı gözetleme kapıları vardı. Harriet yanlarına yetiştiğinde genç adamla kız bu kapılardan birini açmaktaydılar. Şimdi her üçü de sesli sesli soluyordu.

Genç adam Harriet'in burda bulunmasını kastederek, "Öf!" dedi.

Kapı açılıp da içerki dört köşe odayı gördüğü zaman Harriet de, "Hem de ne öf!" diye ekledi. Odanın duvarları yer yer

düğmelenerek pahalı deri kaplamaya benzetilmiş parlak beyaz plastikle kaplıydı. Yerde, yeşil bir sünger şilte üzerinde Ben yatmaktaydı. Baygındı. Çıplak bedenine bir deli gömleği giydirilmişti. Uçuk sarı dili ağzından dışarı sarkmıştı. Cildi ölü beyazdı; yeşilimtrak. Her şeye –duvarlar, yer, Ben– pislik bulaşmış durumdaydı. Tümüyle ıslak olan şilteden yere koyu sarı bir idrar birikintisi sızmıştı.

Genç adam, "Gelmeyin, dedim size!" diye bağırdı.

Ben'i o omuzlarından tuttu, kız da ayaklarından. Çocuğa dokunuşlarından Harriet onların kaba ve hoyrat olmadıklarını anladı. Çocuğu bu şekilde tutup kaldırarak –çünkü böylece onun pek az yerine dokunmuş oluyorlardı– dışarı çıkardılar, koridorun biraz ötesindeki bir başka kapıdan içeri girdiler. Harriet de peşlerinden gitti, sonra durup onları seyretti. Bu odada koskocaman bir banyo küveti, üzerinde elektrik prizleri olan eğimli beton bir raf vardı, bir duvar boyunca lavabolar sıralanmıştı. Genç adamla kız Ben'i rafın üzerine yatırdılar, deli gömleğini çözüp çıkardılar, suyun ısısını ayarladıktan sonra çocuğu musluklardan birine geçirilmiş olan bir hortumla yıkamaya giriştiler. Harriet duvara yaslanmış, seyrediyordu. Öylesine beyninden vurulmuşa dönmüştü ki hiçbir şey hissetmiyordu.

Ben kıpırdamıyordu. Rafın üzerinde ölü bir balık gibiydi. Kız onu birçok kere yandan yana, öne arkaya çevirdi. Böyle zamanlarda genç adam suyu kesiyordu. Sonunda Ben'i rafın başka bir köşesine götürüp kuruladılar, bir çamaşır yığınından temiz bir deli gömleği alarak sırtına geçirdiler.

"Neden?" diye Harriet sordu yırtıcı bir sesle. Karşısındakiler bunu yanıtlamadılar.

Dili dışarda, baygın yatan çocuğu kıskıvrak bağlayarak dışarı çıkarttılar, koridorun üzerindeki başka bir odaya aldılar. Burda da yatağa benzer beton bir raf vardı. İki genç Ben'i bunun üzerine uzattıktan sonra doğruldular ve ıslık çalarcasına iç geçirdiler.

Genç adam, "Buyrun işte," dedi. Bir an, çektiği sıkıntıdan sonra kendini toplamak için gözlerini yumup durdu, sonra bir sigara yaktı. Kız elini uzatıp sigara istedi, genç adam ona bir sigara verdi. Sigaralarını içerlerken Harriet'e yenilgi dolu, yorgun gözlerle bakıyorlardı.

Harriet ne diyeceğini bilemedi. Karşısında öbür, sahici çocuklarından biri varmışçasına yüreği yanıyordu, çünkü Ben, o soğuk, donuk, uzaylı gözleri kapalı olduğu için şu anda görülmedik derecede normal duruyordu. Acınası: Harriet'in içinden şimdiye değin hiç ona acımak gelmemişti.

"Onu alıp eve götüreceğim," dedi.

Genç adam ters ters, "Sizin bileceğiniz şey," diye yanıtladı.

Kız Harriet'i merakla süzmekteydi, sanki Harriet de Ben gibi görülmedik bir şeydi, aynı kumaştan dokunmuş. "Götürüp ne yapacaksınız?" diye sordu. Sonra, "Öyle güçlü ki!" diye ekledi ve Harriet onun sesindeki korkuyu tanıdı. "Ömrümde böyle bir şey görmedim."

Genç adam, "Hiçbirimiz görmedik," dedi.

"Giysileri nerde?"

Genç adam bunu duyunca küçümseyerek güldü, sonra, "Onu giydirip paşa paşa eve götüreceksiniz ha?" diye sordu.

"Ne var bunda? Buraya gelirken sırtında giysileri yok muydu?"

Harriet'in, hemşire mi, hastabakıcı mı olduklarını kestiremediği iki görevli aralarında bakıştı. Sonra ikisi de sigaralarından derin birer nefes çekti.

Genç adam, "Bayan Lovatt, durumu anladığınızı sanmıyorum," dedi. "Yolunuz ne kadar?"

"Arabayla dört beş saat."

Genç adam gene güldü; bu işin olasızlığına, Harriet'in saçmalamasına. "Çocuk yolda ayılacak," dedi. "O zaman ne olacak?"

Harriet, "Karşısında beni görecek," dedi, sonra aptallık

ettiğini karşısındaki yüzlerden okudu. "Peki, öyleyse, siz ne tavsiye ediyorsunuz?"

Kız, "Gömleğin üstüne birkaç tane de battaniye sarın," dedi.

Genç adam, "Sonra da arabanızı olanca hızınızla sürün," diye ekledi.

Üçü karşılıklı dikilip birbirlerine sessizce baktılar, uzun, ciddi bakışlarla.

Kız birden yazgısına ateş püskürerek, "Siz deneyin bakalım bu işi yapmayı," dedi. "Bir kerecik deneyin, bakalım. Neyse, ben bu ayın sonunda ayrılıyorum nasılsa."

Adam, "Ben de öyle," dedi. "Birkaç haftadan fazlasına hiç kimse dayanamıyor zaten."

"Anlıyorum," dedi Harriet. "Şikayet edecek falan da değilim."

"Bir kağıt imzalamanız gerekiyor. Kendimizi korumak zorundayız."

Ne var ki kağıdı bulmak kolay olmadı. Nihayet, bir dosya dolabını uzun uzun karıştırdıktan sonra yıllar önce teksir edilmiş bir matbu kağıt buldular. Kağıt Harriet'in kuruma hiçbir sorumluluk yüklemediğini belirtiyordu.

Harriet şimdi çocuğuna ilk kez dokunarak onu kucağına aldı. Ben'in ağırlığını hissedince, "ölü gibi ağır," deyimini ilk olarak anladı.

"O koğuştan bir daha geçmiyorum," diyerek koridora çıktı.

Genç adam bezgin bir alaycılıkla, "Ne mutlu size," dedi. Birkaç battaniye aldı. Ben'i bunlardan ikisine sarıp otomobile götürdüler, arka koltuğa yatırdılar, üzerine de bir battaniye daha örttüler. Ben'in yalnızca yüzü görünüyordu.

Üçü otomobilin yanında bir an durdular. Birbirlerinin yüzünü zor seçebiliyorlardı. Otomobilin farlarıyla binanın ışıkları dışında ortalık karanlıktı. Ayaklarının altında sular fışırdıyordu. Adam iş gömleğinin cebinden, içinde bir enjektör,

iki iğne ve birkaç ilaç ampülü bulunan plastik bir kutu çıkardı.

"Bunları da alın bari," dedi.

Harriet duraksayınca kız, "Bayan Lovatt," dedi. "Siz daha durumun..."

Harriet başını eğerek kutuyu aldı, arabaya bindi.

Genç adam, "Günde dört kez iğne vurabilirsiniz, fazlası olmaz," dedi.

Harriet fren kolunu indireceği sırada, "Söyleyin," dedi. "Çocuk ne kadar dayanırdı sizce?"

İki gencin yüzleri karanlığın üzerinde iki yamaydı, gene de Harriet adamın başını sallayıp öteki tarafa çevirdiğini farketti. Kızın sesi duyuldu: "Hiçbiri fazla dayanmaz. Ama bu... çok güçlü. Şimdiye dek böylesine güçlüsünü görmemiştik, hiçbirimiz."

"Yani ötekilerden daha mı uzun dayanacaktı?"

"Yoo," dedi genç adam. "Hiç de öyle demek değil. Böylesine güçlü olduğu için durmadan mücadele ediyor, bu yüzden de ona daha çok ilaç verilmesi gerekiyor. İlaç öldürüyor onları."

Harriet, "Anladım," dedi. "Eh, ikinize de teşekkür ederim."

Gençler orda durup arabanın ardından baktılar, sonra hemen yağmurlu karanlığa karıştılar. Harriet araba yolunun dönemecine saparken onların o loş sundurmada yan yana durduklarını gördü, içeri girmeyi canları istemiyormuş gibi.

Kış yağmurunun altında arabayı sürerken elinden geldiğince hız yapıyor, ana yollardan uzak durmaya çalışıyordu. Gözü arkadaki battaniye yığınındaydı. Yarı yolda battaniyelerin kalkıp inerek dalgalanmaya başladıklarını gördü. Ben Bir öfke böğürüşüyle uyandı, kendini ordan oraya atarak yere düşünce de çığlık çığlığa bağırmaya başladı; Harriet'in o kurumda duyduğu tiz, cılız çığlıklara benzemiyordu bunlar, içinde titreşimler yapan korku çığlıklarıydı.

Harriet buna yarım saat dayandı; Ben'in çıkardığı patırtıların arabayı titrettiğini hissediyordu. Gözleri arabayı çekebileceği tenha bir park yeri arıyordu, bulduğu zaman durdu, motoru işler bıraktı ve enjektörü çıkardı. Bunu kullanmasını öteki çocuklardan birinin bir hastalığı sırasında öğrenmişti. Üzerinde ad bulunmayan kapsülü kırıp açtı, enjektörü doldurdu. Sonra arkaya eğildi. Deli gömleğinin altında çıplak olan Ben soğuktan mosmor kesilmiş, haykırarak çırpınıp kıvranıyor, kurtulmaya çabalıyordu. Harriet'e bakan gözlerinde bir kin parıltısı vardı. Beni tanımıyor, diye düşündü Harriet. Deli ceketini çözmeyi göze alamadı. İğneyi Ben'in boynunun yakınına batırmaktan da korkuyordu. Sonunda çocuğun ayak bileklerinden birini tutup kavramayı başardı, iğneyi baldırının alt kısmına batırdı, hareketsiz kalmasını bekledi; birkaç dakika sürdü bu. Neydi acaba bu ilaç?

Harriet Ben'i gene arka koltuğa, battaniyelerin altına yatırdı, bu sefer ana yolları yeğleyerek arabayı evine doğru sürdü. Eve saat sekiz sularında vardı. Çocuklar mutfak masasının başında oturuyor olsalar gerekti. David de yanlarındaydı, hiç kuşkusuz; işe gitmiş olamazdı.

Harriet kucağında, bir battaniye yığını halindeki, yüzü örtülü Ben'le aile odasına girdi, alçak bölmenin üzerinden onlara baktı. Hepsi de büyük masanın çevresindeydiler. Luke, Helen, Jane, Küçük Paul. Ve de David, yüzü donuk, öfkeli. Ve çok yorgun.

Harriet, "Onu öldürüyorlardı," diye konuştu; bunu çocukların yanında söylediği için David'in onu bağışlamayacağını hemen anladı. Hepsinin yüzünde korku okunuyordu.

Harriet dosdoğru yukarı çıkarak büyük yatak odasına, ordan da "bebek odasına" gitti, Ben'i yatağa yatırdı. Ben uyanmaya başlamıştı. Aynı zamanda çırpınmaları, çabalamaları, çığlıkları da başladı. Gene yere düşmüştü, yerde yuvarlanıyor, kendini gene ordan oraya atarak kıvranıyordu ve gözlerinde gene katıksız bir kin vardı.

Harriet deli gömleğini çıkartamadı.

Mutfağa inerek sütle bir tabak bisküvi aldı; kocasıyla çocukları mutlak bir sessizlik içinde onu seyrediyorlardı.

Ben'in çırpınmalarıyla çığlıkları evi sarsmaktaydı.

David, "Polisler gelecek," dedi.

Harriet, "Sen bunlarla ilgilen," diye buyurarak yiyecekleri alıp yukarı çıktı.

Ben onun elindekileri görünce çırpınmaktan vazgeçerek sustu; gözleri iyice aç bakıyordu. Harriet onu mumyaymış gibi kaldırdı, bardağı dudaklarına tuttu. Ben sütü kocaman yudumlarla yutacağım derken nerdeyse boğuluyordu; ölesiye açmış meğer! Harriet parmaklarını dişlere yaklaştırmamaya çalışarak ona bisküvi yedirdi. Getirmiş olduğu bisküviler bitince Ben gene höykürüp çırpınmaya başladı. Harriet ona bir iğne daha yaptı.

Çocuklar televizyon başındaydılar ama seyretmiyorlardı. Jane'le Paul ağlamışlardı. David masada, başını ellerine almış oturuyordu. Harriet onun duyması için, yavaş sesle, "Tamam, ben ağır bir suç işledim ama orda onu öldürüyorlardı," dedi.

David kıpırdamadı. Harriet ona sırtını dönüp durmuştu. Onun yüzünü görmek istemiyordu.

"Birkaç ay içinde ölecekti, belki de birkaç hafta," dedi. Bir sessizlik. Sonunda Harriet döndü. David'e bakmaya dayanamıyordu. David hasta görünüyordu ama mesele bu değildi...

"Dayanamadım," dedi Harriet.

David kasıtla, açık açık, "Amaç o değil miydi, peki?" diye sordu.

Harriet inledi. "Evet ama sen görmedin ki, görmedin...!"

David, "*Görmemeye* özen gösterdim," dedi. "Ne olacağını sanıyordun sen, kuzum? Onu toplumun uyumlu bir üyesine dönüştürecekler, her şey güllük gülistanlık olacak mı sanıyor-

dun?" David karısını alaya alıyordu ama bu, boğazının gözyaşlarıyla tıkanmış olmasındandı.

Şimdi birbirlerine baktılar, dikkatle, uzun uzun, birbirlerine ilişkin her şeyi görerek. Harriet, peki, tamam, diye düşündü, o haklıydı, ben haksızdım. Ama olan oldu artık.

Yüksek sesle, "Tamam, ama olan oldu artık," dedi.

"Bu da *mot juste* olsa gerek."

Harriet kanapeye, çocuklarının yanına oturdu. Şimdi hepsinin yüzlerinde yaş izi olduğunu görebiliyordu. Onlara sarılıp avutamıyordu da, çünkü onları ağlatan kendisiydi.

Sonunda, "Yatak saati," dediği zaman çocuklar hemen ayağa kalktılar, ona bakmadan gittiler.

Harriet Ben'in yiyebileceği şeyleri toparlayarak yukarı, yatak odasına götürdü. David kendi eşyalarını başka bir odaya taşımıştı.

Ben sabaha karşı uyanıp da böğürmeye başlayınca Harriet onu yedirdi, sonra iğneyle uyuşturdu.

Her zamanki gibi çocukların kahvaltısını verdi, normal davranmaya çalıştı. Onlar da ellerinden geleni yaptılar. Kimse Ben'in sözünü etmedi.

David aşağı indiği zaman Harriet ona, "Lütfen çocukları okula götür," dedi.

O zaman evin içinde bir Ben bir de Harriet kaldılar. Ben uyandığında Harriet ona yemek verdi ama iğne yapmadı. Çocuk gene bağırıp çırpınıyordu ama Harriet, eskisinden daha az, diye düşündü.

Onun yorgun düşüp sustuğu bir anda, "Ben," dedi, "evindesin artık, o yerde değilsin." Çocuk ona kulak verir gibiydi.

"Şamata yapmayı kesersen sana giydirdikleri şeyi sırtından çıkarırım."

Ama acele etmişti. Ben gene çırpınmaya başladı. Harriet onun bağrışlarının arasından sesler duydu, merdiven başına çıkıp baktı. David işe gitmemiş, Harriet'e yardım etmek için

evde kalmıştı. Kapıda iki genç kadın polis vardı, David onlarla konuşmaktaydı. Polisler gitti.

David ne söylemişti onlara? Harriet sormadı.

Çocukların okuldan dönecekleri zaman yaklaşınca Ben'e, "Artık uslu durmanı istiyorum, Ben," dedi. "Öbür çocuklar eve gelecekler, böyle bağırıp durursan onları korkutursun."

Ben sustu. Bitkin düşmüştü.

Yerde yatıyordu şimdi; her yana pislik bulaşmıştı. Harriet çocuğu alıp banyoya götürdü, soyup küvete koyarak yıkadı. Ve onun dehşet içinde ürperdiğini gördü; demek o yerde onu baygın olmadığı zamanlarda da yıkıyorlardı. Harriet onu tekrar yatağa götürdü. "Gene bağırmaya başlarsan ben de, ne yapayım, o şeyi gene giydiririm sana," dedi.

Ben ateşpüsküren gözlerle, dişlerini gıcırdatarak ona bakıyordu. Ama bir yandan da korku içindeydi. Harriet ona korku yoluyla söz geçirecekti artık.

Odayı temizlemeye başladı. Ben yattığı yerde kollarını oynatıp duruyordu, unutmuş olduğu bir şeyi anımsar gibi. Kuruma gittiğinden beri o bez kafesin içinde tutulmuştu, besbelli.

Sonra yatağın üzerine çömeldi, kollarını oynatarak çevreyi gözden geçirdi ve odasıyla Harriet'i en nihayet tanıdı.

"Kapıyı aç," dedi.

Harriet, "Olmaz," diye yanıtladı. "Senin uslu duracağından emin olana kadar açmayacağım."

Ben gene höykürmesine girişecekti ama Harriet, "Ben, ciddiyim!" diye bağırdı. "Bağırıp çağırırsan bağlarım seni."

Ben kendini tuttu. Harriet ona sandviçlerini uzattı; Ben bunları ağzına tıkıştırdıkça boğulacak gibi oluyordu.

Ona binbir zorlukla öğrettikleri temel görgü kurallarının hepsini unutmuştu.

Ben yemeğini yerken Harriet sakin bir sesle konuşmaya başladı. "Bak, dinle beni, Ben. Dinleyeceksin beni. Uslu du-

rursan işler yolunda gider. Yemeğini güzelce yemelisin. Oturağı kullanmalı ya da tuvalete gitmelisin. Bağırıp çağırmak da yasak." Ben'in onu duymuş olduğundan emin değildi. Sözlerini yineledi. Döne döne yineledi.

O akşam Ben'in yanında kaldı, öbür çocukları hiç görmedi. David gene ondan ayrı, öteki odada yattı. Harriet şu sırada Ben'i yeniden aile yaşamına hazırlarken öbür çocukları Ben'den koruduğunu düşünüyordu. Beri yandan onların böyle düşünmediklerini biliyordu; onlara göre Harriet kendilerine sırt çevirerek Ben'le birlikte yabancı bir diyara gitmeyi seçmişti.

O gece Harriet Ben'in kapısını kilitleyip sürmelediyse de Ben'i uyuşturmadı, onun uyuyacağını umuyordu. Ben uyudu ama bir süre sonra dehşet içinde haykırarak uyandı. Harriet odaya girince onu duvara sokulmuş, kolunu yüzüne örtmüş durumda buldu, söylenenleri duymuyordu bile. Gene de Harriet bu dehşet fırtınasını dindirebilecek yatıştırıcı, inandırıcı sözler söyleyerek uzun uzun konuştu, konuştu. Çocuk en sonunda sakinleşince Harriet ona yemek verdi. Ben yemek yemeye doyamıyordu. Gerçekten de aç bırakmışlardı demek onu. Öyle ya, uyuşturmak zorundaydılar, baygın yattığı zaman da çocuk yemek yiyemezdi, doğallıkla. Karnı doyunca Ben gene sırtını duvara iyice yaslayarak yatağın üzerine çömeldi, gözlerini, zindancılarının girmesini beklercesine, kapıya dikti. Evinde olduğunu tam kavrayamamıştı.

Derken başı önüne düşerek uyudu... bir kükremeyle uyanıp gene uyudu... gene uyandı... Harriet onu yatıştırdı, çocuk gene uykuya daldı.

Günler geçti; geceler geçti.

En sonunda Ben evinde, güvenlikte olduğunu algıladı. Yemeğini, her lokması son lokmasıymışçasına yemekten yavaş yavaş vazgeçti. Oturağını kullanmaya, sonra annesinin elinden tutup koridora çıkarak tuvalete gitmeye yavaş yavaş alıştı. Derken alt kata indi: Düşmanı bir an önce görebilmek,

bu kez ele geçmemek için çevresine bakışlar fırlatarak. Öyle ya, onun görüşüne göre bu ev onun tuzağa düşürülmüş olduğu yerdi. Hem de babası tarafından. David'i ilk gördüğü an geri geri giderek dişlerinin arasından tısladı.

David onu rahatlatmaya kalkışmadı. Onun görüşüne göre Ben, Harriet'in sorumluluğuydu; kendisiyse öteki çocuklardan -gerçek çocuklarından sorumluydu.

Ben büyük masanın başında, öbür çocukların arasında yerini aldı. Gözlerini, onu düşmana teslim etmiş olan babasından ayırmıyordu. Helen, "Merhaba, Ben," dedi. Sonra Luke: "Merhaba, Ben." Sonra Jane. Ama Paul merhaba demedi. Ben'in dönüp gelmiş olmasından son derece mutsuzdu. Gidip kendini bir koltuğa bırakarak televizyon seyrediyormuş gibi yaptı.

En sonunda Ben, "Merhaba," dedi. Gözleri bir yüzden öbürüne kayıyordu: Dost mu, düşman mı?

Onları dikkatle izleyerek yemeğini yedi. Onlar kalkıp televizyon seyretmeye gidince, yanlış yapmamak için onlara öykünerek o da gitti, onlar bakıyor diye o da ekrana bakmaya başladı.

Böyle böyle her şey normale döndü, bu durumda bu deyim kullanılabilirse...

Gelgelelim Ben babasına güvenmiyordu; bir daha hiç güvenmedi ona. David ne zaman biraz yakına gelse Ben taş kesilip geri geri gidiyor, David daha yaklaşacak olursa Ben hırlıyordu.

Ben'in iyileştiğine inanç getirince Harriet tasarlamakta olduğu bir fikri uygulamaya koydu. Geçen yaz bahçe iyice bakımsız kalmıştı; John adında bir genç onlara bu konuda yardım ediyordu. Orda burda bulabildiği işleri yapan, düzenli bir işi olmayan bir gençti.

Birkaç gündür taflanları kırpmış, çiçekleri aralamış, kuru bir dalı kesip çimleri biçmişti. Ben onun yanından ayrılmak istemiyordu. Bahçeye açılan camlı kapıda çömelerek

John'un gelmesini bekliyor, sonra köpek yavruları gibi adım adım onu izliyordu. John onun varlığından hiç rahatsız olmaz gibiydi. İri yarı, dağınık saçlı, güleryüzlü genç bir çocuktu, iyi huylu, sabırlı. Ben'e karşı rahat bir hoyratlıkla davranıyordu; sanki çocuk sahiden de terbiye edilip yetiştirilmesi gereken bir köpek yavrusuydu. "Hayır, oturduğun yerde otur bakayım; işimin bitmesini bekleyeceksin." "Şu makası tutuver benim için, tamam." "Yok, ben eve gidiyorum artık. Bahçe kapısına kadar gelebilirsin."

John evine gittiği zaman Ben kimileyin huysuzlanıp mızıldanıyordu.

Şimdi Harriet, John'un uğrak yeri olduğunu bildiği kafeye –Betty's Caff deniliyordu– gitti, onu birkaç arkadaşıyla burada buldu. İşsiz gençlerden oluşan bir gruptu bu, on kişi kadardılar, aralarına bazen birkaç da kız katılırdı. Harriet herhangi bir açıklama yapmaya kalkışmadı, çünkü artık durumu herkesin çok iyi anladığını biliyordu, yani doktorlarla uzmanların dışında herkes.

Harriet bu gençlerin arasına oturdu, Ben'in okula gitmesine daha iki üç yıl olduğunu anlattı. Ben normal ana okullarına uyum sağlayamazdı. Harriet "uyum" sözcüğünü söylerken kasıtla John'un gözlerinin içine baktı, John, evet gibilerden başını salladı. Harriet onun gündüzleri Ben'i oyalamasını istiyordu, iyi para verecekti.

John, "Yani sizin evinizde mi?" diye sordu, bu öneriye hayır diyerek.

Harriet, "Bu sana kalmış," dedi. "Ben seni seviyor, John. Sana güveniyor."

John arkadaşlarına baktı; birbirlerine gözleriyle danıştılar. Sonra John, peki anlamında başını eğdi.

Artık sabahları John saat dokuz sularında geliyor, Ben'i motosikletine bindirip götürüyordu. Ben sevinçle gidiyordu, kahkahalar atarak, dönüp bir kez bile annesine, babasına, kardeşlerine bakmadan. Aradaki anlaşma Ben'in akşam ye-

meğine kadar evinden uzak tutulmasıydı ama sık sık bundan çok daha geçe kaldığı oluyordu. O genç işsizler grubunun bir parçası olup çıkmıştı; onlarla birlikte kaldırımlarda oyalanıp kafelerde oturuyor, arada ufak tefek işlere, sinemalara gidiyor, motosiklete, ödünç alınmış arabalara binip hız yapıyordu.

Büyük evdeki aile de gene bir aile olup çıkmıştı. Yani, hemen hemen.

David yatak odasına döndü. Ama karı kocanın arasında bir uzaklık vardı. Bu uzaklığı yaratan ve şimdi koruyan, Harriet kendisini çok kötü incitmiş olduğu için David'di: Harriet bunu anlayabiliyordu. Artık doğum kontrol hapı almaya başladığını bildirdi. İkisi için de acı bir andı bu, çünkü geçmişte Harriet'in bu yöntemi kullanmasını olasız kılan yakınlıklarını, inançlarını anımsatıyordu. İkisi de, doğanın akışına dışardan karışmanın yanlış olduğuna derinden inanırlardı o zaman! Doğanın –şimdi acı acı anımsıyorlardı bunu– eninde sonunda güvenilir olduğuna inançları vardı.

Harriet annesine telefon ederek bir haftalığına gelmesini istedi, sonra da başbaşa bir tatile çıkmaları için David'e yalvardı. Luke'un doğumundan bu yana bir gün bile başbaşa kalabilmiş değillerdi. Kent dışında sakin bir otel seçtiler, bol bol yürüyüş yaptılar, birbirlerini el üstünde tutmaya özen gösterdiler. İçlerinde hep bir sızı vardı ama bununla ilelebet yaşamayı öğrenmeleri gerekiyordu herhalde. Kimi zaman, özellikle de en mutlu anlarında, gözlerinin dolmasını önleyemiyorlardı. Geceleri kocasının kollarında yatarken Harriet bunun geçmişteki, sahici aşklarına zerrece benzemediğini biliyordu.

"Ne dersin," dedi bir seferinde, "eski kararımızda dursak da daha çocuk yapsak?"

David'in bedeninin kasıldığını hissetti, öfkesini hissetti.

David "Hiçbir şey olmamış gibi mi yani?" dedi en sonunda. Harriet onun kendi yanıtını merakla beklediğini anladı: David kulaklarına inanamamıştı.

"İkinci bir Ben olmaz ki artık," dedi. "Neden olsun?"

Bir sessizlikten sonra David, "İkinci bir Ben sorunu değil bu," dedi, öfkesini gizlemek için sesini donuklaştırarak.

Harriet biliyordu ki David'in ona yöneltebileceği suç, kendisinin kendisine –hiç değilse olanca açıklığıyla– itiraf edemediği şeydi: Gidip Ben'i kurtardığı zaman ailesine ölümcül bir darbe indirmişti.

Gene de direndi: "Başka çocuklarımız olabilir."

"Elimizdeki dört çocuğu hiçe mi sayıyoruz yani?"

"Hepimizi yeniden biraraya getirir belki, yeniden mutluluk verir..."

David sesini çıkarmadı; ve bu sessizliğin içinde Harriet kendi sözlerinin nasıl kof bir tınlam çıkarmış olduğunu duydu.

Sonunda David aynı donuk ifadeyle "Peki, ya Paul?" diye sordu. Çünkü en çok zedelenen Paul olmuştu.

Harriet, "Belki o da düzelir," dedi umutsuzcasına.

"Paul düzelmeyecek, Harriet." David'in sesinde bastırdığı öfkenin titreşimi vardı şimdi.

Harriet ona sırtını döndü, yattığı yerde ağlamaya başladı.

Yaz tatili yaklaştığında Harriet bütün akrabalara özenli mektuplar yazarak Ben'in hemen hemen bütün gün dışarda olduğunu anlattı. Bunu yaparken sadakatsizlik ediyormuş, ihanet ediyormuş gibi geliyordu. Ama kime karşı?

Akrabalardan bazıları geldiler. Molly ile Frederick bunların arasında yoktu; onlar Ben'i geri getirdiği için Harriet'i bağışlamamışlardı, hiçbir zaman da bağışlamayacaklarını genç kadın biliyordu. Sarah Amy'yi ve –artık dış dünyaya karşı kendi dayanağı olan– Dorothy'yi alıp geldi. Ama Amy'nin kardeşleri öbür kuzenlerinin, Angela'nın çocuklarının yanına gitmişlerdi. Lovatt'ların çocukları da tatilde Ben yüzünden arkadaşsız kalacaklarını anlamışlardı. Deborah şöyle bir uğradı. Son gelişinden bu yana evlenip boşanmıştı. Giderek daha es-

prili, daha umarsız olup çıkan, biraz sivri, şık bir genç kadındı. Çocuklara aklına estikçe pahalı, uygunsuz armağanlar taşıyan, acemi, gene de iyi bir halaydı. James de gelmişti. Birçok kereler evin kocaman, meyveli bir pastaya benzediğini söyledi ya, bu, onun iyi yürekliliğindendi.

Peki, ya Ben nerdeydi? Bir gün Harriet çarşıda alışverişteyken arkasında bir motosiklet harıltısı duyarak dönüp bakınca uzaylı jokeylere benzeyen ve herhalde John olan bir yaratık gördü, arkasında da ona sımsıkı sarılmış bir cüce: Harriet oğlunu gördü, ağzı coşkulu bir şarkı ya da bağırışla açılmış. Kıvançla kendinden geçmiş...Harriet onu hiç böyle görmemişti. Mutlu. Bu muydu aradığı sözcük?

Ben'in bu gençler grubu için bir tür maskot olup çıktığını biliyordu. Gençler Ben'e hoyrat, bazen de acımasız davranıyorlar, Şapşal, Bücük, Yaratık İki, Hobbit, Gremlin gibi adlar takıyorlardı. "Hey, Şapşal, yolumdan çekilsene." "Hobbit, git bana Jack'den bir sigara getir." Ama Ben mutluydu. Sabahları çocuklardan biri gelip onu alsın diye pencerede bekliyor, gelmezlerse, telefon edip o gün gelemeyeceklerini söylerlerse Ben öfke ve düşkırıklığıyla evin içinde dolanmaya başlıyordu.

Bütün bunlar epey pahalıya çıkıyordu. John'la arkadaşları Lovatt'ların parasıyla gezip eğlenmekteydiler. Bunun bedelini ödeyen de şu günlerde yalnızca Ben'in büyükbabası James değildi, David de bir sürü ek iş yapmaktaydı. Gençler Lovatt'ları para için sıkıştırmaktan asla çekinmiyorlardı. "Ben'i deniz kıyısına götürelim, isterseniz." "Harika, çok iyi olur." "Yirmi papel öyleyse, sonra benzin parası da var." Ve motosikletler harıldayarak denize yollanıyordu, genç kız ve erkeklerle yüklü, aralarında da Ben. Ben'i geri getirdikleri zaman da "Umduğumuzdan daha pahalıya patladı," diyorlardı. "Kaç para?" "Bir onluk daha."

Kuzenler Ben'in deniz kıyısına gideceğini duyunca, "Ne mutlu ona," diyorlardı bazen, sanki bu sıradan bir şeymiş gibi... dostların alıp gezmeye götürdüğü küçük bir oğlan çocuğu.

John'la arkadaşları ona belki takılıyor, hoyrat davranıyorlardı ama onu içlerinden biri olarak kabul etmişlerdi. Ben onların arasında, güvenlikte geçirdiği neşeli bir günün sonunda eve gelince masanın başında duruyor, kendisine çevrilen sakıngan, gülmez yüzlerin bakışlarıyla karşılaşıyordu. "Ekmek ver," diyordu. "Bisküvi ver."

Luke, Helen ya da Jane –ama Paul, asla– "Otur, Ben," diyorlardı, ona karşı kullandıkları, Harriet'in içine işleyen o sabırlı, efendi ifadeyle.

O zaman Ben çevik bir hareketle bir sandalyeye tırmanıyor, ötekiler gibi olmaya çabalıyordu. Ağzında yemek varken konuşmaması, lokmalarını ağzı açık çiğnememesi gerektiğini biliyordu örneğin. Bu temel kurallara özenle uyuyor, çenelerinin enerjik, hayvansı devinimlerini kapalı dudaklar ardında yürütüyor, ancak ağzı boş kaldığı zaman, "Ben artık inecek," diyordu, "Ben yatmak istiyor."

"Bebek odası"nda değildi artık, sahanlıkta, anababasına en yakın olan odadaydı. (Bebek odası boş duruyordu.) Geceleri kapıyı üstünden kilitleyemiyorlardı. Dönen bir anahtar, çekilen bir sürme sesi onun öfkeden patlayarak tepinip haykırmasına yol açıyordu. Ne var ki şimdi çocuklar, uykudan önce son iş olarak kendi kapılarını usulca içerden kilitliyorlardı. Bu da, Harriet'in kendisi uyumadan önce ya da bir hastalık sırasında onların yanına girememesi demekti. Kapınızı kilitlemeyin, demek istemiyordu, ne de olayı büyüterek çilingir çağırmak, özel anahtarla dışardan açılabilen kilitler taktırmak. Çocukların kendilerini böyle odalarına kilitlemeleri Harriet'e, ebediyen dışlanmış, reddedilmiş, ebediyen onların ırağında kalmış gibi bir duygu veriyordu. Kimi geceler usulca birinin kapısına gidip fısıldayarak içeri alınmasını istiyor, içeri alındığı zaman odada ufak bir kucaklaşma öpüşme bayramı yaşanıyordu. Ama bir yandan da akılları her an içeri girebilecek olan Ben'deydi. Nitekim Ben birçok kereler kapıda biterek aklının ermediği bu sahneyi seyretmişti.

Harriet kendi kapılarını da kilitleyebilmeyi istiyordu. David, lafı şakaya vurmaya çalışarak, bugünlerde bir gün bunu yapacağını söylüyordu. Harriet birkaç kez geceleyin uyanınca, Ben'in orda, yarı karanlıkta durmuş kendilerine baktığını görmüştü. Bahçeden vuran gölgelerin tavanında oynaştığı, uzamları boşalarak karanlığa karışmış bu büyük odada, ancak yarı seçilebilen bu ecinni çocuk. Bu insan olmayan gözlerin baskısı uykusunu delerek onu uyandırmıştı.

Böyle zamanlarda Harriet usulca, "Uyu artık, Ben," diyordu, içine saplanan korku yüzünden sesini sakin tutarak. Ne düşünüyordu Ben orda dururken? Onlara zarar vermek mi istiyordu? Yoksa annesinin asla anlayamayacağı bir acı mı çekiyordu, bu evin, ev halkının sıradanlığını asla paylaşamayacağı için? Öteki çocuklar gibi o da annesini kucaklamak istiyordu da yolunu mu bilemiyordu? Ama Harriet onu kucakladığında Ben hiçbir sıcaklık göstermiyor, hiç cevap vermiyordu, onun dokunuşunu hissetmiyordu sanki.

Ama ne de olsa, evde bulunduğu zamanlar çok azdı.

Harriet David'e, "Eh, normalden pek de uzak değiliz," diyordu. Umutla. Onun kendisini onaylamasını, avutmasını bekleyerek. Oysa David şöyle bir başını sallıyor, onun yüzüne bakmıyordu.

Aslını ararsanız, Ben'in okula gitmesinden önceki iki yıl pek de kötü geçmedi. Harriet sonradan bu yılları özlemle anacaktı.

Ben'in beş yaşını doldurduğu yıl Luke'la Helen yatılı okula gitmek istediklerini bildirdiler. Onüç ve onbir yaşlarındaydılar. Böyle bir şey Harriet'le David'in tüm inançlarına ters düşüyordu, doğallıkla. Bunu açıkça söylediler; paralarının yatılı okula yetmeceğini de söylediler. Ne var ki bir kez daha, çocukların aslında ne kadar çok şey anladıklarını, kendi aralarında nasıl her şeyi tartışıp planladıklarını – sonra da eyleme geçtiklerini görmek durumunda kaldılar. Luke kendili-

ğinden büyükbabası James'e mektup yazmıştı bile, Helen de ninesi Molly'ye yazmıştı. Okul ücretleri ödenecekti.

Luke her zamanki aklı başında ifadesiyle, "Onlar da bunun bizim için daha iyi olacağını düşünüyorlar," dedi. "Biliyorum, sizin elinizde değil, ama biz Ben'den hoşlanmıyoruz."

Çocuklar bu kararı Ben'i mutfakta buldukları o sabahtan hemen sonra vermişlerdi. O sabah Harriet, peşinde Luke, Helen, Jane ve Paul'le birlikte mutfağa indiği zaman Ben'i büyük masanın üzerinde çömelmiş durumda bulmuştu, önünde buzdolabından almış olduğu çiğ bir tavukla. Buzdolabının kapağı açık, içindekiler yerlere saçılmış duruyordu. Ben denetleyemediği bir şiddet krizi sırasında dolabı yağmalamıştı. Şimdi hoşnutlukla homurdanarak çiğ tavuğu dişleri ve elleriyle parçaladı; gövdesinden barbar bir gücün dalgaları yayılır gibiydi. Başını kaldırdı, paramparça olmuş tavuk leşinin üzerinden annesiyle kardeşlerine bakarak hırladı. Harriet, "Yaramaz Ben!" diye azarladığı zaman ondan taşan o yaşam gücünün söndüğünü gördü; Ben kendini tutarak masanın üzerinde ayağa kalktı, yere atladı, tavuktan arta kalanı bir elinde tutarak annesinin karşısına geçip durdu.

"Zavallı Ben aç," diye mızıldandı.

Son zamanlarda kendisinden hep "Zavallı Ben" diye sözeder olmuştu. Birinin böyle dediğini mi duymuştu acaba? O delikanlılar ve genç kızlar grubundan biri, "Zavallı Ben" demiş, o da bunun kendisine denk düştüğünü mü algılamıştı? Böyle mi algılıyordu kendi kendini? Eğer öyleyse bu onlardan saklı duran bir Ben'in iç dünyasına açılan bir pencere demekti ki, bunu düşünmek insanın içini parçalıyordu. Harriet'in içini parçalıyordu, daha doğrusu.

Çocuklar bu sahne üzerinde hiçbir yorum yapmamışlardı. Kahvaltı etmek için masa başına oturmuşlardı, annelerine ve Ben'e bakmadan.

Ben'i okula göndermemenin yolu yoktu. Harriet onunla oynama, ona kitap okuma, bir şeyler öğretme çabalarından

vazgeçmişti. Ben öğrenme yeteneğinden yoksundu. Gene de Harriet biliyordu ki yetkili makamlar bunu asla anlamayacak, anlasalar bile kabul etmeyeceklerdi. Ben'in birçok şey bildiğini, bunun da onu yarı sosyal bir varlık yaptığını haklı olarak ileri süreceklerdi. Ben birtakım olguları biliyordu. "Trafik ışıkları yeşil–git. Trafik ışıkları kırmızı–dur." Ya da, "Yarım porsiyon cips, tam porsiyon cipsin yarı fiyatına." Ya da, "Kapıyı kapa, çünkü hava soğuk." Tahminen John'un öğretmiş olduğu bu gerçekleri Ben tekdüze bir şarkı makamıyla yineliyor, bir yandan da doğrulamasını isteyerek Harriet'e bakıyordu. "Kaşıkla ye, elle değil." "Köşeyi dönerken sıkı tutun." Kimi zaman Harriet onun geceleyin yatakta, ertesi günün eğlence ve kıvançlarını düşünerek bu sloganları yinelediğini duyabiliyordu.

Okula gitmesi gerektiğini söyledikleri zaman Ben, gitmem, dedi. Harriet ona bundan kurtulmanın yolu bulunmadığını, okula gitmek zorunda olduğunu ama hafta sonlarında, tatillerde John'un yanına gidebileceğini anlattı. Öfke krizleri. Tepinip bağırmalar. Umarsızlık. "Yok! Yok! Yok!" yaygaraları. Ev bu şamatayla çın çın ötüyordu.

John çağrıldı, takımından üç kişiyle birlikte mutfağa geldi. Harriet'in öğretisine uyarak, "Bana bak, moruk," dedi Ben'e. "Bizi dinle. Okula gitmek zorundasın."

Ben John'un dizi dibine sokuldu, başını kaldırıp onun yüzüne güvenle bakarak, "Sen de okula gidecek misin?" diye sordu. Daha doğrusu o duruşu, kalkık yüzünün açısı onun John'a güvendiğini söylüyordu ama gözleri korkuyla büzüşüp yüzünün içine gömülmüş gibiydi.

"Hayır ama ben okula gitmem gerektiği zaman gitmiştim." Dört genç çocuk gülüştüler çünkü bütün benzerleri gibi onlar da okuldan kaçmışlardı. Okul onlar için bir anlam taşımıyordu. "Ben okula gittim. Rowland okula gitti. Barry ile Henry de okula gittiler."

Gençler rollerini oynayarak, "Öyle ya, öyle," dediler.

Harriet, "Ben de okula gittim," dedi ama, Ben onu duymadı bile: O sayılmazdı.

Sonunda Harriet'in sabahları Ben'i okula götürmesini, akşam üzerleri de John'un gidip almasını kararlaştırdılar. Ben okul çıkışıyla yatak saatinin arasındaki süreyi takımının yanında geçirecekti.

Ailenin hatırı için, diye düşünüyordu Harriet, çocukların hatırı için... benim ve David'in hatırımız için. Gerçi Ben eve her gün biraz daha geç dönüyor ama...

Bu arada aile parçalanmıştı; Harriet'e öyle geliyordu. Luke'la Helen birer yatılı okula gitmişlerdi. Evde Jane'le Paul kalmıştı; ikisi de Ben'in gittiği okula gidiyorlardı ama daha yüksek sınıfta oldukları için onunla pek ilişkileri yoktu. Jane hâlâ oturaklı, aklı başında, sessiz sedasız bir kızdı; Luke'la Helen gibi o da kendini kurtarabilecek yapıdaydı. Okuldan sonra seyrek olarak eve dönüyor, daha çok arkadaşlarına gidiyordu. Paul'se doğru eve dönüyordu. Evde Harriet'le yalnız kalıyordu; onun istediği, gereksediği şey de bu, diye düşünüyordu Harriet. Paul şimdi dediği dedik, huysuz, zırlak, sulugözlü bir çocuktu, altı yaşında, ince uzun; o kocaman, yumuşak mavi gözleri çok zaman boşluğa dalıyor ya da gördüğü şeylere karşı çıkar gibi bakıyordu. Ve o dırdır edip mızıldandıkça Harriet, "Benim o dünya tatlısı, sıcacık, büyüleyici oğlum nerde?" diye kendi kendine soruyordu. Paul çok zayıftı. Hiçbir zaman doğru dürüst beslenememişti. Harriet onu okuldan alıp eve getiriyor, oturup yemek yemesini sağlamaya çalışıyordu. Ya da oturup ona kitap okuyor, öyküler anlatıyordu. Ama Paul bunlara dikkatini veremiyordu. Dalgın, haylaz, ortalarda dolaşıyor, durup durup Harriet'e dokunuyor, onun kucağına tırmanıyordu, daha küçükmüş gibi; hiçbir zaman avunamıyor, sakin duramıyor, halinden hoşnut olamıyordu.

Gereksediği dönemde annesi olmamıştı, sorun buydu ve bunu hepsi biliyorlardı.

Ben'i eve getiren motorun hırıltısı duyulduğu zaman

Paul'ün hıçkırarak ağlamaya başladığı, başını umarsızlıkla duvarlara vurduğu oluyordu.

Ben okula başlayalı bir ay olduğu halde tatsız bir haber çıkmadığını gören Harriet öğretmene oğlunun durumunu sordu. Ve de, "İyi, uslu bir çocuk. Öyle gayretli ki!" yanıtını alınca şaşıp kaldı.

İlk dönemin sonuna doğru okul müdürü Bayan Graves telefon etti. "Bayan Lovatt, acaba siz..."

İşinin eri olan Bayan Graves okulunda neler olup bittiğini bilirdi. Luke, Helen, Jane ve Paul'den sorumlu velinin Harriet olduğunu da biliyordu.

"Hepimiz biraz şaşkın durumdayız," dedi. "Ben gerçekten büyük gayret gösteriyor. Ama öteki çocuklarla uyum sağlayamıyor sanki. Ne olduğunu kesin olarak anlamak çok zor."

Harriet onu dinlerken, ortada uyum sağlama güçlüğünün ötesinde bir sorun olduğunun kabul edilmesini bekliyordu. Ve bunu, Ben'in şu kısacık yaşamı boyunca gereğinden çok kereler yapmış olduğunu düşünüyordu.

"Başlangıçtan beri hiç kimseye benzemez zaten," dedi.

Bayan Graves hatır sayan bir kadındı. "Aile kalıbını kırmış ha?" dedi. "Çok rastlanır buna, çok zaman dikkatimi çekmiştir."

Yüzeydeki bu konuşma sürerken, bu konuda aşırı duyarlılaşmış olan Harriet bir yandan da, Ben'in varlığının zorunlu kıldığı, yüzeydekine koşut olarak süren öbür konuşmaya kulak kabartıyordu.

Bayan Graves gülümseyerek, "Gelip Ben'i alan şu delikanlılar," dedi. "Değişik bir yöntem."

Harriet gözlerini kadının yüzüne dikerek, "Ben de değişik bir çocuk," dedi.

Bayan Graves Harriet'in yüzüne bakmaksızın, onaylarcasına başını salladı. Zihnini çelerek ilgi isteyen sıkıcı bir düşünce varmış da kendisi bu ilgiyi göstermekten yana değilmiş gibi kaşları çatılmıştı.

"Bundan önce Ben gibi bir çocuğa rastladınız mı?" diye sordu Harriet.

Buna müdürün, "Ne demek istiyorsunuz, Bayan Lovatt?" demesi tehlikesi vardı, nitekim Bayan Graves gerçekten de, "Ne demek istiyorsunuz, Bayan Lovatt?" dedi ama çabucak. Sonra Harriet'in yanıtlamasını önlemek için, "Ben hiperaktif bir çocuk mu dersiniz?" diye kolaya kaçarak geçiştirdi. "Gerçi bu terimin, sorunun özüne pek inmediğini düşünmüşümdür çok zaman. Bir çocuğun hiperaktif olduğunu söylemek bize pek fazla bir şey anlatmaz da! Gelgelelim Ben'in gerçekten olağanüstü bir enerjisi var. Uzun zaman hareketsiz duramıyor... ama birçok çocuk böyledir. Öğretmeni onu uğraşmaya değer bir öğrenci olarak tanımlıyor çünkü Ben gerçekten gayretli. Beri yandan öğretmeni Ben'in, bütün öbür çocukların toplamından daha çok çaba gerektirdiğini de söylüyor... Evet, Bayan Lovatt, geldiğinize sevindim; çok yararlı oldu."

Harriet ordan ayrılırken Bayan Graves'in gözlerinin kendisini süzdüğünü görüyor ve bu sabit, tedirgin bakışın o "öteki konuşma"nın, yani gerçek konuşmanın bir parçası olan, itiraf edilmemiş bir kaygı, hatta dehşetle dolu olduğunu biliyordu.

İkinci dönemin sonuna doğru okuldan telefon ettiler. Harriet hemen gelebilir miydi lütfen? Ben birini yaralamıştı.

İşte, olmuştu sonunda. Harriet'in baştan beri korkuyla beklediği buydu. Ben birden çılgına dönerek okul bahçesinde kendisinden büyük bir kıza saldırmıştı. Kızı yere çekince kız bütün ağırlığıyla betonun üzerine düşmüş, bacağı boydan boya sıyrılıp incinmişti. Sonra Ben kızı ısırmış, kolunu arkaya bükerek kırmıştı.

Bayan Graves, "Ben'le konuştum," dedi. "Hiç pişmanlık göstermiyor. Hatta gören onun bu işi yaptığını bilmediğini sanır. Ama o yaşta... altı yaşında, değil mi, ne yaptığını bilmesi gerekir."

Harriet Paul'ü sonradan gelip alacağını söyleyerek Ben'i alıp eve götürdü. Oysa yanına almak istediği aslında Paul'dü. Çocuk saldırıyı duymuş, sinir krizi geçiriyor, "Ben beni de öldürecek," diye haykırıyordu. Ama Harriet'in Ben'le yalnız kalması şarttı.

Ben mutfak masasının üstüne oturup ayaklarını sarkıtmış, reçelli ekmek yemekteydi. John'un onu almak için buraya mı geleceğini sormuştu. Onun istediği John'du.

Harriet, "Bugün zavallı Mary Jones'un canını acıtmışsın," dedi. "Neden yaptın bunu, Ben?"

Ben onu işitmez gibi dişleriyle ekmekten parçalar koparıp yutuyordu.

Harriet kendini umursatmak için onun yakınına sokularak, "Ben," dedi, "hani o kamyonetle gittiğin yer aklında mı?"

Çocuk kaskatı kesildi. Ağır ağır başını döndürüp annesine baktı. Elindeki ekmek titriyordu: Ben titriyordu. Hatırlıyordu demek! Harriet bunu şimdiye kadar hiç yapmamıştı, hiç yapmak zorunda kalmayacağını ummuştu.

"Evet, Ben, aklında, değil mi?"

Ben'in gözlerinde çılgın bir bakış belirmişti; çocuk o anda masadan yere atlayıp kaçabilirdi. Kaçmayı istiyordu da, ama öfkeli bakışları, her an bir saldırı beklercesine odanın köşelerinde, pencerelerde, merdiven sahanlığında dolaşıyordu.

"Şimdi beni dinle, Ben. Bir daha sakın, sakın, sakın ha... birilerinin canını acıtırsan gene o yere dönersin."

Harriet gözlerini onun gözlerinden ayırmıyor, bir yandan da, içinden, onu asla oraya yollamam, asla, dediğini Ben'in sezmemesini diliyordu.

Ben oturduğu yerde, üşümüş, ıslanmış bir köpek gibi çırpıntılarla titriyor ve kendi de ayırdında olmadan, o zamanın tepkilerinden arta kalma birtakım devinimler yapıyordu. Bir elini kaldırıp yüzünü örttü, bu el onu koruyabilirmiş gibi, parmaklarının arasından baktı; sonra eli yanına düştü. Ben öbür elini ağzına bastırarak başını sertçe yana çevirdi, dehşet dolu

gözlerle bakarak hırlayacakmış gibi bir an dişlerini gösterdi, sonra kendini tuttu; ağzı açıldı ve Harriet onun bir hayvan gibi uzun uzun uluyabileceğini anladı. Bu ulumayı sahiden duyar gibi oldu, ulumanın o ıssız dehşetini...

"Ben, duydun mu dediğimi?" diye sordu yumuşak sesle.

Çocuk masadan yere kaydı, paldır küldür merdivenden yukarı koştu. Ardında ince bir sidik izi bırakmıştı. Harriet onun kapısının kapandığını ve sonra çocuğun deminden beri baskı altında tuttuğu öfke ve korku böğürmesini duydu.

Betty's Caff'e telefon edip John'u buldu. Genç çocuk hemen, Harriet'in rica etmiş olduğu gibi tek başına geldi.

Olup biteni dinledi, sonra Ben'in odasına çıktı. Harriet kapı önünde durup kulak kabarttı.

"Hobbit, sen kendi gücünün farkında değilsin, sorun bu. İnsanların canını acıtmak yanlıştır."

"Sen Ben'e kızdın mı? Ben'e bir şey mi yapacaksın?"

"Kızan kim?" dedi John. "Ama insanların canını yakarsan onlar da senin canını yakarlar."

"Mary Jones benim canımı mı yakacak?"

Bir sessizlik. John ne diyeceğini bilememişti.

"Kafeye götürsene beni? Hemen götür, hemen al götür beni burdan."

Harriet John'un içerde temiz bir pantolon aradığını, bunu Ben'e giydirmek için dil döktüğünü duydu. Dönüp mutfağa gitti. John, elini sımsıkı tutmuş olan Ben'le birlikte aşağı indi. Harriet'e bakıp bir göz kırptı, başparmağını bir zafer işaretiyle kaldırdı. Ben'i motosikletine bindirip götürdü. Harriet de Paul'ü almaya gitti.

Dr. Brett'e bir uzmandan randevu almasını rica ettiği zaman, "Ne olur, beni geri zekalı, histerik biri olarak tanıtmayın," dedi.

Ben'i Londra'ya götürdü, Dr. Gilly'nin hastabakıcısına teslim etti. Bu doktor çocuğu ilkin yanında anababası olmadan, yalnız başına görmek istiyordu. Harriet bunu mantıklı

buldu. Küçük bir kafeye girip kahve içerken, umarım artık bu doktor mantıklıdır, diye düşündü, sonra kendi kendine, ne demek istiyorum yani, diye sordu, bu kez ne umuyorum? Aslında, birinin çıkıp *nihayet* doğru şeyler söylemesini, yükü paylaşmasını istiyordu. Birinin onu onaylamasını, hakkını teslim etmesini, çıkmazına gereken değeri biçmesini istiyordu.

İstiyordu da... olası mıydı bu acaba? Bir yandan destek umup bir yandan kendi umuduna dudak bükerek *–haydi canım, olacak şey mi!–* iç çatışmasıyla dolu bir durumda döndü ve Ben'i bekleme odasından geçilen küçük bir odada, hastabakıcıyla birlikte buldu. Ben, sırtı duvara dayalı, tehlike sezmiş hayvan misali, hastabakıcının her hareketini gözlemekteydi. Annesini görünce hemen koştu, onun arkasına saklandı.

Kadın, "Aaa!" diye terslendi. "Buna gerek var mıydı, Ben?"

Harriet Ben'e burda oturup beklemesini, çok kalmayıp döneceğini söyledi. Ben bir sandalyenin arkasına geçerek durdu, tetikte, gözleri hastabakıcıdaydı.

Ardından, Harriet kendini keskin bakışlı, profesyonel bir kadın doktorun karşısında buldu. Kendisinin bu kadına, beşinci çocuğuyla başedemeyen, kuruntulu, mantıksız bir anne olarak tanıtılmış olduğundan hiç kuşkusu yoktu.

Dr. Gilly, "Hemen konuya gireceğim, Bayan Lovatt," dedi. "Sorun Ben'de değil, sizde. Onu pek sevmiyorsunuz."

Harriet, "Of, aman!" diye parladı. "Gene mi?" Sesinin cırlak, mızmız çıktığını farketti. Dr. Gilly'nin bu tepkiyi mimlemesini seyretti. "Bunu Dr. Brett söyledi size, siz de şimdi bana söylüyorsunuz," dedi.

"Peki, bunun doğru olmadığını söyleyebilir misiniz, Bayan Lovatt? Önce şunu söyleyeyim ki bu sizin suçunuz değil. Sonrası, bu öyle pek seyrek görülen bir şey de değil. Piyangodan ne çıkacağını hiçbirimiz bilemeyiz, çocuk doğurmak da işte budur. Neyse ki ya da yazık ki, bunda seçme hakkımız yok-

tur. Sizin ilk yapmanız gereken şey kendi kendinizi suçlamamak."

"Benim kendimi suçladığım yok," dedi Harriet. "Sizin buna inanacağınızı da sanmıyorum. Ama kötü bir şaka bu. Ben doğdu doğalı herkes beni suçluyormuş gibime geliyor. Cani falanmışım gibime geliyor. Başlangıçtan beri bu duygu aşılandı bana." Bu yakınma sırasında –Harriet sesinin cırlak çıktığının farkındaydı ama değiştiremiyordu– yılların garezi dile gelerek sel gibi boşandı. Dr. Gilly ise oturduğu yerde gözlerini masanın üstüne dikmişti. "Gerçekten de şaşılacak şey! Hiç kimse ama hiç kimse, bana bir kerecik olsun, 'Aferin sana, Harriet!' demedi. 'Dört tane normal, harika, zeki, güzel çocuğun var, övünebilirsin! Aferin sana, Harriet!' diyen bir Tanrının kulu çıkmadı. Sizce tuhaf değil mi, kimsenin bunu söylememesi? Ama iş Ben'e gelince... suçluyum!"

Dr. Gilly Harriet'in dediklerini incelemek için bir süre sustuktan sonra, "Ben'in zeki olmayışı ağırınıza gidiyor, öyle mi?" diye sordu.

Harriet, "Of, Tanrım!" dedi hırsla. "Boş versenize!"

İki kadın birbirlerini gözlüyorlardı. Harriet içini çekerek öfkesini yatıştırdı. Doktor da kızmıştı, ama belli etmiyordu.

"Söyleyin bana," dedi Harriet, "Siz şimdi Ben'in her yönden tamamen normal bir çocuk olduğunu mu söylüyorsunuz? Hiçbir tuhaflık yok mu onda?"

"Normallik sınırlarının içinde. Okulda pek parlak değilmiş duyduğuma göre, ama yavaş öğrenen çocuklar çoğu kez sonradan yaşıtlarına yetişirler."

Harriet, "İnanamıyorum," dedi. "Kuzum, bir şey yapar mısınız? Suyuma gidin bu seferlik. Hastabakıcıya söyleyin, Ben'i buraya getirsin."

Dr. Gilly bunu önce düşündü, sonra makinesine konuştu.

Ben'in, "Yok, hayır!" diye bağırdığını, hastabakıcının ona dil döktüğünü duydular.

Kapı açıldı. Ben göründü: Hastabakıcı onu odanın içine itmişti. Kapı kapandı; Ben gerileyip kapıya dayanarak ateş püsküren gözlerini doktora dikti.

Omuzlarını öne doğru kısıp dizlerini bükmüştü, hemen sıçrayıp kaçacakmış gibi. Bodur, tıkız bir çocuktu, iri kafalı; sarı saçlarının iki noktadan büyüyen sert kılları o daracık, yumru alnının ortasına doğru sivriliyordu. Ucu havaya kalkık, kanatları yayvan, yassı bir burnu vardı. Ağzı etli, bükümlüydü. Gözleri donuk iki taş parçasını andırıyordu. Harriet ilk olarak, hiç de altı yaşında bir çocuğa benzemiyor, çok daha büyük duruyor, diye düşündü. İnsan onun çocuk değil koca adam olduğuna nerdeyse inanabilirdi.

Doktor Ben'e baktı. Harriet ikisini de gözlüyordu. Sonra doktor, "Peki, Ben, sen gene dışarı çık, annen şimdi geliyor," dedi.

Ben taş kesilmiş gibi duruyordu. Doktor gene makinesine konuştu, kapı açıldı, bir el uzanıp Ben'i tuttu, Ben hırlayarak geri geri dışarı çıktı.

"Söyleyin bana, Dr. Gilly, gördüğünüz neydi?"

Dr. Gilly'nin duruşu sakıngan, kızgındı; içinden, konuşmanın sonuna ne kadar kaldığını hesaplıyordu, besbelli. Karşılık vermedi.

Harriet işe yaramayacağını bildiği halde, artık söze dökülmesini, işitilmesini istediği için "İnsan değil, öyle değil mi?" dedi.

Ansızın, hiç beklenmedik bir biçimde Dr. Gilly düşündüklerinin dışa vurmasına izin verdi. Oturduğu yerde doğruldu, derin bir göğüs geçirdi, ellerini yüzüne kapayıp yavaş yavaş aşağı çekti ve bir an parmakları dudaklarında, gözleri yumulu, öylece kaldı. Kendine, yaşamına tümüyle egemen, alımlı, orta yaşlı bir kadındı, gene de bir an için izinsiz, istenmeyen bir kaygı ve üzüntünün dışarı vurmasıyla yüzünde bir kendinden geçmişlik, nerdeyse sarhoşluk belirdi. Harriet onun bir an için gerçekle yüz yüze gelmiş olduğunu biliyordu,

ne var ki doktor bunu yadsımaya karar verdi. Ellerini önüne indirdi, gülümsedi ve şakadan bir tavırla, "Başka bir gezegenden mi yani? Uzaydan mı?" dedi.

"Hayır. Ama her neyse, onu siz de *gördünüz*, değil mi? Bu gezegende ne tür insanlar yaşamıştı, bilmiyoruz ki... başka soylar, demek istiyorum, bizden farklı yaratıklar. Eski çağlarda, anlatabiliyor muyum? Bilmiyoruz aslında, değil mi? Belki cüceler, ecinniler, yecüc mecücler falan sahiden yaşamıştır burda, bu yüzden onlarla ilgili masallarımız vardır... ne biliyoruz? Eskiden sahiden yaşamışlardı belki... öyle ya, nerden biliyoruz yaşamadıklarını?"

"Yani Ben atavistik bir kalıntı mı?" diye sordu Dr. Gilly, ciddiyetle. Bu görüşü benimsemeye hazır görünüyordu.

Harriet, "Bence bu açıkça ortada," diye yanıtladı.

Bir sessizlik daha; Dr. Gilly o bakımlı ellerini inceliyordu. Sonra başını kaldırdı, Harriet'le göz göze gelerek, "Eğer öyleyse benim ne yapmamı istiyorsunuz?" diye sordu.

Harriet, "Bunun söylenmesini istiyorum," diye direndi. "Kabul edilmesini istiyorum. Hiç söze dökülmemesine dayanamıyorum."

"Bu tümüyle benim uzmanlık alanımın dışında, bunu görmüyor musunuz? Yani, sahiden öyleyse eğer. Hayvanat bahçesine bir mektup mu yazayım istiyorsunuz? 'Bu çocuğu bir kafese koyun.' Ya da bir laboratuvara mı teslim edeyim?"

"Tanrım!" dedi Harriet. "Hayır, ne münasebet."

Sessizlik.

Harriet görüşmeye olağan biçimde son vererek, "Teşekkür ederim, Dr. Gilly," dedi. Ayağa kalktı. "Gerçekten etkili bir sakinleştirici yazabilecek misiniz bana? Ben'e söz geçiremediğim zamanlar oluyor; o zaman işimi kolaylaştıracak bir şey istiyorum."

Doktor reçeteyi yazdı. Harriet kağıt parçasını aldı. Dr. Gilly'ye teşekkür etti. Onunla vedalaştı. Kapıya gidince geri dönüp baktı. Doktorun yüzünde tahmin ettiği ifadeyi gördü.

Karanlık, sabit bir bakış kadının duyumsadıklarını dışa vuruyordu: Yabancı yaratık karşısında duyulan dehşet, insan sınırının dışında kalanın normal tarafından yadsınması. Ben'i doğurmuş olan Harriet'in uyandırdığı dehşet duygusu.

Harriet Ben'i o küçük odada yalnız buldu. Çocuk bir köşeye sinip sırtını duvara vermiş, hiç kırpıştırmadığı öfkeli gözlerle kapıya bakmaktaydı. Beyaz giysili insanlar, ilaç kokan odalar... Harriet kendi tehditlerini istemeden pekiştirdiğini algıladı: Yaramazlık yaparsan bak karışmam.

Ben sinmiş, suskundu. Harriet'e iyice sokuldu; hayır, anasına sokulan bir çocuk gibi değil de korkmuş bir köpek gibi.

Şimdi Harriet her sabah Ben'e bir doz sakinleştirici veriyordu ama bunun çocuğun üzerinde pek bir etkisi olmuyor gibiydi. Gene de Harriet ilacın Ben'i, okulun dağılacağı ve John'un motosikletine binip gidebileceği saate kadar sakin tutabileceğini umuyordu.

Derken Ben'in okuldaki ilk yılı sona erdi. Bu demekti ki her şey eskisi gibi sürüp gidecek, herkes ortada fazla bir aksaklık yokmuş, Ben yalnızca "zor" bir çocukmuş gibi davranıp duracaktı. Ben okulda hiçbir şey öğrenmiyordu ama hiçbir şey öğrenmeyen başka bir sürü çocuk vardı. Okula gidip geliyorlardı, hepsi bu.

O yılın Noelinde Luke mektup yazarak Güney İspanya kıyılarında bir yerde olan büyükannesiyle büyükbabasının yanına gitmek istediğini bildirdi, Helen de Molly ninesinin Oxford'daki evine gitti.

Dorothy Noelde, üç günlüğüne geldi. Dönerken Jane'i aldı, götürdü; Jane küçük mongol Amy'ye bayılıyordu.

Ben her zaman John'la birlikteydi. Harriet'le David –David'in evde olduğu zamanlar, çünkü giderek daha fazla çalışır olmuştu– tatil boyunca Paul'le baş başa kaldılar. Paul, Ben'den daha "zor"du ama gene de normal bir "sorunlu" çocuktu, bir başka dünyalı değil.

Paul saatler saati televizyon izliyordu. Televizyona sığınıyor, ama yerinde rahat oturamadan, bir yandan dolaşıp yemek yiyerek seyrediyordu. Durmadan bir şeyler yiyor gene de hiç kilo almıyordu. İçinde, besle beni, besle, deyip duran doymaz bir ağız vardı sanki. Açtı, her zerresiyle... ama neye açtı? Annesinin kucağı onu doyurmuyordu; kucakta oyalanamayacak kadar huzursuzdu. Babasıyla birlikte olmaktan hoşlanıyordu ama hiçbir zaman uzun süre için değil. Televizyondu onu yatıştıran. Savaşlar, ayaklanmalar, uçak kaçırmalar, cinayetler, soygunlar, insan kaçırmalar... seksenli yıllar, o barbar seksenli yıllar hızlarını bulmaya başlıyorlardı ve Paul ekranın karşısına uzanıyor ya da odada dolaşıp bir yandan bir şeyler yerken ekranı izliyor ve böylece besleniyor, doyumlanıyordu. Ya da annesine öyle görünüyordu.

Aile yaşantısının şablonları yerine oturmuştu: Gelecek böyle olacaktı artık.

Luke bütün okul tatillerinde çok iyi "anlaştığı" büyükbabası James'in yanına gidiyordu. Jessica ninesini de seviyor, onun neşe dolu olduğunu, insanı eğlendirdiğini söylüyordu. Deborah halası da eğlenceli bir insandı. Evlilik konusundaki girişimleriyle başarısızlıkları gülünç açıdan ele alınıp anlatılan, uzun bir "arkası yarın"dı. Luke şimdi zenginlerin arasında yaşıyordu ve çok mutluydu. James ara sıra onu annesiyle babasını görmeye getiriyordu çünkü iyi yürekli adamcağız bu bahtı kara evde olup bitenlere çok üzülüyordu. En büyük çocuğun, Harriet'le David'in burunlarında tüttüğünü de bilmez değildi. Anababa Spor Bayramında Luke'un okuluna gidiyorlardı, Luke da bazen dönem sonu tatillerinde eve geliyordu.

Helen Molly'nin yanında mutluydu. Bir zamanlar babasının sahici evi saydığı odada kalıyordu. İhtiyar Frederick'in gözbebeğiydi. O da, kimi zaman, dönem sonu tatilinde eve geliyordu.

Jane'e gelince, gidip Harriet'le David'in aklını yatırsın di-

ye Dorothy'yi kandırmıştı çünkü Sarah teyzesinin yanında, üç sağlıklı teyze çocuğu ve Amy'cikle oturmak istiyordu. Sonunda istediği oldu. Arada Dorothy onu eve getirdiği zaman annesiyle babası, Dorothy'nin, "Onlara iyi davran, Ben'i hiç ama hiçbir zaman eleştirme," diye onun "kulağını bükmüş" olduğunu anlayabiliyorlardı.

Evde Paul kalmıştı. Onun evde geçirdiği zamanlar Ben'inkinden çoktu.

David bir gün Harriet'e, "Paul'ü ne yapacağız?" diye sordu.

"Ne yapabiliriz ki?"

"Şöyle ya da böyle, tedaviye ihtiyacı var. Bir psikiyatr..."

"Ne işe yarar ki bu?"

"Okulda bir şey öğrenmiyor, durumu berbat. Ben'den bile beter! Ben hiç değilse Ben... işte, her ne demekse bu, neyse, bilmek de istemiyorum ya. Ama Paul..."

"Doktor parasını nerden bulacağız peki?"

"Ben bulurum."

Böylece David zaten ağır yüklü olan işine bir de bir teknik okulda part-time öğretmenlik ekledi; artık eve hiç gelmez gibiydi. Hafta arasında eve dönse bile gece geç saatte geliyor, bitkin durumda hemen yatağa devrilerek uyuyordu.

Paul'ü, moda deyimiyle, "birisiyle konuşmaya" yolladılar.

Hemen her gün, okul çıkışı gidiyordu. Bu girişim başarılı oldu. Psikiyatr, kırk yaşında, çoluk çocuk sahibi bir adamdı; güzel bir evde oturuyordu. Paul çok zaman akşam yemeklerini orda yer oldu; doktorla randevusu olmadığı zamanlarda bile çocuklarla oynamaya gidiyordu.

Bazen Harriet o koca evde bütün gün tek başına kalıyordu. Paul saat yedi sularında dönüp televizyon seyrediyordu. Ben de öyle... ama onun izleyişi farklıydı. Ekrana ne zaman kendini kaptıracağı belli olmuyor, Harriet bu konuda bir so-

nuca varamıyordu ve Ben'in izlemesi birkaç dakikadan uzun sürmüyordu.

İki kardeş birbirlerine diş biliyorlardı.

Bir keresinde Harriet mutfağa girince Paul'ü bir köşede ayaklarının ucunda yükselmiş, Ben'in ellerinden kaçınmaya çalışırken buldu; Ben'in elleri Paul'ün boğazına uzanmıştı. Bodur, güçlü Ben, uzun boylu, sıska Paul... Ben istese Paul'ü öldürebilirdi. Harriet onun Paul'ü yalnızca korkutmaya çalıştığını tahmin etti ama Paul kriz geçiriyordu. Ben'inse ağzı kulaklarındaydı, zafer ve hainlik dolu bir sırıtış.

"Ben," dedi Harriet, "Ben... *aşağı.*" Köpekle konuşur, köpeği uyarırcasına. "*Aşağı*, Ben, *aşağı*."

Ben hızla döndü, onu görünce ellerini indirdi. Harriet ona karşı daha önce de kullanmış olduğu tehdidi, onun üzerindeki gücünü gözlerine yansıttı: Ben'in geçmişe ilişkin anıları.

Ben dişlerini göstererek hırladı.

Paul korkusunu dışarı vurarak bir çığlık kopardı. Ben denilen dehşetten kaçmak için, arada ayağı kayıp düşerek, yukarı koştu.

Harriet, "Bir daha böyle bir şey yaparsan..." diye gözdağı verdi. Ben ağır ağır büyük masaya giderek oturdu. Düşünüyordu, ya da Harriet'e öyle geldi. "*Bir daha böyle bir şey yaparsan, Ben...*" Çocuk gözlerini kaldırıp ona baktı. İçinden hesaplar yaptığını Harriet görebiliyordu. Ama ne hesabı? İnsan gözüne benzemeyen o buz gibi gözler... Ne görüyordu acaba? Herkes onun, kendileri tarafından görülen şeyleri gördüğünü varsayıyordu, insanların dünyasını. Ama belki de onun duyularında bambaşka olgular, bambaşka bilgi birimleri depolanmıştı. Kim bilebilirdi bunu? Ne düşünüyordu Ben? Kendi kendini nasıl görüyordu?

Arada hâlâ, "Zavallı Ben," dediği de oluyordu.

Harriet bu olayı David'e anlatmadı. Onun, dayanma gücünün sınırında olduğunu biliyordu. Hem ne diyebilirdi ki za-

ten? "Ben bugün Paul'ü öldürmeye kalktı" mı? Böyle bir şey kendileri için çekmiş oldukları çizginin çok ötesinde, "kabul edilebilir"in dışındaydı. Hem zaten Harriet Ben'in Paul'ü öldürmeye kalkıştığını sanmıyordu. Ben canı isterse ne yapabileceğini göstermeye çalışmıştı yalnızca.

Paul'e de Ben'in ona hiçbir şey yapmaya çalışmadığını, yalnızca onu korkutmak istediğini söylemişti. Paul'ün buna inandığını sanıyordu.

Ben'in hiçbir şey öğrenmese de hiç değilse kimseye zarar vermemiş olduğu okulu bitirmesine iki yıl kala bir gün John çıkageldi ve onların yaşamlarından çıkmayı tasarladığını bildirdi. Manchester'deki bir meslek kursuna burs kazanmıştı. Kendisiyle birlikte üç arkadaşı da.

Ben de ordaydı, bu konuşmayı dinliyordu. John haberi ona daha önceden, Betty's Caff'da vermişti. Ama Ben bunu kavrayamamıştı. John da durumu mahsus, Ben'in yanında Harriet'e anlatmaya gelmişti, Ben kabul edebilsin diye.

Ben, "Neden ben de gelemiyorum?" diye soruyordu.

"Gelemezsin de ondan, be moruk. Ama annemi babamı görmeye geldiğim zaman gelip seni de göreceğim."

"İyi ama ben niye gelemiyorum?" diye diretti Ben.

"Çünkü ben de okula gidiyorum. Burda değil. Uzaklarda olacağım. Çok, çok uzaklarda."

Ben kaskatı kesilmişti. Yumruklarını öne uzatarak o gergin, tetikte duruşunu aldı. Gözlerinde hain bir bakışla dişlerini gıcırdattı.

Harriet özel durumlarda kullandığı sesiyle, "Ben," dedi. "Ben, yeter."

John, "Anla beni, Hobbit," dedi, tedirgin, gene de sevecen. "Yapabileceğim bir şey yok. Eninde sonunda evden ayrılmam gerek, öyle değil mi?"

"Barry de gidiyor mu? Rowland da gidiyor mu? Ya Henry?"

"Evet, dördümüz birden."

Ben birden fırlayıp bahçeye koştu, tiz öfke çığlıkları koparak bir ağaç gövdesini tekmelemeye başladı.

John, "Ağacın yerinde olmak istemem," dedi.

"Ben de öyle."

"Üzgünüm ama böyle işte."

Harriet, "Sen olmasan ne yapardık bilmem," dedi.

John başını salladı; bunun doğru olduğunu biliyordu. İşte böyle, John yaşamlarından temelli koptu. Ben kurumdan kurtarıldığından bu yana, ömrünün hemen her gününü onunla birlikte geçirmişti.

Onun ayrılığına alışması çok zor oldu. İlkin buna inanamadı. Harriet onu -bazen de Paul'ü- almak için okula geldiğinde Ben'i bahçe kapısında buluyordu, gözleri eskiden John'un motosiklet üstünde, tantanayla geldiği yola dikili. Ben Harriet'in arabasına istemeyerek biniyor, arkaya, Paul'den -Paul doktora gitmemişse- en uzak olan köşeye oturuyor, yollar boyunca gözleri yitik dostlarını arayıp duruyordu. Birkaç kez Harriet onu Betty's Caff'da buldu; gözlerini, dostları her an gelebilirlermiş gibi kapıya dikmiş, tek başına bir masada oturuyordu.

Bir sabah sokakta bir vitrinin önünde, John'un grubunun önemsiz bir üyesini görünce sevinçle bağırarak yanına koştu ama delikanlı hiç oralı olmadan, "Aa, Dumbo'ymuş. Merhaba Şapşal," diyerek yürüyüp gitti. Ben inanmazlıkla, taş kesilmişçesine kalakalmıştı, ağzı, tokat yemiş gibi açık. Olayı anlayabilmesi uzun sürdü.

Harriet ve Paul'le eve döner dönmez gene kaçıyor, koşarak kent merkezine gidiyordu. Harriet onun peşinden koşmuyordu artık. Dönüp gelecekti nasılsa! Başka gidecek yeri yoktu ki! Hem zaten Paul'le başbaşa kalmak Harriet'in her zaman canına minnetti -Paul evdeyse eğer.

Bir gün Ben o patırtılı koşuşuyla evin içine dalarak bir masanın altına girdi. Kapıda bir kadın polis belirmişti. "Nerde o çocuk? Bir şeyi yok ya?" diye Harriet'e sordu.

"Masanın altında," dedi Harriet.

"Masanın... ama neden? Benim niyetim, kayboldu mu, diye bakmaktı yalnızca. Kaç yaşında bu çocuk?"

Harriet, "Gösterdiğinden daha büyüktür," dedi. "Çık ordan, Ben, kaçacak bir şey yok."

Ama Ben çıkmıyordu. Masanın altında dört ayak olmuş, polisten yana dönmüş, gözlerini onun o temiz, parlak, siyah ayakkabılarına dikmişti. Bir zamanlar arabayla gelen birinin onu yakalayıp kaçırdığını anımsıyordu: Üniformalar, resmilik, yetki, baskı havası.

Kadın polis, "Vay canına!" dedi. "Gören de beni çocuk hırsızı falan sanır! Ben sizin yerinizde olsam onun böyle sokaklarda gezmesine izin vermem. Belki sahiden kaçırıverirler."

"Nerde o şans!" dedi Harriet, şen şakrak, becerikli anneyi oynayarak. "Bence o hırsızları kaçırır."

Kadın polis, "Demek durum böyle ha?" diye gülerek gitti.

David'le Harriet kocaman karyolalarında yan yana yatmışlardı, lambalar sönmüş, ev sessiz. İki kapı ötede Ben uyumaktaydı –daha doğrusu öyle umuyorlardı. Dört kapı ötede, koridorun sonundaki odada, kilitli kapısının ardında Paul uyuyordu. Saat geç olmuştu, David'in birkaç dakikada uyuyakalacağını Harriet biliyordu. Aralarında bir boşluk bırakmışlardı ama bu boşluk öfkeyle dolmuyordu artık. David'in kızgınlık duyamayacak kadar bitkin olduğunun Harriet ayırdındaydı. Hem David kızgın olmamaya karar vermişti artık: Öfke onu öldürüyordu. Harriet onun neler düşündüğünü her zaman bilir, David çok zaman onun kafasından geçenlere yüksek sesle karşılık verirdi.

Arada seks yaptıkları oluyordu, ne var ki böyle zamanlarda Harriet genç Harriet'le genç David'in hayaletlerinin birbirlerine dolanıp öpüştüklerini hissediyor, bunu David'in de hissettiğini biliyordu.

Yaşantısındaki gerginlik ve baskı sanki üzerinden bir et tabakası sıyırıp almıştı –sahici et değil de metafizik bir madde

sanki, varlığı yokoluncaya değin bilinmeyen, sezilmeyen bir şey. David de taşıdığı ağır çalışma yükü yüzünden, "aile erkeği" kimliğini yitirmişti. Çabaları ona şirkette başarı kazandırmış, sonra başka bir şirkette, çok daha iyi bir yere getirmişti. Varlığının merkezi şimdi buydu: Olayların kendilerince bir mantığı vardır. David şimdi, bir zamanlar olmamaya karar verdiği gibi bir adam olmuştu. Bu ailenin giderlerini James karşılamıyordu artık; o, yalnızca Luke'a bakıyordu. Eskiden David'in kendi kendine karşı beslediği o inatçı güvenden doğan açıkyürekliliğin üzerine yeni bulduğu özgüvenin cilası geçmişti. David'i şimdi tanısa katı bulacağını Harriet biliyordu. Ama David katı değildi. Harriet'in onda hissettiği kaya sertliği onun direnciydi. David dişini sıkıp sıkıntıları atlatmasını biliyordu. Karıkoca, hâlâ birbirlerine benziyorlardı.

Yarın –günlerden cumartesi– David Luke'un okulunda bir kriket maçına gidiyordu. Harriet de Helen'in okuluna gidecekti, Helen'in bir oyunda rolü vardı da. Dorothy, Harriet'le David hafta sonu için kaçabilsinler diye sabahtan geliyordu. Jane onunla birlikte değildi; bir okul arkadaşının evindeki, kaçırmak istemediği bir partiye katılıyordu.

Paul de babasıyla birlikte, ağabeyini görmeye gidiyordu.

Ben, onu bir yıldır görmemiş olan Dorothy'yle yalnız kalacaktı.

David, "Ben'in gösterdiğinden çok daha büyük olduğunu Dorothy anlıyor mu dersin?" diye sorduğu zaman Harriet şaşırmadı.

"Uyarsak mı onu?"

"Ama Dorothy her şeyi beş dakikanın içersinde anlayıverir."

Bir sessizlik. Harriet, David'in dalmak üzere olduğunu biliyordu. Gene de David uykusunu dağıtarak sordu: "Harriet, birkaç yıl içinde Ben'in ergenliğe erişeceğini hiç düşündün mü? Cinsel bir varlık olacak, değil mi?"

"Evet, düşündüm, ama onun gelişmesi bizim takvimimizi izlemiyor."

"Onun soyundan olanların da ergenlik çağları vardır herhalde, öyle değil mi?"

"Nerden bilebiliriz? Onların cinselliği bizimki kadar güçlü değildi belki de. Birisi bizim aşırı cinsel olduğumuzu söylememiş mi? Evet, Bernard Shaw söylemiş."

"Gene de, Ben'i cinsel bir varlık olarak düşünmek beni ürkütüyor."

"Uzun zamandır kimseye zarar vermedi ama."

O hafta sonundan sonra Dorothy Harriet'e, "Merak ediyorum," dedi, "Ben bizlerden niçin bu kadar başka olduğunu hiç kendi kendine soruyor mu, acaba?"

"Ne bilelim. Onun ne düşündüğünü ben hiçbir zaman bilemedim."

"Bir yerlerde kendi soyundan başkaları olduğunu sanıyor belki de."

"Belki."

"Türün dişisinden olmasın da!"

"Ben insanın aklına... bir zamanlar yeryüzünde yaşamış olan bütün o değişik insan türlerini getiriyor. Genlerimizde taşıyor olsak gerek hepsini."

"Fırt diye ortaya çıkmaya hazır!" dedi Dorothy. "Ama ortaya çıktıkları zaman onlara pek dikkat etmiyoruz, herhalde."

"Dikkat etmek istemiyoruz da ondan," dedi Harriet.

Dorothy, "Benim kesinlikle dikkat etmek istemediğim doğru," dedi. "Hele Ben'i gördükten sonra... Harriet, David'le sen farkında mısınız, Ben çocuk değil artık? Biz ona çocukmuş gibi davranıyoruz ama..."

Ortaokula gitmesinden önceki iki yıl Ben için kötü geçti. Ben yalnızdı ama yalnız olduğunu biliyor muydu acaba? Harriet çok yalnızdı ve yalnız olduğunu biliyordu...

Evde olduğu zaman Paul'ün yaptığı gibi şimdi Ben de okuldan gelir gelmez televizyon başına geçiyordu. Öğleden

sonra saat dörtten gece saat dokuza, ona kadar televizyon seyrettiği oluyordu. Hepsinden daha çok sevdiği herhangi bir program yok gibiydi. Bazı programların çocuklar, bazılarının-sa büyükler için olduğunu anlayamıyordu.

"O filmin konusu neydi, Ben?"

"Konu." O kalın, kaba sesinde bir sakınganlıkla Ben sözcüğü tekrarlıyordu. Gözleri annesinin yüzünde, onun ne istediğini anlamaya çalışıyordu.

"Ne oldu o filmde, hani şimdi seyrettiğin?"

"Büyük arabalar," diyordu Ben. "Bir motosiklet. O kız ağladı. Araba adamı kovaladı."

Bir keresinde Harriet, bakalım Ben Paul'ün anlattıklarından bir şey öğrenecek mi diye Paul'e sordu: "Neydi o filmin konusu?"

Paul, "Banka soyguncuları üstüne değil miydi?" diye sordu, mankafa Ben'i küçümseyerek. Ben onları dinliyor, gözleri bir annesinin, bir ağabeyinin yüzüne çevriliyordu. "Bankayı tünel kazarak soymayı tasarlıyorlardı. Nerdeyse ana kasaya ulaşacaklardı ama polis tuzak kurup onları yakaladı. Soyguncular hapse gittiler ama çoğu kaçtı. İkisini polis vurdu."

Ben bunu dikkatle dinlemişti.

"Bana filmin konusunu anlatır mısın, Ben?"

"Banka soyguncuları," dedi Ben. Sonra, aynı sözcükleri bulmaya çalışırken tökezleyerek Paul'ün dediklerini yineledi.

Paul, "Ben söyledim de ondan anlatabildi," dedi.

Ben'in gözleri ateş püskürdü, sonra buz kesti. Harriet onun içinden, 'Kimsenin canını acıtmamalıyım. Acıtırsam beni o yere yollarlar,' diye düşündüğünü tahmin etti. Paul'ün ne düşündüğünü her zaman bilirdi. Ama Ben... tahmin etmeye çalışmaktan başka yolu yoktu.

Paul acaba Ben'e ders verebilir miydi, ikisi de farkına varmadan?

Harriet ikisine birden kitap okuyor, sonra Paul'den öykü-

yü yinelemesini istiyordu. Sonra da Ben Paul'ü taklit ediyordu. Ama birkaç dakika içinde unutup gidiyordu.

Beri yandan kimi filmleri döne döne izliyor, bunlardan hiç bıkmıyordu. Bir video kiralamışlardı. Ben müzikallere bayılıyordu: *Neşeli Günler, Batı Yakasının Hikayesi, Oklahoma.*

Harriet, "Şimdi ne oluyor, Ben?" diye sorduğunda Ben, "Şimdi kız şarkı söyleyecek," diyordu.

Ya da "Ortada dansedecekler, sonra kız şarkı söyleyecek." Ya da, "Kızın canını acıtacaklar." "Kız kaçtı. Şimdi parti var."

Ama filmin konusunu anlatamıyordu.

"Bana o şarkıyı söylesene, Ben. Paul'le bana söyle o şarkıyı."

Ben şarkıyı söyleyemiyordu. Ezgiye bayılıyordu ama ağzından yalnızca kaba, uyumsuz bir böğürtü kopuyordu.

Bir gün Harriet Paul'ü Ben'le uğraşırken yakaladı. Paul kardeşinden şarkı söylemesini istiyor, sonra onu alaya alıyordu. Harriet Ben'in gözlerinde müthiş bir öfke gördü, Paul'e bir daha hiç, ama hiç böyle yapmamasını söyledi.

"Neden yapmayacakmışım?" diye bağırdı Paul. "Neden? Zaten her zaman Ben, Ben, Ben..." Kollarını Ben'e doğru sallıyordu. Ben'in gözlerinde bir parıltı yandı. Paul'ün üzerine sıçramak üzereydi...

Harriet, "*Ben*," diye onu uyardı.

Ona öyle geliyordu ki Ben'i insanlaştırmak için harcadığı bu çabalar çocuğun kendi içine daha da kapanmasına yarıyor ve Ben orda kendi soyundan olanları... ne yapıyordu, peki?... anımsıyor muydu?... düşlüyor muydu?

Bir keresinde Harriet, evde olduğunu bildiği halde onu bulamayınca bir kattan öbürüne çıkarak odaları aradı. Hâlâ kullanılan ilk kat, David'le kendisinin, Ben'le Paul'ün odaları... ve boş duran üç oda, ütülü çarşafları, tertemiz yataklarıyla hazır bekleyen odalar. Temiz, boş odalarıyla ikinci kat.

Üçüncü kat: Çocuk sesleriyle kahkahalarının bu katı doldurarak açık pencerelerden bahçeye taştığı günlerin üzerinden ne kadar geçmişti? Ama Ben bu odaların hiçbirinde yoktu. Harriet aramasını sürdürerek usul adımlarla tavanarasına çıktı. Kapı açıktı. Tepedeki yüksek tavan penceresinden yere yamuk bir ışık dörtgeni vurmuştu. Ben bu ışığın içinde, başını kaldırıp gözlerini güneşin cılız aydınlığına dikmiş durmaktaydı. Harriet onun ne istediğini, neler duyumsadığını kestiremedi.

Ben onu duydu ve o zaman Harriet, sürmek zorunda olduğu bu yaşamın baskı altında tuttuğu Ben'i gördü. Çocuk bir sıçrayışta saçakların kenarındaki karanlık kısma ulaşmış ve gözden yitmişti. Harriet'in gözünün önünde şimdi yalnızca, sınırsız gözüken bir tavanarasının belirsiz loşlukları vardı. Kulağına hiçbir ses gelmiyordu. Ben bir köşeye çömelip sinmiş, onu gözetlemekteydi... Harriet tüylerinin diken diken olduğunu, sırtının ürperdiğini hissetti... içgüdüsel bir tepkiydi bu, çünkü Ben'den aklıyla korkmuyordu. Gene de şimdi dehşetten taş kesilmiş gibiydi.

Sesinin titremesine karşın usulca "Ben," dedi. "Ben..." diyerek onun üzerindeki insansal hakkını vurguladı, onu insanların bilinmediği uzak bir geçmişe alıp götürmüş olan bu vahşi, tehlikeli tavanarasının gölgeleri arasında.

Yanıt çıkmadı. Tıs yok. Bir gölgenin lekesi tavan penceresinden vuran o cılız, kirli aydınlığı karartıp geçti: Bir ağaçtan öbürüne uçmakta olan bir kuş.

Harriet aşağıya indi, üşümüş, yapayalnız, mutfağa girdi oturdu, sıcak bir çay yapıp içti.

Ben'in yöredeki modern ortaokula (onu alan tek okul buydu, doğallıkla) gitmesinden hemen önce büyük evde, nerdeyse eski yaz tatillerine benzer bir tatil yaşadılar. Akrabalar yazışıp telefonlaşmışlardı: "Zavallıcıklar, oraya gidelim, hiç değilse bir haftalığına." Zavallı David... söylenen hep buydu, Harriet biliyordu bunu. Kırk yılın başı, zavallı Harriet, deni-

yordu... Çoğunlukla: Sorumsuz Harriet, bencil Harriet, deli Harriet...

Ben'in öldürülmesine izin vermeyen Harriet, diye o kendi kendini ateşle savunuyordu, ama içinden, hiçbir zaman yüksek sesle değil. Onların –üyesi olduğu toplumun– temsil ettiği ve inandığı tüm ilkelere göre Ben'i o yerden alıp getirmekten başka seçeneği olmamıştı. Ne var ki bunu yaptığı için ailesini yıkmıştı. Kendi yaşamını zedelemişti... David'inkini... Luke'un, Helen'in, Jane'in...ve Paul'ün yaşamını zedelemişti. En kötü de Paul'ün yaşamını.

Düşünceleri bu döngüde dolanıp duruyordu.

David her zaman, "O yere gitmeyecektin, o kadar basit," diyordu... ama nasıl gitmezdi, madem ki o Harriet'ti? Kendisi gitmese David gidecekti, buna inanıyordu.

Bir günah keçisi. Kendisi günah keçisiydi: Harriet, kendi ailesinin yıkıcısı.

Beri yandan çok daha derine inen bir başka düşünce ve duygu tabakası da vardı. Bir gün Harriet kocasına, "Cezalandırılıyoruz, hepsi bu," dedi.

David, "Ne için?" diye sordu, daha şimdiden diken üstündeydi, çünkü Harriet'in sesinde nefret ettiği bir tınlam vardı.

"Haddimizi bilmedik de onun için. Mutlu olabileceğimizi sandığımız için. *Kendimiz* karar verdik diye mutlu olabileceğimizi sandık."

"Zırva bu," dedi David. Kızgın: Bu Harriet onu kızdırıyordu. "Rastlantıydı. Herkesin kısmetine bir Ben çıkabilir. Rasgele bir gen, hepsi bu."

"Ben öyle sanmıyorum," diye direndi Harriet. "Biz mutlu olacaktık! Başka kimse mutlu değil ya da ben onlara rastlamıyorum ama biz mutlu olacaktık. Sen misin bunu diyen, yıldırım düşüverdi!"

"Kes artık, Harriet! Bunun ucunun nereye varacağını bilmiyor musun? Soykırımları, cezalandırmalar, cadı yakmalar, öfkeli tanrılar..." David bağırıyordu.

"Ve de günah keçileri," dedi Harriet. "Günah keçilerini unutma!"

David ateş püskürerek, "Binlerce yılın gerisinde kalmış kinci tanrılar," diye tartışmayı sürdürdü; iliklerine kadar tedirgin olduğunu Harriet görebiliyordu. "Cezalandırıcı tanrılar, başeğmeyenlere ceza biçip dağıtan..."

"İyi ama *biz* kim oluyorduk, şöyle ya da böyle olacağız, diye karar verecek?"

"Kim mi oluyorduk? *Biz* oluyorduk. Harriet'le David. İnançlarımızın sorumluluğunu yüklendik ve doğru bulduğumuzu yaptık. Sonra... şanssızlık. Hepsi bu. Yoksa pekâlâ başarabilirdik de. Her şey tam tasarladığımız gibi olabilirdi. Bu evin içinde sekiz çocuk, hem de herkes mutlu... Elden geldiğince elbet."

"Peki, karşılığını kim ödedi bütün bunların? James. Bir de başka yönden, Dorothy... Yok, David, ben gerçekleri söylüyorum yalnızca, seni eleştiriyor değilim."

Ne var ki David bu konuda alınganlık yapmaktan çoktan vazgeçmişti. "James'le Jessica'nın paraları öyle çok ki bunun üç katını bile harcasalar farkına varmazlardı," dedi. "Zaten bayılarak yaptılar her şeyi. Dorothy'ye gelince, kullanılmaktan yakınırdı ama bizden usandığından beri Amy'ye dadılık ediyor."

"Biz herkesten üstün olmak istiyorduk, sorun bu. Üstün olduğumuza inanıyorduk."

"Yok, sen şimdi her şeyi çarpıtıyorsun da ondan. Bizim tek istediğimiz... kendimiz, bildiğimiz gibi olmaktı."

"Ha, hepsi bu demek," dedi Harriet, alayla, kinle. "Hepsi bu."

"Evet. Yapma böyle, Harriet. Kes artık... Ama kesemiyorsan, ille yapacaksan bana ilişme. Karanlık çağlara sürüklenmeye hiç niyetim yok benim."

"Yani biz oraya mı sürüklendik sence?"

Molly ile Frederick, Helen'i alıp gelmişlerdi. Harriet'i ba-

ğışlamış değillerdi, asla bağışlamayacaklardı ama Helen'i düşünmek zorundaydılar. Helen okulda başarılıydı, onaltı yaşında, kendine yeten, alımlı bir kızdı. Ama resmi, uzak.

James de Luke'u getirmişti: Onsekiz yaşında, yakışıklı bir çocuk, sessiz, aklıbaşında, güvenilir. Tekne yapımcılığına atılacaktı, dedesi gibi. Bir izleyici, gözlemleyiciydi, babası gibi.

Dorothy de ondördündeki Jane'i alıp gelmişti. Jane'nin okulla pek arası yoktu ya, "Bunun hiç zararı yok," diye diretiyordu Dorothy. "Ben de hiçbir sınavı geçemezdim." Başka söze gerek yoktu; Dorothy salt varlığı ile onlara meydan okuyordu. Gerçi bu varlık pek eskisi kadar göz doldurmuyordu şu günlerde. Dorothy biraz zayıflamıştı, çoğu zamanını oturmakla geçiriyordu.

Onbir yaşındaki Paul'se aşırı duygusal, hatta taşkın, histerikti, sürekli ilgi istiyordu. Durmadan yeni gittiği ve nefret ettiği gündüzlü okuldan sözediyordu. Neden öteki kardeşleri gibi yatılı okula gönderilmediğini soruyordu. David, James'in konuşmasını gururlu bir bakışla önleyerek, yatılı okulun giderini kendisinin karşılayacağını söyledi.

Molly, "Artık, bu evi satmanızın zamanı geldi sanırım, öyle değil mi?" dedi. Aslında bencil gelinine şöyle diyordu: "O zaman oğlum senin için böyle aşırı çalışarak kendini gebertmek zorunda kalmaz."

David çarçabuk Harriet'e destek vermek için atıldı: "Ben Harriet'le aynı fikirdeyim. Evi satmamızın daha sırası değil."

Molly, "Beklerseniz ne değişecek sanki?" diye sordu. "Ben'in değişeceği yok, nasılsa."

Amayalnız kaldıkları zaman David de başka türlü konuşurdu. Evin satılmasını istiyordu.

Harriet, "Ben'le küçük bir evde kapanıp kalmak!" dedi. "Bunu düşünmek bile..."

"Küçük bir ev olsun demiyorum, ama ille otel kadar olması şart mı?"

Ama David onun şimdi bile, ne denli çılgınlık sayılırsa sayılsın, eski yaşantının geri geleceğine ilişkin düşlerinden temelli vazgeçemeyeceğini biliyordu.

Sonra bu yaz tatili de sona erdi. Genelde başarılı geçmiş sayılırdı çünkü herkes bu uğurda elinden geleni yapmıştı. Molly dışında –Harriet'in görüşüne göre.

Gene de David'le Harriet hüzünlüydüler. Tanımadıkları kişiler konusundaki konuşmaları dinlemek zorunda kalmışlardı. Luke'la Helen arkadaşlarının aileleriyle birlikte oluyorlardı ve bu kimselerin buraya çağrılmasının yolu yoktu.

Eylül ayında Ben onbir yaşına bastı ve ortaokula yazıldı. Yıl 1986'ydı.

Harriet kendini, okul müdüründen gelmesi kaçınılmaz olan telefona hazırlıyordu. Bunun, ilk dönemin sonuna doğru olacağını tahmin ediyordu. Çocukta herhangi bir farklılık olduğunu kabul etmemekte direnmiş olan eski müdür yeni okula Ben'le ilgili bir rapor yollamış olsa gerekti. "Ben Lovatt fazla bilgili bir çocuk değil ama..." Ama ne? "Çok gayretli." Rapor bundan ibaret olabilir miydi? Oysa Ben öğretilenleri anlamaya çalışmaktan çoktan vazgeçmişti, kendi adının dışında herhangi bir şeyi okuyup yazdığı pek söylenemezdi. Beri yandan kendine bir yer açmaya, öbür çocukları taklit etmeye hâlâ çabalıyordu.

Ne telefon geldi ne de bir mektup. Harriet her akşam üzeri, okul dönüşünde, yarası beresi var mı diye Ben'i gözden geçiriyordu ama çocuk ortaokulun vurdulu kırdılı, çok zaman yırtıcı olan dünyasına hiç zorluk çekmeden uyum sağlamış gibiydi.

"Ben, bu okulu seviyor musun?"

"Evet."

"Öbür okuldan daha mı çok?"

"Evet."

Herkesin bildiği gibi bütün bu okullarda, eğitilemez, sindirilemez olan umutsuzlardan oluşan, tortu gibi bir tabaka

vardır. Bu çocuklar sınıftan sınıfa geçerek okulda yol alır ve ayrılabilecekleri mutlu günü beklerler. Çoğunlukla okul kaçağı olmaları da öğretmenlerini rahatlatır. Ben hemencecik bu çocuklardan biri olup çıkmıştı.

Ortaokula başlamasından birkaç hafta sonra eve iri yarı, uzun saçlı, esmer bir genç çocuk getirdi, rahat, güleryüzlü. Harriet onu görür görmez, "John!" diye düşündü. Sonra: Ama John'un kardeşi olsa gerek bu! Hayır. Gerçi besbelli, Ben'i bu çocuğa çeken, John'la geçirdiği o mutlu günlerin anıları olmuştu ama çocuğun adı Derek'ti. Derek onbeş yaşındaydı ve yakında okulu bitirecekti. Kendisinden hayli küçük olan Ben'e niçin katlanıyordu?

Harriet onların buzdolabından yiyecek bir şeyler alarak çay yapmalarını, televizyon izlemelerini seyretti; iki arkadaş seyretmekten çok konuşuyorlardı. Ve Ben aslında Derek'ten daha büyük duruyordu. İkisi de Harriet orda değilmiş gibi davranıyorlardı. Ben nasıl, John'un grubunun maskotu olduğu günlerde John'dan başkasıyla ilgilenmediyse şimdi de Derek'ten başkasını gözü görmüyordu. Sonra da, çok geçmeden, Billy, Elvis ve Vic ortaya çıktı. Okuldan sonra hepsi birden geliyor, yan gelip buzdolabından karınlarını doyuruyorlardı.

Bu koca çocuklar Ben'den niçin hoşlanıyorlardı acaba?

Harriet çok zaman onlara bakıyordu, oturma odasına inerken, merdiven başından: Bir grup delikanlı, iri, ince, tombul, esmer, sarışın, kızıl saçlı... ve aralarında Ben, bodur, tıkız, güçlü, o sert telli sarı saçlarının tuhaf dökümü ve o tetik bakan, yaratık gözleriyle. Ve "Ama Ben onlardan küçük değil gerçekte!" diye düşünüyordu Harriet. Çok daha kısa boylu, evet. Gene de onların üzerinde söz sahibiymiş gibi duruyor, nerdeyse. Bu çocuklar mutfaktaki büyük masanın çevresinde oturup konuşurlarken –kendi tarzlarında, yani basit şakalar ve alaylarla, şamatacı– hep Ben'den yana bakıyorlardı. Oysa o çok az konuşuyordu. Ağzını açtığı zaman da, evet ya da hayır demenin ötesinde bir şey söylemiyordu. Bunu al! Şunu

ver! Onu –o neyse, bir sandviç, bir kola şişesi– uzat! Gözleri her an ötekilerin üzerindeydi, tetikte. Ötekiler ayırdında olsunlar olmasınlar, bu çetenin reisi Ben'di.

Ötekiler bir avuç sakar, sivilceli, tedirgin yeniyetmeydi, Ben'se genç bir yetişkin. Harriet en sonunda bu gerçeği sindirmek zorunda kaldı. Bir süre onların, yaşıtlarının düzeyine erişemedikleri, aptal ve uyumsuz sayıldıkları için biraraya gelen bu zavallı çocukların Ben'i kendilerinden de sakar ve dilsiz olduğu için benimsediklerini sanmıştı. Ama hayır! "Ben Lovatt'ın Çetesi"nin okuldaki en özenilen grup olduğunu, birçok oğlanın –hem de hepsi okul kaçağı ya da "geri" değildi– bu gruba katılmak istediğini Harriet yeni yeni öğreniyordu.

Şimdi onu "adamları"nın arasında gördükçe, kendi soyundan gelmelerin arasında hayal etmeye çalışıyordu; bir mağara ağzında, gürül gürül yalazlanan alevlerin çevresinde çömelmiş. Ya da bir ormanda, bir avuç kulübeden oluşmuş bir yerleşim yeri mi? Yoo, Ben'in soyundan olanların yeri toprağın altındaydı, ta derinlerde, meşalelerle aydınlatılmış kapkara yeraltı mağaralarında –ona daha yaraşıyordu bu. O tuhaf gözleri bambaşka ışık koşullarına uygundu büyük bir olasılıkla.

Çocuklar alçak bölmenin ardında televizyon seyrederken Harriet çok zaman mutfakta kendi başına oturuyordu. Onların oturma odasında saatlerce yayılıp oturdukları oluyordu, ikindiden geceye değin. Çay yapıyor, buzdolabını yağmalıyor, dışardan börek, cips, pizza alıp geliyorlardı. Ne seyrettikleri umurlarında değildi sanki. Öğleden sonraki duygusal dizileri seviyor, çocuk programlarını kapamıyorlardı ama en hoşlandıkları, akşam saatlerindeki kanlı öykülerdi. Vurmalar, öldürmeler, işkenceler, dövüşler; onları besleyen bunlardı. Harriet onların televizyonu izlemelerini izliyordu. Çocuklar izlemenin ötesinde, ekrandaki öykülerin bir parçası olup çıkıyorlardı sanki; kendileri de ayırdında olmadan kasları gerilip açılıyor, yüzlerinde hoşnut, kıvançlı, zalim ifadeler beliriyordu.

Bir yandan da homurdanıyor, üzüntülü, heyecanlı sesler çıkarıyorlardı. "Aferin sana, bastır!" "Doğra onu!" "Gebert, lime lime et!" Kurşunlar insan gövdelerine yağar, kanlar fışkırır, kurbanlar çığlık çığlık bağırırken bu çocukların hazla bir inlemeleri vardı, olup bitenleri yaşarmışçasına...

Bugünlerde yerel gazeteler kapkaç hırsızlıklar, yol kesmeler, soygun haberleriyle doluydu. Ben'le çetesinin bazen bütün gün, hatta iki, üç gün eve uğramadıkları oluyordu.

"Nerelerdeydin, Ben?"

Ben kayıtsızca yanıtlıyordu: "Arkadaşlarlaydık."

"Evet ama nerde?"

"Takıldık işte."

Parklarda, kafelerde, sinemalarda ve motosiklet bulabildikleri –ya da çaldıkları?– zaman deniz kıyısında bir yerde.

Harriet kimi zaman okul müdürünü aramayı düşünüyordu ama sonra: Ne anlamı var ki bunun? Ben onun yerinde olsam bu çocukların kaçıp gittiklerine sevinirdim.

Ya polis? Ben'i polisin elinde düşünmek?

Çetedekilerin her zaman bol parası var gibiydi. Kaç kez buzdolabında bulduklarını beğenmeyerek dışardan şölenlik yiyecekler getirmiş, bütün gece oturup yemişlerdi. Bazen Derek (asla Ben değil) Harriet'e ikramda bulunuyordu.

"Bir lokma tadına bakar mısın, hayatım?"

Harriet sunulanı alıp yiyor gene de onların uzağında oturuyordu, çünkü onların kendisini pek yakınlarında istemediğini biliyordu.

Irza geçmeler de vardı o gazete haberleri arasında...

Harriet karşısındaki yüzleri inceliyor, gazetede okuduklarıyla eşleştirmeye çalışıyordu. Sıradan delikanlı yüzleri; hepsi de onbeş, onaltı yaşından büyük gösteriyordu. Derek'in biraz salak bir hali vardı, televizyondaki en çirkin olaylar karşısında mımıntı bir heyecanla bol bol gülüyordu. Elvis sarışın, sırım gibi, uyanık bir gençti, Ben'inki kadar soğuk olan bakışlarıyla Harriet'e ürkütücü geliyordu. Billy her hareke-

tinden saldırganlık taşan aptal bir ayıydı. Ekrandaki şiddete kendini öylesine kaptırıyordu ki ayağa fırlıyor, televizyon kutusunun içine dalıverecekmiş gibi oluyordu. O zaman ötekiler onu alaya alıyorlar, o da kendine gelerek yerine oturuyordu. Billy Harriet'i korkutuyordu; hepsi korkutuyorlardı onu. Gene de Harriet düşünüyordu da, bu çocuklar pek zeki değildiler. Belki Elvis zekiydi... Eğer hırsızlık yapıyorlarsa (ya da daha kötü şeyler) planları kim kuruyor, onları kim kolluyordu?

Ben mi? "Kendi gücünün farkında değil." Bu tanım tüm okul yaşamı boyunca Ben'i izlemişti. Öfke patlamalarının ona el koyabileceğini Harriet bilmez değildi, peki Ben bu öfkeleri nasıl baskı altında tutabiliyordu? Harriet'in gözleri her an, belli etmeden onun bedeninde yara bere arıyordu. Bu izler çocukların hepsinde vardı, ama hiçbiri ciddi sayılmazdı.

Bir sabah Harriet aşağıya indiğinde Ben'i Derek'le kahvaltı ederken buldu. Bir şey demedi ama bunun son olmayacağını biliyordu. Kısa bir süre sonra kahvaltıda altı kişi birden buldu. Geceleyin çok geç saatte onların usulca yukarıya çıktıklarını, kendilerine yatak bulduklarını duymuştu.

Masanın başında durdu, yılmamaya kararlı, kısık gözlerle onlara bakarak, "Aklınıza esince gelip burda kalamazsınız," dedi.

Çocuklar başlarını kaldırmadan yemek yemeyi sürdürdüler.

Harriet, "Ciddiyim," diye direndi.

Derek sesine küstah bir ifade vererek, "Ah, affedersiniz," dedi, "özür dileriz. Sizce sakıncası yoktur sanmıştık."

"Var ama."

"Koca ev," dedi ayı kılıklı Billy, Harriet'in en korktuğu. Başını kaldırıp ona bakmadan ağzına yiyecek tıkıştırıyor, şapırdatarak yiyordu.

Harriet, "Sizin eviniz değil," dedi.

Elvis yüksek sesle gülerek, "Günün birinde biz bu evi sizin elinizden alacağız," dedi.

"Belki alırsınız... olabilir, evet."

Akıllarına estiğinde böyle "devrimci" laflar etmek hepsinin huyuydu.

"Hele bir devrim olsun biz..." "O zengin bok soylarının hepsini geberteceğiz, sonra da..." "Zenginler için ayrı yasa var, yoksullar için ayrı; herkes biliyor bunu." Adeta tatlılıkla söylerlerdi bunları, insanların başkalarını kopya ettikleri zaman, revaçta bir hareket ya da havanın parçası oldukları zaman gösterdikleri bir doygunlukla.

Bugünlerde David işten çok geç dönüyor ya da hiç dönmeyerek iş arkadaşlarından biriyle kalıyordu. Bir akşam bir rastlantıyla erken dönünce çeteyi –dokuz, on kişi– televizyon başında buldu. Bira kutuları, hazır Çin yemeği kutuları, kızarmış balık ve cipslerden arta kalmış paket kağıtları odanın dört bir köşesine yayılmıştı.

David, "Temizleyin şu süprüntüleri," dedi.

Çocuklar ağır ağır ayağa kalkıp ortalığı topladılar. David bir erkekti, evin erkeği. Ben de onlara katıldı.

"Yeter," dedi David. "Şimdi evlerinize gidin, hepiniz."

Çocuklar toparlanıp gittiler, Ben de onlarla birlikte gitti. David de Harriet de onu durduracak bir şey söylemediler.

Epey zamandır baş başa kalmamışlardı. Harriet'e haftalar olmuş gibi geliyordu. David bir şey söylemek istiyor ama çekiniyordu –o tehlikeli öfkesini depreştirmekten mi korkuyordu acaba?

En sonunda buzdolabında bulduğu bir tabak yiyeceği alıp oturarak "Nasıl olacağını göremiyor musun?" diye sordu.

"Yani buraya daha sık gelecekler mi demek istiyorsun?"

"Evet, onu demek istiyorum. Bu evi satmamız gerektiğini görmüyor musun?"

"Evet, biliyorum, satmalıyız." Harriet sakin sesle konuşmuştu ama David onu yanlış anladı.

"Tanrı aşkına, Harriet, daha ne bekliyorsun ki? Bu delilik..."

"Şu anda düşünebildiğim tek şey şu: Çocuklar belki bir gün evi satmadığımıza sevinebilirler."

"Bizim çocuğumuz yok, Harriet. Ya da benim çocuğum yok. *Senin* bir çocuğun var."

Harriet onun eve daha sık gelse böyle bir şey söyleyemeyeceğini düşündü. "Senin görmediğin bir şey var, David," dedi.

"Neymiş o?"

"Ben evden ayrılacak. O çocukların hepsi başlarını alıp gidecekler, Ben de onlarla birlikte gidecek."

David lokmasını çiğnerken avurdunu ağır ağır oynatarak düşündü, düşünceli gözlerle Harriet'i süzdü. Çok yorgun görünüyordu. Yaşından da çok daha büyük gösteriyordu; elli yerine altmış yaşında sanılabilirdi. Omuzları biraz kambur, çökmüş, yaşlı bir adam; yüzünde bir gerginlik, gözlerinde her an bela bekleyen, tetikte bir bakış vardı. Şimdi Harriet'e işte bu ifadeyle bakıyordu.

"Nedenmiş? Canları ne zaman isterse buraya gelebilirler, istediklerini yapabilirler, bedavadan karınlarını doyururlar."

"Bunlar artık onlar için yeterince heyecan verici değil de ondan. Bence günün birinde Londra yolunu tutacaklar ya da başka bir büyük kentin. Geçen hafta nereye gittilerse beş gün dönmediler."

"Ben de onlarla gidecek, öyle mi?"

"Ben de onlarla gidecek."

"Ya sen peşinden gidip onu geri getirmeyecek misin?"

Harriet karşılık vermedi. Bu haksızlıktı, David de bunu biliyor olsa gerekti. Birkaç dakika sonra, "Özür dilerim," dedi. "Öyle yorgunum ki ne yaptığımın farkında değilim."

"O gidince belki biz de bir yerlere gidip tatil yapabiliriz."

"Eh, yapabiliriz belki." Buna inanabilirmiş, bunu umabilirmiş gibi konuşmuştu.

Daha sonra birbirlerine dokunmaksızın yan yana uzandılar, gidip okulunda Jane'i görmek için planlar kurdular. Paul'ün okulundaki veli ziyaret günü de yaklaşıyordu.

Ben dışında bütün çocukların dünyaya gelmiş olduğu büyük odada yalnızdılar. Tepelerinde üst katlarla tavanarasının kocaman boşluğu. Aşağıda bomboş oturma odasıyla mutfak. Kapıları kilitlemişlerdi. Ben o gece eve dönmeye karar verirse zili çalması gerekecekti.

Harriet, "Ben gidince bu evi satar, bir yerlerde kullanışlı bir ev alırız," dedi. "Çocuklar gelip bizi görmeyi belki isterler, Ben olmayınca."

Yanıt gelmedi. David uyumuştu.

Bundan kısa bir süre sonra Ben'le ötekiler gene çıkıp gittiler, üç beş gün dönmediler. Harriet onları televizyonda gördü. Kuzey Londra'da bir gösteri olmuştu. Çocuklar, polislere taş, demir ve tuğla parçaları atanların arasında değildiler; bir yanda toplu olarak durmuş sırıtarak polisleri yuhalıyor, olay çıkartanları alkışlıyorlardı.

Ertesi gün geri geldiler ama eskisi gibi yayılıp televizyon seyretmediler. Huzursuzdular, çok geçmeden gene gittiler. Ertesi sabah haberlerde küçük bir dükkanın soyulmuş olduğu duyuldu; aynı zamanda postane olarak da kullanılan dükkandan yaklaşık dörtyüz pound çalınmıştı. Dükkan sahibi ağzı tıkaçlı, kıskıvrak bağlanmış olarak bulunmuştu. Posta görevlisi kadın dövülerek bayıltılmıştı.

O akşam saat yedi sularında çocuklar eve geldiler. Ben dışında hepsi heyecanlı, marifet yapmışçasına gururluydular. Harriet'i görünce, onunla paylaşmadıkları gizin tadını çıkararak kendi aralarında bakıştılar. Harriet onların ceplerinden para tomarları çıkarıp yokladıklarını, sonra gene ceplerine soktuklarını gördü. Polis olsa onların bu neşeleri, bu coşkulu yüzleri onu kuşkuya iterdi.

Ben ötekiler gibi aşırı heyecanlı değildi. Her zamanki gibiydi. Onun bu işlere –her ne ise– karışmadığını sanırdınız. Oysa gösteri yapılan yerde o da vardı, Harriet onu görmüştü.

Şansını denedi: "Sizi televizyonda gördüm, hepiniz Whitestone Estates'teydiniz."

Billy, "Ya, evet, ordaydık," diye şişindi.

Derek yaptığından memnun bir tavırla baş parmaklarını kaldırıp, "Bizdik ya!" dedi.

Elvis'in uyanık, bilgiç bir duruşu vardı. Gruptan olmayıp da arada sırada onlarla birlikte gelen birkaç çocuk da memnun görünüyorlardı.

Birkaç gün sonra Harriet, "Hepinizin bilmesini istiyorum," dedi. "Bu ev satılacak. Hemen değil ama çok yakında."

Gözleri daha çok Ben'in üzerindeydi ama o gözlerini annesine çevirmesine ve söyleneni –herhalde– kavramasına karşın bir şey demedi.

Derek, "Ya, evi satacaksınız, demek?" dedi. Ayıp olmasın diye konuşmuş gibi geldi Harriet'e.

Ben bu konuya değinsin diye bekledi ama Ben susuyordu. Acaba çetesiyle iyice özdeşleştiği için burasını kendi evi olarak görmüyor muydu artık?

Harriet ona ötekilerin duyamayacağı bir yerde, "Ben," dedi. "Herhangi bir nedenle beni burada bulamazsan bir adres vereceğim, orda her zaman bulabilirsin." Bir yandan da sanki David onu alayla, kınayarak gözlüyormuş gibi geliyordu. "Peki," dedi içinden, orda olmayan kocasına. "Biliyorum, sen de bunu yapardın, ben yapmasam... Bizler böyle kişileriz, değişmek de elimizde değil, şöyle ya da böyle."

Ben onun uzattığı kağıdı aldı. Harriet bu kağıda adını yazmıştı, Harriet Lovatt, Molly ve Frederick Burke eliyle, Oxford. Bunu yapmak hafiften hain bir keyif vermişti ona. Ne var ki kağıdı Ben'in odasında, yere atılmış buldu, bir daha da bu konuda çaba harcamadı.

Bahar, sonra yaz geldi. Çocuklar şimdi eve çok daha sey-

rek uğruyorlardı, bazen günler günü gelmedikleri oluyordu. Derek bir motosiklet edinmişti.

Artık Harriet ne zaman bir hırsızlık, soygun, ırza tecavüz haberi duysa onları suçluyor, sonra da onlara haksızlık ettiğini düşünüyordu. Her şeyden onlar suçlu tutulamazlardı ya! Bir yandan da onların çekip gitmesi için can atıyordu. Yeni bir hayata başlama gereksinmesiyle içi içine sığmıyordu. Bu mutsuz evi ve evin beraberinde getirdiği düşünceleri geride bırakıp unutmak istiyordu.

Gelgelelim çocukların arada hâlâ eve uğradıkları oluyordu. Bunca zamandır uzakta kalmamışlar gibi, nerelerde gezdiklerine ilişkin hiçbir şey söylemeden birer ikişer içeri giriyor, televizyonun başına oturuyorlardı, dört, beş, kimi zaman on, onbir kişi. Buzdolabını pek yağmalamıyorlardı artık; içinde pek bir şey bulunmuyordu zaten. Onlar yanlarında, bir sürü ülkeye özgü çeşit çeşit yiyecekler getiriyorlardı, yığın yığın pizzalar, kişler, Çin yemekleri, Hint yemekleri, içi salata dolu pita'lar, tako'lar, tortilla'lar, samosa'lar, çili kon karne, börek, pide, sandviç. Geleneklerine bağlı, tutucu İngilizler öyle mi? Baba evinde gördüklerinin dışında bir şey yemeyen! Bu çocukların ne yedikleri umurlarında değil gibiydi, yeter ki çok olsun, bir de kırıntıları, kalıntıları, paketleri her yana saçabilsinler ve sonra toplamak zorunda olmasınlar.

Harriet onların ardından evi toplarken, uzun sürmeyecek, diye düşünüyordu.

Kendisi masa başında yalnız otururken onlar oturma odasına yayılıyorlardı ve televizyonun gürültüsü onların o şamatacı, hırslı seslerine karışıyordu, dışlanmış, beyinsiz, düşman bir soyun sesleri.

Masanın genişliği Harriet'in içini ferahlatıyordu. İlk alındığında bu elden düşme kasap masasının yüzeyi çentikli, pürüzlüydü ama perdahlanınca altından kaymak gibi bembeyaz, tertemiz bir tahta tabakası çıkmıştı. Harriet'le David bunu cilalamışlardı. O günden bu yana binlerce el, parmak, giy-

si kolu, yaz mevsiminin açıkta bıraktığı kollar, büyüklerin kucağında uyuyakalıp başları önlerine düşen bebelerin yanakları, ilk adımlarını herkesin alkışları arasında sıralasınlar diye masanın üstüne tutulan bebeklerin tombul ayakları, bütün bunlar, yirmi yılın sıvazlamalarıyla okşamaları, geniş masaya –çok eskiden dev bir meşe ağacından kesilmiş olan tek bir parçaydı– ipek gibi ışıltılı bir yüzey kazandırmıştı, parmakları üzerinde kaydıracak kadar pürüzsüz. Bu yüzeyin altında da Harriet'in ezbere bildiği budak yerlerinin düğümleri, halkaları gömülüydü. Ne var ki masanın yüzeyi yara almaktan kurtulabilmiş değildi. Şurdaki kahverengi yarım daire, Dorothy'nin kızgın bir sos tavasını koyduğu, sonra da telaşla kaldırdığı yeri belirliyordu. Bir de eğimli siyah bir leke vardı ama bunun nasıl olduğu Harriet'in aklında kalmamıştı. Masaya belirli bir açıdan baktığınızda yer yer minicik çukurlar görüyordunuz ki bunlar o kıymetli yüzeyi sıcak kaplardan korumak için konan nehale ayaklarının izleriydi.

Harriet öne eğildiği zaman ışıltılı yüzeyde kendini görebiliyordu, donuk bir yansıma ama gene de gözlerini kaçırıp arkasına yaslanmasını sağlayacak kadar açık. Onun görünümü de David'inki gibiydi artık: Yaşlı. Kırkbeşinde olduğuna kimse inanmazdı. Ama kırlaşan saçların, yorulan cildin sıradan yaşlanması değildi bu. Benliğinden gözle görülmez bir madde emilip yokedilmişti sanki, herkesin doğal saydığı, bir yağ tabakasına benzeyen ama elle tutulmayan, vazgeçilmez bir cevher eksilmişti.

Harriet o puslu yansısını görmemek için arkasına yaslandı ve bu masanın şölenler ve keyifler için, aile hayatı için kurulduğu günleri düşündü. Yirmi, onbeş, oniki, on yıl öncesini gözünde canlandırdı, Lovatt sofrasının aşamaları: İlkin David'le kendisi, masum ve yiğit iki genç, David'in aile büyükleri, Dorothy, Harriet'in kızkardeşleri... sonra bebeklerin doğup büyümeleri... yeni bebekler... Bu masanın başına yirmi, otuz kişinin doluştuğu olmuştu da, uçlara başka masalar ekle-

mişlerdi... Harriet masanın uzadığını, genişlediğini görüyordu, çevresine doluşan yüzleri görüyordu, hep gülümseyen yüzler, çünkü bu düş eleştiriyi, geçimsizliği kaldırmazdı. Ya o bebecikler... o çocuklar... Harriet küçük çocukların gülüşmelerini duyuyordu, seslerini; sonra masanın parıltısı kararır gibi oluyor ve Ben ortaya çıkıyordu, onların dünyasından olmayan, bu dünyayı yıkan Ben. Harriet başını sakınarak çevirdi –onda varolduğunu bildiği duyuları uyandırmaktan korkuyordu– Ben'in orda, kendi koltuğunda oturduğunu gördü, ötekilerden ayrı, her zaman, herkesten ayrı olduğu gibi ve gözleri, gene her zamanki gibi, ötekilerin yüzlerinde, gözlemci. Soğuk muydu bu gözler? Harriet'e hep öyle gelmişti ama ne görüyorlardı aslında? Düşünceli miydiler? İnsan Ben'in düşündüğüne inanabilirdi, dışardan kaptığı bilgi verilerini kendince bir düzene soktuğuna; ama bu düzenin özel şablonlarını ne Harriet ne de bir başkası bilebilirdi. Şu tam gelişmemiş, çiğ, ham gençlerle kıyaslanınca Ben olgun bir varlıktı. Bitmiş. Tamamlanmış. Harriet ona baktıkça, insanın –her ne demekse bu– yeryüzünde belirmesinden yüzbinlerce yıl önce doruğa erişmiş bir türü görür gibi olurdu. Yukarda buzul çağı çatırdayarak sürerken Ben'in cetleri yeraltı mağaralarında mı yaşamışlardı acaba, arada yukarı çıkıp ayı ve kuş avlayarak? Ya da insan avlayarak, yani onun (Harriet'in) cetlerini! Ben'in soyundan olanlar ilk insan dişilerinin ırzına geçerek yeni yeni soylar mı türetmişlerdi? Serpilip tükenen bu soyların tohumları yer yer insan dokusunda kalmıştı da hâlâ zaman zaman ortaya mı çıkıyordu Ben gibi? (Ben'in genleri de belki daha şimdiden, doğmak için didişen bir dölütün içine yerleşmişti bile, kimbilir?)

Ben annesinin bakışlarını üzerinde hissediyor muydu acaba, insanlar gibi? Bazen Harriet ona bakarken o da dönüp Harriet'e bakardı, çok sık değil, gene de bakışlarının karşılaştığı olurdu. Böyle zamanlarda Harriet bütün bu düşünce ve kuşkuları bakışlarına yüklerdi, ona ilişkin daha çok şey bil-

mek için duyduğu ihtiyacı, *tutkuyu*. Öyle ya, ne de olsa, o doğurmuştu Ben'i, sekiz ay karnında taşımıştı, bu yüzden öleyazmasına karşın. Gelgelelim Ben onun sorduğu bu soruları sezmez gibiydi. Kayıtsız, umursamaz, başını çevirir ve gözleri gene arkadaşlarının –adamlarının – yüzüne kayardı.

Peki ama gördüğü neydi?

Harriet'in –yani annesi, ama bu onun gözünde ne anlam taşıyordu acaba?– onu o yerde bulduğunu, alıp eve getirdiğini Ben şimdi anımsıyor muydu? Deli gömleğine sarılmış bir zavallı, yarı ölü bir yaratık olduğunu? Onu alıp getirdi diye bu evin boşaldığını, Harriet'in yapayalnız kaldığını biliyor muydu?

Döne, döne, döne: Bıraksaydım onu ölseydi, o zaman hepimiz, bunca insan, mutlu olacaktık, ama yapamadım, bu yüzden de...

Peki, şimdi Ben ne olacaktı? Büyük kentlerdeki, sıradan ailelerde, sıradan evlerde yer bulamayanların yaşadığı terkedilmiş binaları, mahzenlerle mağaraları, sığınakları daha şimdiden öğrenmişti; yoksa evden günlerce, haftalarca uzakta kaldığı zamanlarda nereye gidebilirdi? Bu gidişle, büyük kalabalıkların, heyecanı ayaklanmalarda, sokak kavgalarında arayan ögenin bir parçası olmayı sürdürürse yakında polis onu ve arkadaşlarını tanıyacaktı. Ben gözden kaçacak biri değildi... ama Harriet neden böyle düşünüyordu? Yetki sahibi olan herkes doğumundan bu yana Ben'i görmemekte direnmişti... Harriet onu televizyonda, kalabalığın içinde gördüğü zaman, Ben'in sırtında yakası kalkık bir ceket, boynunda atkı vardı; birilerinin, belki de Derek'in, küçük kardeşiymiş gibi duruyordu. Tıkız bir okul çocuğu. O kılığı kendini gizlemek için mi giymişti? Öyleyse görünümünün neye benzediğini biliyor muydu yani? Nasıl görüyordu kendini?

İnsanlar onu görmeyi, onun ne olduğunu algılamayı hep red mi edeceklerdi?

Demek ki sonunda sorumluluğu yüklenen, yetki sahibi

bir kişi olmayacaktı. "Evet, o budur," diyebilen ne bir öğretmen, ne bir doktor, ne bir uzman çıkmıştı; herhangi bir polis, polis doktoru, sosyal görevli de çıkmayacaktı. Ama tut ki günün birinde insan ruhunun amatör bir gözlemcisi, örneğin sıradışı bir antropolog Ben'i gerçekten gördü bir sokak köşesinde, arkadaşlarının arasında ya da bir karakolda, mahkemede ve gerçeği kabul etti. Merakının uyandığını itiraf etti... peki, sonra? Şimdi bile, bunca yıldan sonra, Ben'i bilime kurban etmeleri olası mıydı? Ne yaparlardı ona? Parçalara mı ayırırlardı? O kalın, ağır kemikleri, o gözleri incelemek, dilinin neden öylesine ağır ve hantal döndüğünü anlamak için?

Böyle bir şey olmazsa, ki Harriet'in şimdiye kadarki deneyimleri olmayacağını gösteriyordu, o zaman Ben'i bekleyen son daha da kötü demekti. Çete hırsızlıkla geçinmeyi sürdürecek ve eninde sonunda ele geçecekti. Ben de polisin eline düşünce dövüşecek, öfkeden kudurup böğürerek dört bir yana saldıracaktı. Polisler de, çaresiz, onu ilaçla uyuşturacaklardı. Çok geçmeden Ben gene Harriet'in onu ölüm halinde bulduğu zamanki durumuna düşecekti: Kumaş kefeninin içinde dev bir sümüklü böcek gibi solgun, uyuşuk.

Belki de ele geçmekten kaçınabilirdi, yapabilir miydi bunu? Yeterince akıllı mıydı? Bu arkadaşlarının, çetesinin akıllı olmadığı kesindi; heyecanlarıyla, kıvançlarıyla kendilerini ele veriyorlardı.

Oturma odasında televizyonun gürültüsüyle gençlerin sesleri yükseledursun, Harriet masanın başında öylece oturuyordu. Arada Ben'den yana şöyle bir bakış fırlatıp sonra gözlerini kaçırıyor ve onların ne zaman hep birden başlarını alıp gideceklerini merak ediyordu. Hiç geri dönmeyeceklerini kendileri de bilmeyeceklerdi belki. Harriet orda, gölün –masasının– yumuşak, durgun ışıltısı başında öylece otururak onların dönüp gelmelerini bekleyecekti ama onlar geri dönmeyeceklerdi.

Hem zaten neden ille bu ülkede kalsınlar? Kolayca kal-

kıp dünyanın büyük kentlerinden herhangi birine gidebilirler, orda yeraltı dünyasına sızıp uslarıyla yaşamayı sürdürürlerdi. Belki de çok yakında Harriet, David'le (yalnız başına) yaşayacağı yeni evde televizyon haberlerini seyrederken ekrandaki bir Berlin, Madrid, Los Angeles, Buenos Aires görüntüsünde Ben'i seçecekti, kalabalıktan biraz ayrı durmuş, o ecinni gözleriyle kameraya bakar ya da kendi soyundan gelme birini arayarak çevresindeki yüzleri süzerken.

Harriet ve David Lovatt çifti için sadakat, aşk, aile yaşamı gibi kavramların 1960'larda bile modası geçmemiştir. Evlenirler. Çocuklarıyla huzur dolu bir yaşam sürdürürler. Ama beşinci çocuklarının doğmasıyla yeryüzündeki cennetleri yıkılacaktır.

Beşinci Çocuk 'la Doris Lessing, kendisi için yeni bir kurmaca alanında gezinmektedir: Son kelimesine kadar heyecanla okunan çağdaş bir korku öyküsü...

2. Baskı

KAPAK RESMİ: PETER BLAKE
KAPAK DİZİFNİ: ALİ PLATİN

ISBN 975-414-074-X